

Nr 200.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ungdomsfängelse, m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1935.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ungdomsfängelse;
- 2) lag om ändring i 2 kap. strafflagen; och
- 3) lag om ändrad lydelse av 15 § strafflagen för krigsmakten.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. Schlyter.

F ö r s l a g
till
L a g
om ungdomsfängelse.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Har någon innan han fyllt tjuguet år begått brott och kan enligt lag å brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem följa fängelse eller straffarbete, må domstolen, om den brottslige vid domens meddelande fyllt aderton år, i stället för det eller de straff som eljest skolat följa, ådöma honom ungdomsfängelse. Till sådant straff må dock ej dömas, där enligt lag å brottet eller något av brotten lägst kan följa straffarbete i fyra år eller däröver.

Till ungdomsfängelse skall dömas, där brottets beskaffenhet samt den brottsliges personliga utveckling,andel och levnadsomständigheter i övrigt giva skälig anledning antaga, att omhändertagande enligt denna lag för fostran och utbildning är för hans rättande lämpligare än annat straff.

2 §.

Har den, som genom villkorlig dom fått anstånd med fängelse eller straffarbete, efter domens meddelande men före prøvotidens slut, innan han fyllt tjuguet år, begått nytt brott, må domstolen, om han vid den nya domens meddelande fyllt aderton år, döma honom till ungdomsfängelse, ändå att å det nya brottet enligt lag ej kan följa fängelse eller straffarbete.

3 §.

Har den, som genom villkorlig dom fått anstånd med fängelse eller straffarbete för brott vilket blivit begånget innan han fyllt tjuguet år, utan att göra sig skyldig till nytt brott förverkat anståndet, må domstolen, om han vid den nya domens meddelande fyllt aderton år, döma honom till ungdomsfängelse att träda i stället för det villkorligt ådömda straffet.

4 §.

Prövas, i fall då ungdomsfängelse må användas, särskild förundersökning erforderlig för vinnande av utredning rörande den tilltalades personliga förhållanden samt angående de åtgärder som med hänsyn därtill må anses lämpligast för hans rättande, skall domstolen eller dess ordförande föranstalta där om. Beträffande förundersökningen skall, ändå att villkorlig dom ej må an-

vändas, i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som är stadgat om förundersökning som avses i lagen angående villkorlig straffdom.

5 §.

Där domstolen ej annorlunda förordnar, skall beslut om ungdomsfängelse gå i verkställighet utan hinder därav att det ej äger laga kraft.

6 §.

I de fall som nedan angivas skola frågor enligt denna lag behandlas av en nämnd bestående av fem ledamöter. Av ledamöterna skall minst en vara eller hava varit innehavare av domarämbete och minst en vara behörig att inom riket utöva läkarkonsten samt minst en äga särskild erfarenhet i uppfostringsfrågor. Ledamöterna utses av Konungen för en tid av fem år. Konungen utser ock en eller flera suppleanter för varje ledamot samt förordnar en av ledamöterna att vara ordförande i nämnden och en annan att vid förfall för honom tjänstgöra i hans ställe.

Har ledamot i nämnden ej förut avlagt domared, skall han gå sådan ed innan han tager säte i nämnden.

Beträffande beslut av nämnden skall vad angående omröstning till dom i 23 kap. rättegångsbalken är stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Mot ledamot i nämnden gälla samma jäv som i rättegångsbalken stadgas i fråga om domare.

Mot beslut som av nämnden meddelas enligt denna lag må talan ej föras.

7 §.

Ungdomsfängelse skall verkställas i härför inrättad särskild anstalt eller avdelning av anstalt.

8 §.

Den som undergår ungdomsfängelse skall hållas till arbete som av anstaltens styresman bestämmes. Arbetet skall vara av beskaffenhet att bereda den dömde tillfälle till sådan teoretisk och praktisk utbildning i hantverk eller annat yrke, som kan främja utsikterna för honom att efter utskrivningen försörja sig. Vid valet av arbete skall hänsyn tagas till hans håg och fallenhet.

Å anstalt intagen må såsom uppmuntran och belöning för flit och välförhållande kunna tilldelas arbetspremie.

9 §.

De å anstalt intagna skola av styresmannen fördelas på sätt som finnes lämpligt med hänsyn till den behandling vilken bör komma var och en av dem till del. Styresmannen äger beträffande envar intagen bestämma, huruvida han skall förvaras avskild eller i gemensamhet med andra.

10 §.

Å anstalt intagen skall åtnjuta den frihet som är förenlig med god ordning och säkerhet inom anstalten; dock skall härvid tillses att dylik förmån, där så finnes ändamålsenligt, beredes honom gradvis, i den mån han under anstaltstidens fortgång visar sig därav förtjänt.

11 §.

Bryter å anstalt intagen mot anbefalld ordning, må han underkastas bestraffning i enlighet med därom utfärdade föreskrifter.

12 §.

Den som dömts till ungdomsfängelse må kvarhållas å anstalt under en tid av högst fyra år.

Förrän ett år förflutit sedan den dömde intagits å anstalt, må utskrivning ej ske med mindre särskilda skäl därtill äro.

13 §.

Om utskrivning av den som undergår ungdomsfängelse beslutar nämnden.

Utskrivning är antingen slutlig (frigivning) eller villkorlig (utskrivning på prov).

Sedan ett år förflutit från det den dömde intagits å anstalt och därefter minst var sjätte månad skall fråga om hans utskrivning av nämnden upptagas till prövning. Senast när två år förflutit från den dömdes intagande å anstalt skall utskrivning på prov äga rum, såframt ej särskilda skäl däremot äro.

14 §.

Vid beräkning av de i 12 och 13 §§ angivna tider skall i tillämpliga delar gälla vad som finnes stadgat angående beräkning av strafftid, där någon blivit dömd till straffarbete eller fängelsestraff.

15 §.

Den som utskrivits på prov skall stå under tillsyn och därunder vara underkastad av nämnden meddelade eller eljest för honom gällande föreskrifter.

16 §.

Tillsynen över den som utskrivits på prov skall fortfara under tid som nämnden bestämmer, dock ej utöver den tid han kunnat kvarhållas å anstalt, och ej i något fall längre än två år.

17 §.

Bryter den som utskrivits på prov mot de för honom gällande föreskrifter, äger nämnden besluta att han skall ånyo intagas i anstalt. Begår han under tillsynstiden brott och varder han därför åtalad, gälle vad i 23 § är stadgat.

Föreligger fråga om återintagning av den som utskrivits på prov, äger nämnden förordna att han skall tagas i förvar till dess nämnden meddelat beslut i ärendet.

Varder den som utskrivits på prov återintagen, skall den tid under vilken han vistats utom anstalt icke medräknas vid bestämmande av den tid han längst må kvarhållas.

18 §.

Då frigivning skett eller, efter utskrivning på prov, tillsynstiden gått till ända utan att beslut meddelats om återintagning, skall ådömt ungdomsfängelse anses till fullo verkställt.

19 §.

Misstänkes den som ådömts ungdomsfängelse att hava före domen begått brott, för vilket han icke undergått rannsaking, eller misstänkes han att hava begått brott efter domen men före frigivningen eller tillsynstidens utgång, må, ändå att brottet hörer under allmänt åtal eller det av målsäganden angivits till åtal, allmän åklagare ej därå tala utan att länsstyrelsen i den ort där brottet är begånget efter nämndens hörande därtill giver lov.

20 §.

Där den som blivit till straff för ett brott dömd därefter ådömes ungdomsfängelse, skall vad i strafflagen för vissa fall finnes stadgat angående avräkning av utståndet straff ej äga tillämpning.

Är i fall som i första stycket avses det föregående straffet ej till fullo verkställt och ej heller förfallet, skall domstolen förordna att ungdomsfängelse skall träda i stället för vad som därav återstår. Vad sålunda stadgats gäller jämväl där genom villkorlig dom beviljats anstånd med det föregående straffet.

21 §.

Förekomma till verkställighet på en gång beslut varigenom någon blivit dömd till ungdomsfängelse och annat beslut varigenom han för brott som förövat innan verkställigheten av ungdomsfängelse tog sin början blivit dömd till annat straff, skall ungdomsfängelse träda i stället för det andra straffet. Beslut rörande verkställighet av sistnämnda straff må förty ej meddelas förrän frågan om ungdomsfängelse slutligen avgjorts. Om det andra straffet utgöres av straffarbete i fyra år eller däröver, skall dock domen å ungdomsfängelse anses förfallen och målet upptagas till ny handläggning för utmätande av annat straff i stället för ungdomsfängelse.

22 §.

Varder den som dömts till ungdomsfängelse övertygad att hava innan han utskrivits förövat annat brott, skall domstolen förordna att det ådömda straffet skall avse jämväl detta brott. Är detta brott av grov beskaffenhet

eller begånget efter det straffverkställigheten påbörjats, må dock domstolen efter nämndens hörande förklara beslutet om ungdomsfängelse förfallet och med tillämpning av de i strafflagen för sammanträffande av brott givna regler utmäta annat straff. Där annat straff sålunda ådömes, må domstolen förordna att straffet skall anses till viss del verkställt genom att den dömda undergått ungdomsfängelse. Vid prövning härav skall domstolen taga hänsyn såväl till tiden för anstaltsvistelsen som till den dömdes uppförande under denna.

23 §.

Varder den som utskrivits på prov övertygad att hava under tillsynstiden begått brott, må domstolen, om vid domens meddelande nämnda tid ej gått till ända, efter nämndens hörande förordna att det ådömda ungdomsfängelsestraffet skall avse jämväl det nya brottet samt att den brottslige skall återintagas för att undergå fortsatt ungdomsfängelse. Dömer domstolen för brott som här avses till nytt straff, skall vad i 4 kap. 10 § strafflagen finnes stadgat ej äga tillämpning.

24 §.

Ådömt ungdomsfängelse vare förfallet, där domen ej börjat verkställas inom fem år från det den vann laga kraft.

25 §.

Vad i 27 och 30 kap. rättegångsbalken samt 12 § lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av samma balk ävensom 11 och 12 kap. lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes finnes stadgat för det fall att part hålles i målet häktad skall ock gälla, där någon som ådömts ungdomsfängelse intagits i anstalt för att undergå straffet eller i avbidan därå tagits i förvar.

26 §.

Vad enligt lag eller författning finnes stadgat angående särskild verkan därav att någon dömes till fängelse skall, där ej annat följer av innehållet i denna lag, äga motsvarande tillämpning där någon dömes till ungdomsfängelse.

27 §.

Vad i denna lag finnes stadgat därom att ungdomsfängelse må användas i stället för annat straff eller träda i stället för annat straff gäller icke förlust av ämbete ej heller påföljd som avses i 2 kap. 15 eller 20 § strafflagen eller liknande påföljd som finnes stadgat i annan lag eller författning.

Där ungdomsfängelse träder i stället för straff som är förenat med påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen, vare den påföljd förfallen.

28 §.

Konungen äger meddela erforderliga bestämmelser angående tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar men äger tillämpning allenast i mål, däri fråga är om ansvar för brott begånget efter sagda dag.

Förslag
till
Lag
om ändring i 2 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas, att i 2 kap. strafflagen skall införas en ny paragraf, betecknad 2 §, av följande lydelse:

2 §.

I vissa fall må användas ungdomsfängelse. Därom stadgas i särskild lag.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 15 § strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att till 15 § strafflagen för krigsmakten skall fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

I vissa fall må användas ungdomsfängelse. Därom stadgas i allmän lag.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1935.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter:

»Frågan om *samhällets ingripande mot ungdomsbrottsligheten* har stått på dagordningen sedan lång tid tillbaka. I detta avseende må särskilt erinras om de s. k. ungdomsbrottslighetssakkunnigas den 18 oktober 1922 avgivna betänkande med förslag till lag om tvångsuppfostran åt unga förbrytare m. m. (statens off. utredn. 1922:46), vilket förslag endast i begränsad omfattning lett till ny lagstiftning. Vidare må erinras om riksdagens skrivelse den 16 juni 1932 (nr 299), däri utredning begärts rörande visst spörsmål beträffande brottslig ungdoms tillrättaförande. Frågan har aktualiserats genom de förslag till ny anstalt för förvaring av yngre brottslingar, vilka innefattas i landshövdingen Sven Hagströmers utredning angående viss koncentration inom fångvårdsväsendet (statens off. utredn. 1931:16) och statens organisationsnämnds utredning angående fångvårdens framtida ordnande. Den 20 april 1934 hemställde jag, såsom framgår av statsrådsprotokollet för nämnda dag, om bemyndigande att låta verkställa utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden. Bland reformfrågor beträffande straffsystemet, vilkas lösning utgjorde förutsättning för en fångvårdsreform, omnämnde jag därvid jämväl frågan om behandlingen av ungdomliga förbrytare.

Genom beslut förutnämnda den 20 april 1934 bemyndigade Kungl. Maj:t departementschefen att *dels* tillkalla högst tre sakkunniga samt i mån av behov för särskild fråga ytterligare en sakkunnig jämte sekreterare att inom departementet biträda med verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden, avsedda att efter hand genomföras, *dels ock* pröva i vad mån arbetskrafter inom departementet behöfde lösgöras från andra ämbetsgöromål för att deltaga i utredningsarbetet. Med stöd av nämnda bemyndigande har jag samma dag tillkallat sakkunniga, varjämte vissa befattningshavare inom departementet erhållit uppdrag att deltaga i utredningsarbetet.

Av reformfrågorna beträffande straffsystemet har enligt min anvisning först upptagits till utredning frågan om behandling av ungdomliga förbrytare. Härutinnan har den 19 december 1934 framlagts betänkande med förslag till lag om ungdomsfängelse m. m. (statens off. utredn. 1934:52), innefattande förslag till lagstiftning om särbehandling för brottslingar i åldern mellan 18 och 21 år. Sedan numera yttranden över detta betänkande inkommit från hörda myndigheter och sammanslutningar samt frågan varit föremål för överväganden inom justitiedepartementet, anhåller jag att få upptaga densamma till behandling.

Gällande rätt.

Enligt 5 kap. 1 § strafflagen är straffmyndighetsåldern 15 år. Barn som ej fyllt 15 år är icke straffrättsligt ansvarigt. Möjlighet till straffrihet på grund av ungdom finnes icke för den som fyllt 15 år. Svensk rätt innehåller icke — såsom åtskilliga andra rättssystem — någon allmän bestämmelse om rätt för åklagare att eftergiva åtal.

De allmänna straffarterna — straffarbete, fängelse och böter — användas för såväl äldre som yngre brottslingar. Beträffande brottslingar som fyllt 15 men ej 18 år gälla emellertid vissa särskilda stadganden. 5 kap. 2 § strafflagen innehåller bestämmelse om straffnedsättning för brottsling i nämnda ålder som skall ådömas straffarbete.

Vidare gäller enligt samma lagrum beträffande den som begår brott i åldern mellan 15 och 18 år att domstolen, om brottet är belagt med påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen (förlust av vissa medborgerliga rättigheter), skall pröva 'efter omständigheterna', huruvida sådan påföljd bör ådömas.

Enligt 5 kap. 4 § strafflagen skall brott som någon begått innan han fyllt 18 år ej tillräknas honom till förhöjning av straff för återfall i brott, där sådan förhöjning finnes särskilt utsatt i lagen.

I lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff stadgas, att fånge som vid straffets början ej fyllt 21 år skall avtjäna straffet i huvudsakligen för yngre fångar avsedd straffanstalt, 'där det ej med hänsyn till strafftidens korthet, straffets art eller omständigheterna i övrigt finnes olämpligt'. Den angivna åldersgränsen har tillkommit genom lagändring som trätt i kraft den 1 juli 1934; förut gällde en åldersgräns av 20 år. Fånge under 21 år skall hållas i cell utan gemensamhet med andra fångar en tid av 3 månader (före nyssnämnda lagändring 4 månader). Därefter kan han sättas i arbete gemensamt med andra fångar. Motsvarande tid för äldre fångar är 6 månader.

Begår någon brott i åldern mellan 15 och 18 år och dömes han härför till böter eller fängelse eller till straffarbete i högst 2 år, må domstolen enligt 5 kap. 3 § strafflagen förordna, att han skall i stället för att undergå det ådömda straffet insättas i *allmän uppfostringsanstalt*. Sådant förordnande må meddelas, 'där den brottsliges sinnesbeskaffenhet och omgivning samt graden av hans förståndsutveckling prövas sådant föranleda'.

Närmare bestämmelser angående tvångsuppfostran finnas i lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran. Då förordnande meddelas om minderårigs insättande i allmän uppfostringsanstalt — sådant förordnande förfaller om det icke gått i verkställighet innan den dömda uppnått 18 år — bestämmes icke någon viss tid för hans vistelse å anstalten. Han skall utskrivas, då han vunnit nödig stadga i sinnesriktning och uppförande; dock må i regel utskrivning ej ske förr än två år efter det han intogs i anstalten. Senast då han uppnått 21 år skall han utskrivas. Då minst ett år — under vissa omständigheter kortare tid — förflutit sedan han blivit intagen i allmän uppfostringsanstalt, kan han, om sådant finnes för honom gagneligt, tills vidare eller för viss tid överlämnas till enskild vård och tillsyn eller anställas i tjänst eller yrke. Den som sålunda placerats utom anstalten skall återtagas, om hans uppförande eller annat förhållande därtill föranleder.

Historik.

Möjligheten att beträffande brottslingar i åldern mellan 15 och 18 år utbyta straff mot tvångsuppfostran infördes år 1902 i sammanhang med genomförandet av ny barnavårdslagstiftning. Utbyte av straff mot tvångsuppfostran kunde från början icke ske i annat fall än då det ådömda straffet utgjordes av böter eller fängelse i högst sex månader. Genom lagändring år 1917 höjdes emellertid gränsen för tillämpningsområdet därhän, att tvångsuppfostran kunde användas vid fängelse i högst ett år och straffarbete i högst sex månader.

Frågan om en särbehandling för unga brottslingar över 18 år hade upptagits av fängvårdsstyrelsen i framställning till Kungl. Maj:t den 3 juli 1912. Det av fängvårdsstyrelsen då framförda förslaget gick i huvudsak ut på att personer i åldern mellan 18 och 21 år, vilka gjort sig saker till brott som enligt strafflagen skulle föranleda fängelse eller straffarbete ej över tre år, skulle kunna i stället ådömas en särskild art av frihetsstraff — korrekionsstraff — under minst ett och högst tre år. Frigivning skulle ske på prov och möjlighet skulle finnas att återtaga den frigivne till anstalten. I samma fråga gjorde fängvårdsstyrelsen ny framställning till Kungl. Maj:t den 28 maj 1918. Häri föreslogs att brottslingar i åldern mellan 18 och 20 år skulle efter avtjänat frihetsstraff kunna göras till föremål för uppfostrande åtgärder i särskild anstalt.

I motion vid 1918 års riksdag (II:210) yrkades att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning angående höjning av straffmyndighetsåldern och beträffande frågan, i vilken ordning tvångsuppfostran borde ådömas eller annat förfarande, såsom intagande i skyddshem, anlitas. I utlåtande (nr 64) hemställde lagutskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående åtskilliga i utlåtandet närmare angivna spörsmål rörande den straffrättsliga behandlingen av unga brottslingar. Utskottets hemställan bifölls av

båda kamrarna, varefter riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 juni 1918 (nr 335) hemställde om den av utskottet föreslagna utredningen.

Kungl. Maj:t tillkallade därefter *sakkunniga för utarbetande av förslag till åtgärder för bekämpande av ungdomsbrottsligheten*. I sitt den 18 oktober 1922 avgivna, förut omnämnda betänkande (statens off. utredn. 1922:46) framlade de sakkunniga förslag till vidgad användning av tvångsuppfostran. Förslaget gick i huvudsak ut på dels höjande av den övre åldersgränsen för tvångsuppfostringsförfarandets tillämpningsområde från 18 till 21 år, dels möjliggörande av utbyte av straff mot tvångsuppfostran även då den brottslige dömts till strängare straff än fängelse i ett år eller straffarbete i sex månader, dels ock antagande av ny lag om verkställighet av tvångsuppfostran. Enligt denna lag skulle finnas två slags anstalter, nämligen allmänna uppfostringsanstalter, ungefär motsvarande de nuvarande och avsedda för yngre eller mindre utvecklade, samt allmänna förbättringsanstalter, avsedda för äldre eller mera svårartade.

Sedan yttranden över 1922 års betänkande avgivits av myndigheter m. fl., upptogs frågan om en revision av bestämmelserna angående tvångsuppfostran till behandling i proposition (nr 67) till 1924 års riksdag. I propositionen föreslogs, att beträffande lagöverträdare i åldern mellan 15 och 18 år straff skulle kunna utbytas mot tvångsuppfostran så snart straffet icke överstege straffarbete i två år eller fängelse i fyra år. Däremot upptog propositionen ej något förslag om höjning av övre åldersgränsen för tillämpning av tvångsuppfostran. Dåvarande chefen för justitiedepartementet yttrade i propositionen, att han icke ansåge sig för det dåvarande ha anledning att ingå på en närmare granskning av de sakkunnigas förslag i dess helhet. Med hänsyn till det statsfinansiella läget kunde han nämligen icke tillstyrka att förslaget i hela dess vidd då underställdes riksdagens prövning. Ett fullständigt genomförande av förslaget skulle kräva högst betydande kostnader för staten, främst för anskaffande av erforderligt antal anstalter. Kostnaderna därför hade icke av de sakkunniga beräknats. Att de skulle stiga till ansenliga belopp låge dock i öppen dag. Av de sakkunnigas beräkningar framginge att det vore tvångsuppfostrans tillämpning å brottslingar i åldern över 18 år som skulle medföra behov av större antal anstaltsplatser än det som för det dåvarande stode till förfogande, under det att den av de sakkunniga jämväl föreslagna utvidgningen av tvångsuppfostrans användning å brottslingar under 18 år skulle kunna genomföras utan att de vårdmöjligheter statens uppfostringsanstalt å Bona erbjöde behövde utökas. På grund härav ansåge departementschefen frågan om en reform av behandlingen av unga brottslingar i åldern över 18 år böra tills vidare lämnas öppen. Önskemålet att vid behandlingen av brottslingar i åldern under 18 år låta straffet i ökad omfattning ersättas med tvångsuppfostran syntes honom däremot omedelbart böra förverkligas.

Det framlagda förslaget blev av riksdagen antaget och genom en den 6 juni 1924 utfärdad lag i ämnet erhöll 5 kap. 3 § strafflagen den lydelse lagrummet alltjämt har.

Vid 1932 års riksdag voro i anledning av väckta motioner — vari emellertid ej framställdes yrkande om jämkning av de i lag bestämda gränserna för tvångsuppfostringsinstitutets tillämpningsområde — vissa med tvångsuppfostringsinstitutet sammanhängande eller detta institut närliggande spörsmål föremål för uppmärksamhet. Uti särskilda motioner (II:319 och 320) hemställdes, *dels* att utredning måtte komma till stånd huruvida och på vad sätt brottslig ungdom måtte i större utsträckning än för närvarande kunna tillrättaföras utan användande av insättning i uppfostringsanstalt, *dels ock* att utredning måtte verkställas angående lämpliga åtgärder i syfte att vid skyddshem för vanartig ungdom vinna mera mångsidig yrkesutbildning och bättre uppdelning av elevmaterialet med hänsyn till ålder, sinnesbeskaffenhet och yrkesintresse.

I anledning av motionerna hemställde riksdagen i skrivelse den 16 juni 1932 (nr 299) att de med ifrågavarande motioner avsedda frågorna måtte göras till föremål för utredning samt att för riksdagen måtte framläggas de förslag i ämnet, vartill utredningen kunde föranleda.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 juli 1934 har chefen för socialdepartementet därefter tillkallat särskilda sakkunniga att inom nämnda departement biträda med utredning rörande verksamheten vid skyddshemmen m. m.

Frågan om ökad användning av tvångsuppfostran har slutligen varit föremål för behandling vid 1934 års riksdag. I väckt motion (II: 32) hemställdes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande en revision av gällande bestämmelser angående behandlingen av minderåriga förbrytare med särskilt beaktande av vad i motionen anförts i fråga om straffmyndighetsåldern, åtal, häktning och sättet för den brottsliges tillrättaförande. I motionen framhölls, bland annat, att det borde tagas under övervägande att genomföra en utvidgning av nuvarande möjligheter att utbyta straff mot tvångsuppfostran, så att unga förbrytare upp till 21 år måtte även i de fall, då de dömts till två års straffarbete och däröver, få intagas på uppfostringsanstalt.

I utlåtande (nr 32) i anledning av motionen uttalade första lagutskottet, att utskottet icke kunde finna skäl att förorda upphävande av den begränsning i möjligheterna att förordna om tvångsuppfostran som vore uppställd med avseende å straffets storlek. Utskottet fann ej heller lämpligt att utvidga användningen av tvångsuppfostran till förbrytare som fyllt 18 men ej 21 år. Emellertid hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring av 5 kap. 2 § strafflagen, att när någon som fyllt 15 men ej 18 år begår brott, straffet må, med bibehållande av förbudet att döma till straffarbete på livstid, nedsättas under vad eljest å gärningen följa bort.

Utskottets hemställan blev av riksdagen bifallen.

Det är min avsikt att senare anmäla frågan om den begärda ändringen av 5 kap. 2 § strafflagen.

Det enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 april 1934 igångsatta utredningsarbetet angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fängsvårdens områden har, såsom nämnts, fortskridit så långt, att betänkande med förslag till lag om ungdomsfängelse m. m. framlagts den 19 december 1934. I arbetet på denna lagstiftning ha deltagit byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet, hovrättsrådet *G. A. Eriksson*, direktören för statens alkoholistanstalt å Venngarn *Hardy Göransson*, professorn *Olof Kinberg*, kanslirådet *Hjalmar Nyman* och byråchefen i fängsvårdsstyrelsen *Eric Wijkmark*.

Över betänkandet ha utlåtanden infordrats från fängsvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, överståthållarämbetet och länsstyrelserna, statens inspektör för fattigvård och barnavård ävensom styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona. Tillfälle att avgiva yttrande över betänkandet har beretts Svenska kriminalistföreningen, Centralförbundet för socialt arbete, Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, Svenska diakonissällskapet samt styrelsen för Stockholms stads skyddshem för gossar.

Utlåtanden ha inkommit från nämnda myndigheter och sammanslutningar med undantag av Centralförbundet för socialt arbete. Vissa myndigheter ha bifogat av dem infordrade yttranden från rådhusrätter, landsfogdar m. fl.

Allmänna grunder.

De sakkunnigas förslag avser att inom straffets ram genomföra en särbehandling för brottslingar som begått brott i åldern 18—20 år. Tillämpningsområdet för den nya straffarten — av de sakkunniga benämnd ungdomsfängelse — föreslås skola bestämmas så, att brott som enligt lag ej kunna medföra strängare straff än böter aldrig skola kunna föranleda ådömande av ungdomsfängelse. Någon övre gräns med hänsyn till det begångna brottets svårhetsgrad har ej stadgats i lagförslaget, men de sakkunniga anföra att ungdomsfängelse i regel icke bör komma till användning vid brott, som enligt vanliga bestämmelser skulle in casu medföra ett mycket långt frihetsstraff. Inom det sålunda angivna brottsområdet skall ungdomsfängelse förbehållas brottslingar som för sin fostran till arbete och laglydnad äro i behov av omhändertagande å en särskild för dylik fostran inrättad anstalt och som vidare äro mottagliga för den påverkan som anstalten avser att åstadkomma. För att erhålla garantier, å ena sidan att de som äro i behov av uppfostrande behandling verkligen dömas till ungdomsfängelse i stället för vanligt frihetsstraff, och å andra sidan att sådana för vilka ungdomsfängelse är meningslöst eller eljest olämpligt icke erhålla detta straff, ha de sakkunniga föreslagit inrättandet av en särskild nämnd för frågor angående ungdomsfängelse. Mellan nämnden och domstolarna bör enligt de sakkunnigas mening samarbete anordnas på liknande sätt som gäller enligt förvarings- och interneringslagarna. Nämndens yttrande skall enligt förslaget för domstolen ha samma betydelse som interneringsnämndens yttrande har i ärenden som avses i de nyssnämnda båda lagarna. Har nämnden funnit ungdomsfängelse icke böra ådömas, är domstolen alltså lagligen förhindrad att använda detta straff. Har

nämnden däremot funnit ungdomsfängelse böra ådömas, har domstolen fria händer att döma eller att icke döma till ungdomsfängelse. De sakkunniga ha i detta sammanhang framhållit, att därest ungdomsfängelse upptages i straffsystemet såsom ett straff på relativt obestämd tid, en nämnd blir nödvändig för avgörande av frågor om utskrivning från anstalten och återintagning vid brott mot utskrivningsvillkoren. Det har synts de sakkunniga naturligt, att den särskilda sakkunskap som samlas i denna nämnd jämväl kommer till användning vid prövning av frågor om ådömande av ungdomsfängelse.

Enligt de sakkunnigas förslag skall domstolen, då den anser ungdomsfängelse böra användas, omedelbart döma till detta straff. Således skall icke, såsom sker vid beslut om tvångsuppfostran, först dömas till vanligt straff och sedermera detta straff utbytas mot ungdomsfängelse. Ej heller skall en dom å ungdomsfängelse innehålla något uttalande om strafftiden. En absolut maximitid för anstaltsvistelsen av fyra år har emellertid upptagits i lagförslaget. Bestämmandet i det enskilda fallet av tiden för anstaltsvistelsen ankommer såsom nyss antytts på nämnden. Någon absolut minimitid för anstaltsvistelsen har ej stadgats, men med hänsyn till att en fostrande behandling sällan kan förväntas giva varaktigt resultat, därest den ej omfattar åtminstone ett år, har den föreskriften meddelats att utskrivning ej må ske tidigare än efter ett år med mindre särskilda skäl därtill äro. Vidare föreslås att utskrivning i regel skall bliva villkorlig. Nämnden har då att besluta att den utskrivne under viss tid skall stå under tillsyn. Nämnden har dessutom att under medverkan från ungdomsanstalten söka sörja för att den utskrivne erhåller arbete. Visar den utskrivne opålitlighet eller begår han nytt brott, må han kunna återintagas i anstalten.

De sakkunniga ha, såsom redan angivits, betonat att syftet med ungdomsfängelse är att fostra de dömda till arbetsamhet och laglydnad. För att detta syfte skall kunna nås förutsättes bland annat att å den anstalt där de unga brottslingarna intagas tillfälle finnes att i möjligaste mån bereda var och en sådant arbete som är lämpligt och nyttigt för honom icke allenast på det sätt att det stärker honom psykiskt och fysiskt och utvecklar arbetslusten utan ock sålunda att han kan draga nytta därav för sin försörjning sedan han lämnat anstalten. Det är enligt de sakkunnigas mening uteslutet, att någon av de nuvarande fängvårdsanstalterna skulle kunna komma till användning såsom förvaringsanstalt för manliga brottslingar som ådömts ungdomsfängelse. Om de principer för behandlingen som ligga till grund för förslaget godkännas, kommer det därför att bliva nödvändigt att anordna en ny anstalt för manliga brottslingar. I fråga om kvinnliga brottslingar föreslå de sakkunniga — med hänsyn därtill att det antal som kan tänkas erhålla dom å ungdomsfängelse är så ringa att en särskild anstalt för förvaringen av dem knappast är tänkbar — att denna förvaring tillsvi vidare ordnas genom iordningställande av en särskild avdelning å någon redan existerande anstalt.

Den nya anstalt för manliga brottslingar som skulle bliva erforderlig föreslås så anordnad att arbete i det fria — jordbruk, trädgårdsskötsel och skogs-

bruk — kan beredas dem som lämpa sig därför samt att de, för vilka hantverk är lämpligare, kunna sysselsättas därmed; hantverksdriften inom anstalten bör fördelas på olika hantverksgrenar. Någon plats för den nya anstalten ha de sakkunniga icke föreslagit, men i anslutning till ett uttalande att den förut omnämnda nämnden bör förläggas till Stockholm ha de framhållit önskvärdheten av att ungdomsanstalten för män ej placeras på sådant avstånd från huvudstaden att långa tidskrävande resor försvåra för nämnden att uppehålla kontakten med anstalten.

I de flesta yttrandena över förslaget vitsordas behovet av en särbehandling för unga brottslingar över 18 år.

Under erinran att de nuvarande frihetsstraffen lida av betänkliga brister i de hänseenden de sakkunniga angivit förordar sålunda *fångvårdsstyrelsen* det framlagda förslaget och betonar, att de sakkunniga principiellt anslutit sig till styrelsens förslag av den 3 juli 1912. Styrelsen förklarar sig alltjämt vara av den uppfattningen att förevarande fråga bör lösas genom tillskapandet av en ny straffart.

Socialstyrelsen framhåller att frågan om en rationellare behandling av ungdomsbrottslingar länge varit aktuell i vårt land, och anför vidare.

Att olägenheter ur individuell förbättringssynpunkt vore förenade med det tidsbestämda frihetsstraffet, särskilt när detta vore av kortare varaktighet, hade länge erkänts, men betänkligheter, väsentligen hänförande sig till omsorg om den individuella rättssäkerheten, hade gjorts gällande mot genomförande av en straffreform i berörda avseende efter mera rationella linjer. På ett närliggande lagstiftningsområde, som visserligen icke berörde brottslighet utan en annan form av asocialitet, nämligen den organiserade alkoholistvården, hade dock principen om frihetsberövande på relativt obestämd tid redan förverkligats. För denna princip vid behandling av sådana asociala individer syntes även den allmänna meningen numera redan ha vunnits.

Länsstyrelsen i Kronobergs län betonar, att ett genomförande av det föreliggande förslaget skulle utgöra ett betydelsefullt framsteg och ett följdriktigt led i utvecklingen på hithörande område, och *länsstyrelsen i Malmöhus län* ansluter sig helt till de sakkunnigas synpunkter i fråga om de brister, som nu finnas beträffande behandlingen av brottslingar i åldern mellan 18 och 21 år, samt anser de av de sakkunniga föreslagna åtgärderna vara ägnade att i väsentlig mån avhjälpa dessa brister. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* framhåller, att frågan om samhällets ingripande mot ungdomsbrottsligheten icke är tillfredsställande löst genom nuvarande lagstiftning. En särskild behandling ur straffrättslig synpunkt av ungdom i åldern mellan aderton och tjuguet år är — anför länsstyrelsen vidare — icke blott i och för sig önskvärd utan kan också anses utgöra en ganska klar konsekvens av de lagstiftningsåtgärder beträffande vanartig men icke kriminell ungdom i samma åldersgrupp, som vidtagits under år 1934 genom ändring i vissa delar av 1924 års barnavårdslag. Enligt länsstyrelsens uppfattning har förslaget i stort sett lyckligt löst den föreliggande frågan. Även *länsstyrelserna i Örebro län* och *Värmlands län* anför, att frihetsstraffen, då fråga är om unga fån-

gar, i sin nuvarande anordning äro föga ägnade för ett tillrättaförande, samt understryka vikten av att dessa straff anordnas så att uppfostringssynpunkterna tillerkännas större betydelse än de för närvarande äga. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* uttalar, att en lagstiftning till avhjälpan av de många brister ur uppfostringssynpunkt vilka — på sätt de sakkunniga framhållit — vidlåda de nuvarande frihetsstraffen icke längre bör uppskjutas. Till de principer som ligga till grund för förslaget, anser sig länsstyrelsen kunna uttala sin livliga anslutning, enär de sakkunniga synas i förslaget ha väl kommit till rätta med de svårigheter som problemet onekligen innebär. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* delar den av de sakkunniga uttalade uppfattningen angående de vanliga frihetsstraffens ineffektivitet, när det gäller att tillrättaföra sådana ungdomliga brottslingar, som behöva omhändertagas för fostran och utbildning. Länsstyrelsen finner det fördenskull angeläget, att den brist, som förefinnes i det avseende att möjlighet saknas att låta unga brottslingar över 18 år undergå lämplig behandling, avhjälpes, och länsstyrelsen anser sig kunna i huvudsak biträda det i detta syfte utarbetade förslaget. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anför att — ehuru i vårt land redan vidtagits en del åtgärder i avsikt att bereda unga förbrytare en behandling som är ägnad att mera effektivt än de vanliga frihetsstraffen tillrättaföra dem — förhållandena därutinnan likväl alltjämt äro föga tillfredsställande. Bristerna torde vara särskilt framträdande i fråga om brottslig ungdom i åldern mellan 18 och 21 år. Mest betänkelig syntes vara den synnerligen snävt begränsade möjligheten att låta brottslingar i dessa åldersklasser bliva föremål för någorlunda rationellt bedriven uppfostran. Länsstyrelsen måste därför på det livligaste behjerta syftet med nu föreliggande utredning: möjliggörande av särbehandling, med speciellt beaktande av uppfostringsmomentet, av kriminell ungdom i nämnda ålder. Det vore för länsstyrelsen så mycket angelägnare att kraftigt understryka denna sin inställning, som länsstyrelsen vore av den uppfattningen att hithörande betydelsefulla reformproblem redan alltför länge förgäves sökt fånga statsmakternas uppmärksamhet.

Rådhusrätten i Västerås yttrar i denna del följande.

Frågan om den rätta behandlingen av ungdomliga förbrytare hörde utan tvekan till de betydelsefullaste problemen på straffverkställighetens område. Det sätt, på vilket samhället reagerade mot den ungdomliga brottslingen, kunde bliva av avgörande betydelse för hela hans kommande livsföring. Ett riktigt tillvägagångssätt i detta avseende kunde leda till en konstant minskning av brottsligheten inom senare åldersklasser, likaväl som ett mindre lämpligt behandlingssätt kunde medföra, att den unge brottslingen definitivt fördes in på brottets bana. En undersökning huruvida de nuvarande metoderna för behandling av ungdomsförbrytare vore tillfredsställande eller ej, måste därför anses mycket önskvärd. Den av de sakkunniga verkställda utredningen gäve otvetydigt vid handen, att så ej vore fallet, och enligt rådhusrättens erfarenhet gällde detta omdöme såväl den yngsta gruppen av brottslingar i åldern 15—17 år som ungdomliga förbrytare i högre åldersklass. Beträffande den förstnämnda gruppen stode visserligen flera olika behandlingssätt den dömande myndigheten till buds, i det att vid svårare brott såväl o villkorligt frihetsstraff som villkorlig dom och allmän uppfostringsanstalt kunde komma i

fråga. Då rent principiellt det kortvariga frihetsstraffet borde undvikas för dessa brottslingars vidkommande, stode emellertid valet i regel mellan villkorlig dom och uppfostringsanstalt och ofta kunde det föreligga behov av någon mellanform mellan dessa båda metoder; det skulle t. ex. ej sällan vara önskvärt att kunna använda villkorlig straffdom i förening med den dömdes överflyttning till ett gott enskilt hem. I fråga om ungdomsförbrytare i något högre åldersklass finnes, då det gällde svårare brott, ej andra behandlingsmetoder än villkorlig dom och kortvarigt tidsbestämt frihetsstraff. Då villkorlig straffdom av en eller annan anledning icke kunnat ifrågakomma, utan frihetsstraff måst komma till användning, hade det säkerligen mer än en gång stått klart för den dömande domstolen, att detta icke varit det rätta sättet att behandla den dömda. Förvaringen i fängelser av samma art som för äldre förbrytare, behandlingen därstädes och framför allt avsaknaden av all eftervårdande verksamhet måste helt naturligt leda till mindre tillfredsställande resultat och ofta medföra helt andra verkningar än som åsyftats. Kravet på förändring av formerna för straffverkställighet gjorde sig därför med särskild styrka gällande beträffande ungdomsbrottslingar över 18 år och det sakkunnigförslag, som nu föreläge, hade just tagit sikte därpå. Genom inrättande av särskilda ungdomsfängelser, varest huvudvikten skulle läggas på den uppfostrande behandlingen, borttagande av tvånget att på förhand fastställa strafftidens längd och införande av eftervård hade de sakkunniga velat för brottslingar i åldern 18—21 år införa ett system, som bättre än det nuvarande skulle vara ägnat att återföra den unge brottslingen till ett ur samhällets synpunkt önskvärt levnadssätt. Den lösning av ifrågavarande problem, som sakkunnigförslaget innebure, syntes rådhusrätten beteckna ett avsevärt och betydelsefullt framsteg vid bekämpande av ungdomsbrottsligheten och rådhusrätten ville för sin del livligt förorda en lagstiftning i den av de sakkunniga angivna riktningen.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård konstaterar med stor tillfredsställelse, att den länge på dagordningen stående frågan om särskilda uppfostringsåtgärder även mot unga lagöverträdare i åldern 18—21 år nu avsetts att föras fram till en slutgiltig lösning, samt anför härom ytterligare.

Tanken att låta även dessa åldrar komma i åtnjutande av samma uppfostrande behandling, som alltsedan år 1905 med så gott resultat kommit de yngre lagöverträdarna till del i form av tvångsuppfostran, syntes nu vara fullt mogen att realiseras. Mot utformningen av förevarande förslag, i vad det avsåge de praktiska anordningarna för meddelande av den åsyftade fostran och utbildningen, syntes i stort sett icke heller vara något att erinra. Att i stället för att insätta dessa unga lagöverträdare i något av våra nutida fängelser överlämna dem till en särskilt för ändamålet inrättad jordbruksanstalt, där de under sakkunnig ledning och uppsikt kunde få ägna sig åt friluft- eller verkstadsarbete, intill dess de ansåges rustade att på prov utskrivras för att under vederbörlig tillsyn utanför anstalten försöka sina möjligheter att reda sig på egen hand vore ju ingenting annat än vad som redan genomförts i vårt tvångsuppfostringsinstitut beträffande de yngre åldersklasserna.

Styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona framhåller, att ett tillrättaförande av brottslig ungdom i åldern 18—20 år genom uppfostrande åtgärder i stället för att låta dem avtjäna kortare eller längre frihetsstraff i form av fängelse eller straffarbete otvivelaktigt är synnerligen behjärtansvärt och torde hava långt större utsikt att till verkligt gagn för deras framtid och sålunda staten påverka de unga än isoleringen i straffanstalter.

Svenska kriminalistföreningens styrelse har anfört följande.

Enligt nutida åskådningar angående det psykologiska utvecklingsförloppet hos unga människor och enligt redan vunnen erfarenhet inom åtskilliga kulturländer vore vid den kriminalpolitiska behandlingen av unga lagöverträdare en fortsatt moralisk fostran och utbildning av sociala vanor och yrkesfärdigheter långt mera ägnad att giva nödig stadga åt uppförandet än ett ensidigt betonande av repressiva moment. Det föreliggande lagförslaget syntes på ett i det hela lyckligt sätt beakta denna genom erfarenheten bekräftade åskådning genom att giva en relativ obestämdhet åt rättsreaktionen och samtidigt sätta maximum för densamma så högt, att en långvarig, moralisk påverkan kunde utövas i de fall där den vore av nöden. Samtidigt hade lagförslaget genom att konstruera behandlingen såsom straff tagit nödig hänsyn även till det allmänpreventiva syftet med det statliga ingripandet mot brottslighet.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet instämmer tillfullo i önskemålet att frågan om behandlingen av ungdomar i åldern 18—21 år som begått brott snarast erhåller sin lösning, och *barnavårdsnämnden i Göteborg* understryker nödvändigheten av att åtgärder vidtagas för att på ett mer effektivt sätt än hittills skett bekämpa ungdomsbrottsligheten. Nämnden betonar att den omständigheten att de unga brottslingarna efter att ha undergått frihetsstraff mycket ofta fortsätta på brottets bana tydligt visar otillräckligheten och ineffektiviteten av de åtgärder som hittills av samhället vidtagits, vare sig detta nu beror på själva beskaffenheten av det straff som de dömas att avtjäna eller på den bristfälliga eftervård som ägnas dem. Måhända finge båda dessa faktorer i lika mån dela skulden därför. Det betänkande och förslag som nu framlagts hade därför också tagit sikte på att beträffande båda dessa förhållanden söka få till stånd en ändring, och nämnden kunde för sin del icke annat än uttala sin tillfredsställelse över och sin anslutning till de grundprinciper som fått sitt uttryck i betänkandet och lagförslaget.

Styrelsen för Stockholms stads skyddshem för gossar anser det böra hälsas med största tillfredsställelse, att förslag framlagts till särskilt omhändertagande av unga brottslingar i åldern 18 till 21 år, syftande till att ersätta de nuvarande frihetsstraffen med lämpliga uppfostringsåtgärder. Styrelsen anför härom vidare.

En reform av behandlingen av kriminell ungdom i denna ålder hade länge varit påkallad, och styrelsen ville för sin del helt ansluta sig till uppfattningen, att det inom de tidsbestämda frihetsstraffens ram icke i avsevärd mån vore möjligt bereda unga fångar sådan vård och fostran, att man kunde räkna med att de skulle återvinnas till samhället som laglydiga och dugliga medborgare. När det gällde behandlingen såväl av kriminell som av vanartad, för skyddsuppfostran omhändertagen ungdom i åldern 15 till 18 år, hade uppfostrings- och utbildningsprincipen sedan länge varit vedertagen. Genom den år 1934 gjorda utvidgningen av barnavårdslagen hade samma princip även lagts till grund för ingripandet mot vanartad ungdom upp till 21 års ålder. Det syntes styrelsen endast vara en naturlig konsekvens därav, att uppfostrings- och utbildningssynpunkten, såsom i det föreliggande förslaget skett, också finge bliva avgörande för vården av den kriminella ungdomen i motsvarande ålder. Och styrelsen funne detta så mycket mera motiverat, som det ej sällan endast vore tillfälligheter, som avgjorde huruvida en vilsekommen ung

människa bleve straffad eller omhändertagen av barnavårdsnämnd för skydds-
uppfostran.

I yttranden från två länsstyrelser avstyrkes förslaget under åberopande att det synes möjligt att inom det nuvarande straffsystemets ram träffa nöjaktiga anordningar för tillrättaförandet av yngre fångar.

Länsstyrelsen i Kalmar län förklarar sig icke kunna finna styrkt, att något behov föreligger att vidtaga en så långt gående åtgärd som införande av ungdomsfängelse såsom en särskild straffart. Beträffande de brottslingar som ådömdes längre frihetsstraff funnes möjligheter att inom nuvarande lagstiftnings ram underkasta desamma en fullt rationell behandling i uppfostrandets syfte. Vad anginge de brottslingar som ådömdes kortare frihetsstraff så måste visserligen medgivas, att resultatet av en under kort tid anordnad uppfostrandets behandling mången gång icke kunde bliva stort. Men ett utbyte av det korta frihetsstraffet mot det föreslagna ungdomsfängelset innebure för vederbörande ett frihetsberövande av så allvarlig art, att fara föreläge att den allmänna rättskänslan icke skulle kunna förlika sig med en dylik åtgärd.

I en vid utlåtandet från *länsstyrelsen i Blekinge län* fogad, av länsstyrelsen såsom eget yttrande åberopad promemoria av landshövdingen *Sven Hagströmer* uttalas synpunkter av enahanda innehåll. Däri anföres bland annat följande.

Man finge betänka, att det här vore fråga om personer, som redan lämnat barnåldern bakom sig och — för att nu endast hålla sig till de manliga lagöverträdarna — inträtt i den tidigare mannaåldern, ja, uppnått än högre ålder (enligt de sakkunnigas förslag skulle ju förfarandet, låt vara i undantagsfall, kunna utsträckas ända till nära 27 års ålder; 14 § tredje stycket). Att under lång tid — de sakkunniga hade ju tänkt sig som maximum 4 och som ett medeltal 1 1/2 år — beröva dessa personer, som befunne sig i sin kraftigaste och mest utvecklingsbara ålder, friheten och självbestämmanderätten med skilsmässa från hem och anhöriga samt utestängande från möjligheten att bilda familj o. s. v. måste betraktas som något i och för sig abnormt och borde icke komma i fråga annat än när sådant nödvändigtvis av omständigheterna krävdes. En dylik nödvändighet föreläge, när vederbörande förskyllt mera långvarigt frihetsstraff, och i dessa fall kunde — på sätt första lagutskottet vid 1934 års riksdag framhållit — uppfostringsmomentet komma till sin rätt redan inom den nuvarande fångvårdslagstiftningens ram. En dylik nödvändighet till långvarig tvångsinternering föreläge däremot icke, när fråga vore om dem, vilkas lagöverträdelser förskyllt endast kortare — en eller några få månaders — frihetsstraff. Det kunde vara förklarligt, att det möjligen från rent fångvårdshåll framstode som något önskvärt att få dessa kortare frihetsstraff utbytta mot långvariga interneringar på relativt obestämd tid, där ett rationellt uppfostringsförfarande bättre kunde komma till sin rätt, och det kunde ju icke heller förnekas, att i denna tanke låge något, som kunde förefalla ändamålsenligt och i viss mån bestickande, men det måste dock — på sätt lagutskottet kraftigt framhållit — framstå som något för det allmänna rättsmedvetandet i hög grad stötande, att en person, tillhörande de här ifrågavarande högre åldersgrupperna, vilkens lagöverträdelse ej varit av grövre art än att den förskyllt en eller ett fåtal månaders frihetsstraff, skulle, endast för att bättre förutsättningar för uppfostringstankens förverkligande å honom skulle skapas, bli tvungen att vistas en högst avsevärt förlängd, ja, ofta mångdubblad tid-

rymd inom en tvångsanstalts — låt vara ett ungdomsfängelse — murar. Med detta vore naturligtvis ingalunda sagt, att ej genom skapandet av detta de sakkunnigas nya straffinstitut 'ungdomsfängelse', åtskilligt skulle vara att vinna ur rent preventiv synpunkt — det vore orimligt att påstå något annat — men denna fördel måste anses bli köpt för *dyrt* — för dyrt från den unge lagöverträdarens synpunkt, som i långt större utsträckning än eljest måste släppa till sin frihet, och för dyrt för staten, som måste för detta ändamål upprätta särskild anstalt och bestrida kostnaden för det långvariga uppfostringsförfarandet på denna anstalt. Ty att märka vore — något som i detta sammanhang vore av största vikt, men som de sakkunniga helt förbigått — att upprättandet av det av de sakkunniga förordade ungdomsfängelset (d. v. s. sakligt sett en tvångsuppfostringsanstalt i fångvårdens regi) ingalunda gjorde överflödigt upprättandet av ett sådant verkligt ungdomsfängelse som det Hagströmer i sitt betänkande och även organisationsnämnden och fångvårdsstyrelsen förordat.

Med stöd av det anförda har Hagströmer sett sig nödsakad att bestämt avstyrka de sakkunnigas förslag. I anslutning härtill förklarar Hagströmer sig vilja lämna ett i största korthet skisserat program rörande behandlingen av ungdomliga lagöverträdare och yttrar härom i huvudsak följande.

I syfte att förekomma att dessa lagöverträdare över huvud internerades vare sig å straff- eller tvångsuppfostringsanstalter, borde bestämmelser införas om villkorlig åtalseftergift och utsträckt tillämpning av villkorlig dom. En viss utsträckt tillämpning av det nuvarande tvångsuppfostringsförfarandet borde övervägas. Sålunda borde möjlighet skapas att förordna om tvångsuppfostran även för sådana personer över den nuvarande stadgade åldern (15—17), vilka på grund av försenad utveckling vore att likställa med nyssnämnda åldersklasser (möjligen skulle dessa åldersklasser kunna generellt utökas med 18-åringar, men absolut ej längre). För förvaring och behandling av de ungdomliga lagöverträdare, för vilka varken åtalseftergift, villkorlig dom eller tvångsuppfostran kunnat tillämpas utan vilka ovillkorligt dömts till vanligt frihetsstraff, skulle upprättas ett verkligt ungdomsfängelse huvudsakligen i enlighet med de riktlinjer, som framlagts i Hagströmers och organisationsnämndens betänkanden, möjliggörande en rationell behandling av dessa fångar jämväl i uppfostrande riktning. Deras övervakande och verkligt effektiva bispringande i olika avseenden efter frigivningen måste slutligen betraktas som ett mycket viktigt, hittills alltför försummat led i de unga lagöverträdarnas behandling.

Om alltså, bortsett från sist omnämnda två utlåtanden, enighet får anses råda om behovet av en särbehandling för unga lagöverträdare i de ålderklasser varom nu är fråga, förordas emellertid från några håll att denna behandling anordnas i nära överensstämmelse med det nuvarande tvångsuppfostringsinstitutet. I sådan riktning uttala sig *länsstyrelserna i Östergötlands och Norrbottens län samt tre ledamöter i styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona*. (De två återstående medlemmarna av samma styrelse ansluta sig till de sakkunnigas förslag om införandet av en ny straffform.) Även *statens inspektör för fattigvård och barnavård* förordar en vidgad tillämpning av tvångsuppfostringsförfarandet under förmålan att den föreslagna nya straffarten i huvudsak överensstämmer med det nuvarande

tvångsuppfostringsinstitutet och i de delar den skiljer sig därifrån endast utgör förbättringar av detsamma. Han anför vidare.

De skäl, som av de sakkunniga anförts till stöd för deras förslag att anordna det nya institutet såsom ett ungdomsfängelse, vore icke övertygande. De för utarbetande av förslag till åtgärder för bekämpande av ungdomsbrottsligheten tillkallade sakkunniga, vilka år 1922 avgivit sitt betänkande, hade uttryckligen underkänt den lösning av frågan, som inrättandet av ett frihetsstraff på relativt obestämd tid skulle innebära, och hade i stället förordnat en utvidgning av tvångsuppfostringsinstitutet. När sedan nämnda betänkande delvis lagts till grund för en proposition till 1924 års riksdag, hade dåvarande chefen för justitiedepartementet anført, att han med hänsyn till det statsfinansiella läget icke kunde tillstyrka, att förslaget i hela dess vidd då underställdes riksdagens prövning, enär ett fullständigt genomförande av detsamma skulle kräva högst betydande kostnader för staten främst för anskaffande av erforderligt antal anstalter. Några erinringar i sak hade icke framkommit i propositionen. Några statsfinansiella skäl hade emellertid icke nu anförts mot nämnda förslag. Tvärtom räknades nu med anordnandet av en helt ny anstalt, som komme att draga ett avsevärt belopp i anordnande. Visserligen anfördes, att frågan om anordnande av ny anstalt för yngre straff- och fängelsefångar nu trängde till sin lösning. Men enligt det föreliggande förslaget skulle man icke komma lösningen av denna fråga närmare än genom inrättandet av en ny uppfostringsanstalt. I det föreslagna ungdomsfängelset skulle det nämligen icke vara meningen att intaga unga fångar, som dömts till vanligt tidsbestämt straff, utan för dem skulle ordnas på annat, icke närmare angivet sätt. — Vad som närmast föranlett frångåendet av 1922 års förslag syntes hava varit den ståndpunkt, som första lagutskottet vid 1934 års riksdag intagit i sitt utlåtande nr 32.

Det kunde icke nekas till, att de sakkunnigas uppfattning vore ägnad att förvåna. Det hade icke gått ett år, sedan statsmakterna utan några egentliga principiella invändningar från något håll enats om att göra de tidigare under lösdrivarlagen hemfallna 18—21-åringar, vilka förde ett oordentligt, lättjefullt eller lastbart levnadssätt, till föremål för skyddsuppfostran enligt i huvudsak samma regler, som gällde för vanartiga barn. Man hade då väntat sig som en naturlig konsekvens av denna omläggning, att även lagöverträdarna i nämnda ålder ställdes på samma linje som de yngre lagöverträdarna. Den omständigheten, att första lagutskottet vid 1934 års riksdag från sin utgångspunkt icke funnit lämpligt att utvidga användningen av tvångsuppfostran jämväl till unga förbrytare, som fyllt 18 men ej 21 år, syntes icke böra få hindra en ur andra synpunkter önskvärd utveckling på förevarande område.

Mycket starka skäl kunde nämligen anföras mot den konstruktion, som de sakkunniga givit det nu föreslagna nya uppfostringsinstitutet. Det torde vara en rätt allmän mening bland dem, som hade med uppfostran av vanartig och brottslig ungdom att göra, att det icke mellan dessa båda grupper förefunnnes sådana skiljaktigheter, att det vore anledning att underkasta dem olika behandling.

Under påpekande att samarbete mellan skyddshem och allmänna uppfostringsanstalter kommit till stånd genom lagen om samhällets barnavård och ytterligare utvecklats genom den år 1934 verkställda utvidgningen av samma lag till att omfatta även ålderskategorierna 18—21 år, genom vilken utvidg-

ning de allmänna uppfostringsanstalterna kommit att beträffande nämnda ålderskategorier intaga samma ställning, som förut innehafts av tvångsarbetsanstalterna, har vidare anförts följande.

Huru detta sålunda utvidgade samarbete mellan skyddshemmen och allmänna uppfostringsanstalterna komme att gestalta sig visste man ännu ingenting med säkerhet om. Möjligt vore, att det komme att medföra svårigheter, som framtvunge en omläggning av anstaltsväsendet i ena eller andra riktningen. Den del av detta anstaltsväsen, som utgjordes av skyddshemmen, låge för övrigt redan i stöpsleven, i det att åt särskilda sakkunniga uppdragits att utarbeta förslag till omorganisation av dem. Det ena med det andra gjorde, att det måste anses angeläget att icke hinder i någon form uppställdes för en framtida önskvärd utveckling av anstaltssystemet. Men om de sakkunnigas förslag om ungdomsfängelse genomfördes, komme därigenom att skapas ett sådant hinder, som torde bli svårt att komma förbi. Ett genomförande av de sakkunnigas förslag skulle alldeles omöjliggöra varje kommunikation mellan anstalterna för yngre och äldre lagöverträdare och lika uteslutet vore varje samarbete mellan den för äldre lagöverträdare inrättade anstalten och skyddshemmen. Utvecklingen skulle låsas fast och en eljest möjlig lämpligare fördelning av ifrågavarande ungdomar på olika anstalter förhindras. I varje fall skulle ett genomförande av en sådan fördelning onödigtvis försvåras.

Av den redogörelse, som i de sakkunnigas betänkande lämnades för förhållandena i en del främmande länder på ifrågavarande område, inhämtades, att ett tvångsuppfostringsförfarande även mot äldre lagöverträdare slagit väl ut. Erfarenheterna från de s. k. borstalanstalterna i England syntes sålunda tala för riktigheten av det där tillämpade systemet. Det hade också i ett år 1927 avgivet kommittébetänkande föreslagits, att borstalanstalterna alltjämt skulle upprätthållas samt att maximiåldern för dem, som där intoges, skulle höjas till 23 år.

På grund av vad sålunda anförts borde det av sakkunniga framlagda förslaget omarbetas till ett förslag om tvångsuppfostran för brottslingar i åldern 18—21 år av i huvudsak det innehåll, som nämnda förslag ägde. Samtidigt därmed borde nuvarande bestämmelser om tvångsuppfostran för 15—18-åringar bringas till överensstämmelse med dem, som avsetts för de äldre, och erforderliga bestämmelser meddelas om intagning i ena eller andra anstalten och överflyttning dem emellan. De kvinnliga lagöverträdarna i åldern 18—21 år, för vilka de sakkunniga ansett ett platsantal av 10 vara tillräckligt, torde ligga närmast till hands att söka förlägga till den allmänna uppfostringsanstalten å Viebäck.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet erkänner värdet av de föreslagna åtgärderna i jämförelse med nuvarande förhållanden men finner det framlagda förslaget dock icke vara övertygande. Förbundet yttrar härom.

Den ifrågasatta lagstiftningen borde få mera karaktär av uppfostran. Enligt förbundets mening vore det avgjort att föredraga att, i likhet med vad fallet vore i barnavårdslagen beträffande vanartade m. fl. barn och ungdomar intill 21 års ålder, unga förbrytare från inträdet i straffmyndighetsåldern 15 år och intill dess de fyllt 21 år, gjordes till föremål för i gästgäst månensartad behandling. Förbundet funne anmärkningsvärt att de sakkunniga icke tagit någon hänsyn till de tillägg som vid 1934 års riksdag gjordes i lagen om samhällets barnavård. Det syntes förbundet som om de olika slagen av redan befintliga anstalter för tillrättaförande av vilsekommen ungdom borde kunna ställas i förbindelse med varandra under tillfredsställande former

för att därigenom en i möjligaste mån tillfredsställande differentiering av klientelet kunde åstadkommas; ett sådant samarbete torde även kunna vara påkallat av hänsyn till respektive anstalters möjligheter att lämna undervisning i visst yrke etc.

Styrelsen för Stockholms stads skyddshem för gossar har beträffande frågan om behandlingen bör ordnas under formen av tvångsuppfostran eller såsom straff uttalat liknande åsikt som fattigvårds- och barnavårdsförbundet.

I samma fråga har emellertid *socialstyrelsen* anfört följande.

Av särskilda sakkunniga hade år 1922 framlagts förslag i ämnet, som åsyftat åvägabringandet av enhetliga former för fostringsförfarande i fråga om brottslig ungdom i åldersklasserna 15—21 år genom en höjning av åldersgränsen för tvångsuppfostringsförfarandets tillämpning. Detta förslag hade huvudsakligen av statsfinansiella skäl icke kommit till utförande. Det kunde icke bortses från, att det klientel, varom här vore fråga, vore av i huvudsak ganska likartad beskaffenhet. Vid sådant förhållande syntes knappast tillräckliga skäl föreligga för uppdelning av detsamma i en högre åldersgrupp och en lägre sådan med principiellt olika behandlingsformer. Med hänsyn därtill ville det synas, som om det vore ett önskemål, att man med tiden kunde nå fram till sammanförande i en enhetlig lag av samtliga bestämmelser om fostrande åtgärder såsom förbättringsmedel vid brottsfall av ungdom i åldersklasserna 15—21 år. Med en sådan enhetlighet skulle måhända också bättre möjligheter komma att stå till buds för en rationell differentiering av fostringsförfarandet än som nu föreslagna anordning syntes erbjuda.

I enlighet med de för utredningen lämnade direktiven hade 1934 års sakkunniga emellertid begränsat sitt förslag till att avse endast åldersklasserna 18—21 år; den större fråga, som ovan berörts, rullade ju upp vittutseende och svårlösta problem av straffrättslig och praktisk innebörd och hade därför i detta sammanhang lämnats å sido. Om styrelsen likväl icke kunnat bortse från önskvärdheten av att en enhetlig lagstiftning i fråga om ungdomsbrottslingars behandling komme till stånd och således viss tveksamhet inställt sig beträffande lämpligheten av att nu skrida till en mera begränsad reformåtgärd, måste å andra sidan framhållas, att nämnda begränsning av de sakkunnigas uppgift otvivelaktigt vore ägnad underlätta ernåendet av en snar reform just på det område, nämligen i fråga om ungdomsbrottslingar i åldern 18—21 år, där behovet av en sådan torde få anses ha i särskild grad gjort sig gällande. Med hänsyn därtill och då de sakkunnigas förslag innebure en lösning av den förelagda uppgiften, som ur de synpunkter, styrelsen hade att företräda, måste betecknas såsom ett steg i rätt riktning, hade styrelsen funnit sig böra i allt väsentligt giva sin anslutning till förslaget.

Beträffande den föreslagna benämningen å den nya straffarten ha erinringar framställts i några yttranden. *Länsstyrelserna i Stockholms, Värmlands och Jämtlands län* ifrågasätta sålunda lämpligheten av denna benämning. I stället föreslås av *länsstyrelsen i Värmlands län* 'uppfostringsarbete' och av *länsstyrelsen i Jämtlands län* 'uppfostringsfängelse'. Jämväl *direktörerna för straffängelserna i Uppsala och Gävle* anse, att beteckningen 'ungdomsfängelse' icke är lämplig. Den förre finner en bättre beteckning för den föreslagna behandlingsformen och därmed sammanhängande institutioner vara 'korrektion', 'korrektionsnämnd' och 'korrektionsanstalt'. *Socialstyrelsen* betonar att vid lösningen av spørsmålet om lämpligare benämning på den nya

straffarten främst bör hållas i sikte, att förmedlingen av den straffade vid frigivningen till arbetsmarknaden skulle oförmånligt påverkas därav, att den anstalt varifrån han komme betecknades såsom fängelse. *Barnavårdsnämnden i Göteborg* framhåller att benämningen understryker karaktären av straff.

I några yttranden har påtalats att de sakkunniga icke i allmänna strafflagen infört ett stadgande som omnämner den föreslagna nya straffarten. *Fångvårdsstyrelsen* framhåller att då här är fråga om en ny straffarts införande, institutets legislativa utformning principiellt hade bort ske i strafflagen. Att så ej gjorts, torde ha berott på de betydande svårigheter ur lagteknisk synpunkt, som därvid skulle möta. Emellertid vore det enligt styrelsens mening önskligt, att institutet på något sätt infördes i strafflagen. Enahanda synpunkter framföras av *länsstyrelserna i Uppsala län och Malmöhus län*. Även *länsstyrelsen i Blekinge län* har ansett det från systematisk synpunkt oegentligt att denna bestraffning, ehuru den åtminstone enligt de sakkunnigas egen uppfattning avsåge en ny straffart, i sin helhet föreslagits inrymd i en särskild lag vid sidan om den allmänna strafflagen. Detta måste förefalla desto egendomligare som en del motsvarande bestämmelser rörande det närbesläktade tvångsuppfostringsförfarandet, som ju dock ej vore att anse som ett straff i egentlig mening, fått sin plats i allmänna strafflagen.

Frågan om ungdomsfängelse bör omedelbart å dömas upptages till behandling i åtskilliga yttranden. *Överståthållarämbetet* förklarar sig vara tveksamt angående lämpligheten att, på sätt förslaget innehåller, ungdomsfängelse ådömes direkt och icke — såsom fallet är med tvångsuppfostran — i stället för annat, angivet straff. Man införde här å ett begränsat område av straffrätten en helt ny princip och dess inpassande i gällande straffsystem torde med säkerhet kunna förväntas förorsaka åtskilliga svårigheter vid tillämpningen. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anser ur skilda synpunkter riktigt, att straffet för det av domstolen bedömda brottet måste av domstolen utmätas. Endast därigenom kunde säkerhet erhållas att lämplig avvägning av straffarterna mellan flera delaktiga komme till stånd. Därjämte komme en sådan utmätning att på ett starkare sätt föranleda domstolen att beakta även de andra synpunkter än förbättringsintresset, vilka borde vara grundläggande för brottslighetens bedömande. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* förmenar, att det bör tagas under övervägande huruvida icke domstolen beträffande nu ifrågasatt slag av unga brottslingar borde utmäta det vanliga straff som skulle ådömas så att, för den händelse interneringen på ungdomsfängelse skulle upphöra på den grund att den unges kvarhållande å anstalten vore förenat med betydande olägenhet med hänsyn till det fördärliga inflytande han kunde utöva på omgivningen, verkställande av det tidsbestämda vanliga straffet kunde äga rum. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* ifrågasätter huruvida icke såväl vid tvångsuppfostran som ungdomsfängelse den i vår rätt hittills gällande principen om en straffrättslig värdering av brottet bör bibehållas. *Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* uttalar att det mer än en gång

från pedagogiskt håll betonats, att det för uppfostringsarbetets vidkommande ej är utan betydelse utan tvärtom att domstolen dömt till visst straff.

I några yttranden föreslås jämkningar i fråga om tillämpningsområdet för ungdomsfängelse. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anför, att förslagets ståndpunkt att låta ungdomsfängelse vara användbart jämväl för de svåraste brottstyperna icke synes förenligt med den svenska strafflagens uppfattning om straffets betydelse ur generalpreventiv synpunkt. Den avvägning mellan de olika straffformerna, som i detta syfte måste ske, borde icke överlämnas åt tillämpningen utan regleras genom lagstiftningen själv. Det vore dessutom att märka, att vid de långvariga frihetsstraff som följde på grövre brott erforderlig påverkan kunde åstadkommas genom utformningen av straffets verkställighet.

En övre gräns för lagens tillämpningsområde påyrkas jämväl av *länsstyrelsen i Örebro län, rådhusrätten i Västerås* och *Svenska kriminalistföreningens styrelse*. Däremot uttalar sig *barnavårdsnämnden i Göteborg* för att även ett det svåraste brott bör — därest möjlighet till den brottsliges rättande genom lagens tillämpande kan ernås och därest orsakerna till brottet äro av den art att däri ligga synnerligen förmildrande omständigheter — komma under förslagets bestämmelser. Ungdomsfängelse bör vidare enligt nämndens mening kunna ådömas för brott som ej är belagt med strängare straff än böter. Avgränsning uppåt eller nedåt stode enligt nämndens förmenande icke i överensstämmelse med den grundsats som borde vara den bärande, nämligen den brottsliges tillrättaförande.

Spörsmålet om lämpligheten att för prövning av frågor om ungdomsfängelse inrätta en nämnd på sätt de sakkunniga föreslagit beröres i en del yttranden. Härutinnan uttalas olika åsikter. I några yttranden har framhållits, att nämnden utgör en betryggande garanti att ungdomsfängelse ej kommer till användning i andra fall än där förutsättningar därför verkligen äro för handen, och det betonas att genom nämndens medverkan enhetlighet bör vinnas i bedömandet av frågor om ådömande av ungdomsfängelse. I andra yttranden är emellertid den föreslagna anordningen föremål för erinringar. Kritiken riktas i första hand mot förslaget om nämndens medverkan vid prövningen av frågor om ådömande av ungdomsfängelse.

Länsstyrelsen i Blekinge län uttalar, att förslaget om införandet av en särskild nämnd måste — särskilt vad angår denna nämnds föreslagna medverkan vid ådömande av ungdomsfängelse — på det bestämdaste avstyrkas. Till stöd för denna ståndpunkt anföres följande.

Det syntes svårt att förstå, huru denna starkt centraliserade, till Stockholm förlagda nämnd, som aldrig — åtminstone icke annat än helt undantagsvis — varit i tillfälle att förvärva någon första-hands-uppfattning om den unga lagöverträdaren, verkligen skulle kunna komma med något bidrag av värde utöver vad domaren själv personligen inhämtat eller genom förundersökning, införande av läkarutlåtande eller eljest kunde inhämta. Man kunde med skäl fråga sig, varför medverkan av en dylik nämnd skulle vara mera behöflig i detta fall än när fråga vore om förordnande av tvångsuppfostran

enligt 5 kap. 3 § strafflagen. Härtill komme den omgång, tidsutdräkt och kostnad, som enligt sakens natur måste föranledas av den föreslagna proceduren: rannsaktionsprotokollens utskrivning och översändande till nämnden, ärendets förberedande i olika avseenden till föredragning, nämndens kallande och sammanträdande samt översändande av dess utlåtande till rannsaktionsdomstolen, avvaktande av dennas nästa ordinarie sammanträde eller kallande till extra sammanträde. Och under hela denna tid skulle i många fall den unge behöva sitta häktad. Den fördel av större enhetlighet, som man velat vinna genom den föreslagna anordningen, torde, även om en dylik enhetlighet verkligen stode att vinna på det föreslagna sättet, i allt fall komma att på detta sätt köpas för dyrt i olika avseenden.

Liknande synpunkter ha framförts i utlåtandet från *länsstyrelsen i Örebro län*. Även *rådhusrätten i Västerås* ifrågasätter huruvida det kan anses nödvändigt att för den förberedande handläggningen av ärenden angående ungdomliga förbrytare inrätta en särskild nämnd. Till stöd härför anföres.

Den tendens att från domstolarna överflytta det faktiska avgörandet beträffande påföljd av begångna brott, vilken i de senaste årens lagstiftning kunnat förmärkas, vore icke enbart av godo. Ett fortgående på denna väg kunde vara ägnat att minska domstolarnas intresse för en av deras viktigaste uppgifter, straffrättskipningen, och ledde till att domstolarnas fria prövningsrätt alltför mycket undanskötes. Det vore visserligen av stor vikt, att lagtillämpningen på nu ifrågavarande område komme att kännetecknas av största möjliga enhetlighet, men det torde vara all anledning att räkna med att domstolarna med största varsamhet och omsorg komme att handlägga mål av förevarande art samt att rättspraxis efter ganska kort tid bleve stadgad. Det kunde för övrigt ifrågasättas, om icke underdomstolarna med sin personliga kontakt med de tilltalade vore bäst ägnade att träffa det slutliga avgörandet beträffande behandlingen av dem. Läsningen av underdomstolarnas protokoll, å vilka den föreslagna nämnden skulle grunda sitt utlåtande, kunde aldrig giva så god vägledning som det omedelbara studiet av den tilltalades person.

Nämndens medverkan vid ärenden angående frågor om utskrivning har lämnats utan erinran av *länsstyrelsen i Örebro län*. *Länsstyrelsen i Blekinge län* medger visserligen att saken i detta fall ligger annorlunda till, då nämnden måste förutsättas ha varit i tillfälle att genom upprepade besök å anstalten förskaffa sig personlig kännedom om klientelet, men länsstyrelsen gör gällande att fångvårdsstyrelsen med sin nuvarande organisation är lämpligare att fungera som beslutande myndighet i fråga om utskrivning. *Rådhusrätten i Västerås* finner uppenbart att någon central myndighet måste handhava ärendena angående utskrivning av ungdomliga förbrytare. Det syntes dock lämpligast att ärenden av denna art uppdroges antingen åt fångvårdsstyrelsen eller ock åt den redan befintliga interneringsnämnden, förstärkt med en i fråga om arbetet bland ungdomen sakkunnig person.

Frånvaron i lagförslaget av verkställighetsföreskrifter påtalas i några yttranden. *Fångvårdsstyrelsen* anför, att grunddragen av straffverkställigheten enligt styrelsens uppfattning måste anses vara av den natur att deras reglerande borde ske genom författning av lags karakter. Och i förevarande fall vore det av särskild vikt att veta, huru denna verk-

ställighet tänkts bli gestaltad. Meningsskiljaktighet vore ju rådande, huruvida ifrågavarande brottslingar lämpligast borde behandlas med tvångsuppfostran eller med ett reformerat frihetsstraff. Det måste då anses påkallat, att ett förslag som upptog det senare alternativet även angäve hur det nya straffet skulle vara beskaffat särskilt med hänsyn till de specifika uppfostrings- och straffelementens inbördes avvägande. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anmärker, att betänkandet endast med största knapphet angiver hur den nya straffformen skall verkställas. Då det vore fråga om ett nytt frihetsstraff, syntes det nödvändigt att på samma sätt som skett beträffande övriga frihetsstraff bestämmelserna angående verkställigheten meddelades i lag. *Länsstyrelsen i Blekinge län* slutligen påpekar, att i lagförslaget inryckts endast mycket allmänt hållna bestämmelser om 'ungdomsfängelsets' närmare art. Detta syntes ej stämma väl överens med hittillsvarande svensk rättsuppfattning på förevarande område, enligt vilken det ansetts i rättssäkerhetens intresse påkallat att åtminstone de huvudsakliga linjer efter vilka straffverkställigheten skulle äga rum fastsloges i lag. Ej minst borde uttryckligen lagstadgas i vilken utsträckning ett på den enskilda individens frihet så djupt ingripande förfarande som cellbehandling finge komma till användning vid ungdomsfängelsets verkställande.

Angående själva verkställighetsförfarandet understryker *länsstyrelsen i Uppsala län* behovet av att, i den mån det är möjligt, de unga brottslingarna under tiden för ungdomsfängelset sättas i sådant yrkesarbete, varmed de efter frigivningen kunna antagas komma att försörja sig. *Länsstyrelsen* anför härom vidare.

I den ålder, varom här vore fråga, torde det regelbundna arbetet med utsikt till framtida försörjning äga den bästa förutsättningen att förbättra de brottslingar, som läte sig påverkas. I detta avseende ägde efter *länsstyrelsens* uppfattning verkstads- och hantverksutbildning såsom regel ett bestämt företräde framför jordbruk. Ett stort antal av de unga brottslingarna komme från städer och stadsliknande samhällen. Med få undantag vore det säkerligen ringa utsikt att för framtiden få dem att övergå till jordbruk. Ville man ordna arbetsförmedling i sammanhang med deras frigivning, komme antagligen framgången därav att bero på om de utskrivna ägde sådan yrkesskicklighet att de kunde anställas i industri, hantverk eller liknande sysselsättning. Det måste befaras, att en anställning i jordbruket inom kort övergäves och klienterna överginge till de arbetslösa, icke yrkesutbildades skara. Tyngdpunkten torde således icke böra läggas på att ett ungdomsfängelse utrustades med en stor jordareal med därtill hörande dyrbar utrustning av ekonomibyggnader och inventarier, utan därpå att fängelset erhöle väl ordnade industriella arbetslokaler med goda lärarkrafter. Tillika måste självfallet tillfälle till arbete i det fria, exempelvis trädgårdsarbete, finnas för att tillgodose hygieniska krav och för att sysselsätta sådana fångar som icke passade för verkstadsarbete.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård betonar angelägenheten av att erforderliga arbetsmöjligheter finnas samt att verklig yrkesutbildning kan meddelas. Även tillfredsställande anordningar för idrott och gymnastik borde finnas.

Styrelsen för Stockholms stads skyddshem för gossar framför synpunkter av liknande innehåll. *Styrelsen* yttrar.

För ungdom från landsbygden vore naturligtvis utbildning och förkovran i jordbruk med tillhörande arbetsgrenar det värdefullaste. Men minst lika angeläget vore att de som komme från städerna, och de utgjorde ju det övervägande flertalet av anstalternas klientel, erhöle en rationell utbildning i sådana yrken som de efter frigivandet och återvändandet till staden kunde vinna anställning i. Det öde, som väntat alltför många stadsunglingar som fostrats i för jordbruk anordnade tvångsanstalter, hade dock blivit tillfällighetsarbetarens, vars möjligheter till en ordnad livsföring vore ojämförligt mycket mindre än deras, vilka vunnit stadigvarande sysselsättning i ett hantverks- eller industriyrke. Styrelsen hade av skyddshemsverksamheten för den vanartade ungdomen i Stockholm med åren allt mera stärkts i den uppfattningen, att en grundlig utbildning i dessa yrken vore den nödvändiga förutsättningen för att stadens vilsekomna skulle på nytt kunna växa fast i samhället, och att all den omvårdnad som på skyddshemmen ägnades dem bleve förspild möda, såframt man icke i fortsättningen kunde bereda dem fast plats i ett ordnat yrke och därmed infoga dem som led i ett organiserat gruppliv. Hela skyddshemsverksamheten i Stockholm vore numera grundad på dessa idéer, och de grundläggande principerna gällde ju i lika mån för ungdomsbrottslighetens bekämpande som för vården av den asociala ungdomen.

Direktören för straffängelset i Uppsala understryker jämväl, att verkstadsdrift visat sig vara lämpligast för de ungdomar från städerna som huvudsakligen bildade ungdomsfängelsernas klientel. Därjämte borde trädgårdsbruk förekomma ehuru icke i dominerande grad. Svårigheter yppade sig nämligen att under vintermånaderna bereda något nämnvärt antal fångar trädgårdsarbete.

En uppfattning motsatt den som kommit till uttryck i de nu omnämnda yttrandena uttalar *föreståndaren för kronohäktet i Luleå*. Denne förmenar, att det enda riktiga är att i den nya anstalten intagna få gradvis uppövas i jordbruksarbete under förhållanden, som motsvara skötseln av småbruk, och med de arbetsverktyg som en småbrukare kan tänkas ha råd att anskaffa. I sådant arbete förvärvades den muskelkraft och den uthållighet som tarvades för att efter frigivningen kunna mottaga det lättast åtkomliga för sin försörjning, nämligen jordbruks- eller annat grovarbete.

Frågan hur den i betänkandet förutsatta nya anstalten bör anordnas beröres i ett par yttranden. *Socialstyrelsen* anser anledning föreligga att ifrågasätta, om ej det i betänkandet skisserade anstaltsväsendet inom ganska snar framtid skulle komma att visa sig erbjuda alltför otillräckliga möjligheter för en ändamålsenlig fostran av det, trots allt, sannolikt ganska heterogena klientel, å vilket ungdomsfängelse kan komma att användas. Det finge i sådant avseende erinras, att den kännedom om en tilltalad person, varå dom till ungdomsfängelse komme att grundas, trots de garantier som utgjordes av obligatorisk förundersökning och sakkunnig bedömning av nämnden, ofta nog torde komma att vara alltför begränsad för att det skulle kunna förebyggas att till ungdomsfängelse komme att dömas personer av mycket olikartad typ. Någon möjlighet för anstalten att befria sig från en person, som genom sitt uppförande inom anstalten visat sig vara av en typ som ej lämpligen borde fostras tillsammans med det övriga anstaltsklientelet, torde ej före-

ligga, då ju utskrivning på sådan grund rimligen ej kunde ifrågakomma. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* hyser betänkligheter mot den centralisering till ett mycket stort fängelse, som — ehuru i själva lagförslaget intet därom uttalades — åsyftades för de ungdomliga förbrytarna. Även om denna anordning ur ekonomisk synpunkt vore lämplig, syntes det länsstyrelsen svårt att bortse från sannolikheten av att den skulle komma att menligt inverka på anstaltens värde ur uppfostringssynpunkt. *Barnavårdsnämnden i Göteborg* förklarar sig icke kunna undgå att påpeka den fara, som den anser ligga däri, att ett så stort antal unga brottslingar som det, varom här är fråga, sammanföres till en anstalt. Även om urvalet gjordes med den största försiktighet, torde det icke kunna undvikas, att i ungdomsfängelset komme att sammanföras både bättre och sämre element, och det torde vara en känd sak att de sämre elementen utgjorde en fara för de bättre, en fara som även med den allra bästa tillsyn och den mest noggranna uppsikt dock icke ginge att helt borteliminera.

Behovet av ett särskilt fängelse för unga förbrytare, som komma att ådömas vanligt tidsbestämt straff, betonas i ett par yttranden.

Länsstyrelsen i Blekinge län anför, att upprättandet av den av de sakkunniga förordade anstalten ingalunda gjorde överflödigt upprättandet av ett sådant verkligt ungdomsfängelse, som det Hagströmer i sitt betänkande och även organisationsnämnden och fängvårdsstyrelsen förordat. Därom anföres vidare.

Tillkomsten av ett sådant verkligt ungdomsfängelse torde i vilket fall som helst vara ofrånkomligt, om man ej ville eftersätta de till vanligt frihetsstraff dömda ungdomliga fångarnas rationella behandling. I detta avseende ville Hagströmer endast hänvisa till de sakkunnigas beräkningar (på sid. 60 och 61 i betänkandet), enligt vilka medeltalet under åren 1931—1933 till icke villkorligt frihetsstraff dömda män i åldrar varom här vore fråga uppginge till 340. Utgående från detta tal som normalt, beräknade de sakkunniga att i runt tal 100 manliga lagöverträdare (en siffra som dock av skäl, på vilka Hagströmer i detta sammanhang ej ville närmare ingå, måste betraktas som för hög) skulle komma att dömas till 'ungdomsfängelse'. De återstående omkring 240 skulle sålunda komma att undergå vanligt frihetsstraff.

Även *direktören vid straffängelset i Gävle* understryker, att det vid sidan av den nya anstalten kräves ett särskilt fängelse för de ungdomliga förbrytare, som även efter lagens genomförande komma att ådömas vanligt tidsbestämt straff, och anser att antalet av dem som icke komma under den föreslagna ungdomsbehandlingen måste bliva rätt betydande.

**Departements-
chefen.**

Vid behandlingen i statsrådet den 20 april 1934 av frågan om tillkallande av särskilda sakkunniga för verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fängvårdens områden framhöll jag angelägenheten av att bringa spørsmålet om minderåriga förbrytares behandling till snar lösning. Tillika uttalade jag, att de nuvarande frihetsstraffen föga vore ägnade för ett tillrättaförande av unga brottslingar samt att en utredning av ifrågavarande spørsmål därför i första hand borde avse frågorna

om sådana brottslingars omhändertagande i ett särskilt ungdomsfängelse samt om en utvidgning av möjligheten att använda tvångsuppfostran. Ungdomsfängelse syntes böra konstrueras såsom ett särskilt frihetsstraff, för vilket det utmärkande vore att strafftiden gjordes obestämd inom en i lagen fastställd ram, så att frigivningen komme att bero på den dömdes förhållande under strafftiden och utsikterna till att han efter frigivningen ej komme att återfalla i brott.

Den nu verkställda utredningen, som avser unga brottslingar över 18 år, bestyrker till fullo att behandlingen av dessa brottslingar är behäftad med mycket allvarliga brister samt att snara åtgärder för bristernas avhjälpande äro av nöden. De sakkunniga hänföra bristerna dels till de nuvarande frihetsstraffens konstruktion och dels till de lokala anordningarna för straffverkställighet. I förra hänseendet rikta de sakkunniga uppmärksamheten framför allt på tre egenskaper hos frihetsstraffen, vilka utgöra hinder för en fostrande behandling av de dömda: straffen äro merendels kortvariga, alltid tidsbestämda och i regel icke förenade med eftervård. I senare hänseendet åberopa de sakkunniga att de fängelser som användas för förvaring av unga fångar äro olämpligt belägna och av en ålderdomlig typ samt sakna erforderliga inre och yttre utrymmen för effektiv arbetsdrift och för nödiga och nyttiga kroppsövningar.

Den kritik de sakkunniga riktat mot det nuvarande tillståndet kan jag helt giva min anslutning; och liksom de sakkunniga är jag av den uppfattningen, att en tillfredsställande ordning icke kan åstadkommas allenast genom vissa reformer inom de nuvarande frihetsstraffens ram. Denna mening omfattas också av så gott som samtliga myndigheter och sammanslutningar som yttrat sig över förslaget. Det är egentligen endast i två yttranden, nämligen länsstyrelsens i Kalmar län och länsstyrelsens i Blekinge län, som en annan åsikt gör sig gällande. Enligt denna åsikt skulle inom den nuvarande lagstiftningens ram finnas möjligheter att underkasta brottslingar som ådömas längre frihetsstraff en fullt rationell behandling i uppfostrande syfte. Vad angår de brottslingar som enligt nu gällande bestämmelser ådömas kortare frihetsstraff, medgives visserligen att resultatet av en kortvarig uppfostrande behandling mången gång icke kan bliva givande samt att åtskilligt skulle vara att vinna ur rent preventiv synpunkt genom den särbehandling som föreslagits av de sakkunniga; men det anföres, att det skulle innebära något för rättsmedvetandet stötande att för vinnande av denna fördel beröva dessa brottslingar friheten under en längre tidrymd.

Om man, såsom nyssnämnda båda myndigheter, medgiver att fördelar ur preventiv synpunkt stå att vinna genom den föreslagna särbehandlingen — vilket lär innebära bland annat, att utsikterna att den brottslige för framtiden skall leva ett laglydigt liv äro större om han undergått denna särbehandling än om han avtjänat vanligt tidsbestämt frihetsstraff — förefaller det knappast kunna ligga något för rättsmedvetandet stötande i en sådan behandling. I själva verket är ju syftet med denna — liksom med det ganska långvariga frihetsberövande som följer med intagandet på uppfostringsanstalt —

att på ett effektivt sätt hjälpa den brottslige till rätta i livet så att han icke ånyo begår brott; vistelsen på ungdomsanstalten skall med andra ord rädda honom undan ytterligare och måhända mångdubbelt längre frihetsförluster framdeles. Finnes den föreslagna nya straffarten bättre än de vanliga tidsbestämda frihetsstraffen ägnad att åstadkomma ett sådant resultat, så lär de nämnda straffart icke rimligen kunna avvisas med påståendet att den skulle innebära ett alltför allvarligt ingrepp i den enskildes frihet. Det må för övrigt här erinras att, därest behandlingen på ungdomsanstalten anordnas på sätt de sakkunniga föreslagit, de på anstalten intagna i regel komma att inom anstalten och dess område åtnjuta väsentligt större rörelsefrihet än den som för närvarande kan komma en straff- eller fängelsefånge till del.

I detta sammanhang vill jag upptaga till behandling några spörsmål som berörts i yttrandet från länsstyrelsen i Blekinge län, nämligen frågorna om införande av möjlighet till villkorlig åtalseftergift, om utsträckt användning av villkorlig dom och om skydd för frigivna fångar. Alla dessa frågor ha av mig omnämnts i mitt förut omförmälda uttalande till statsrådsprotokollet den 20 april 1934 och tillhöra programmet för den igångsatta fångvårdsutredningen. Såsom jag redan vid nämnda tillfälle framhållit måste detta program emellertid — med hänsyn till sin omfattning — genomföras efter hand. Det är ingalunda min avsikt att de nämnda frågorna skola undanskjutas; vissa förberedande undersökningar i dessa ämnen ha redan verkställts. Då jag räknat med att frågan om anordnande av särbehandling för ungdomliga förbrytare skulle för sin lösning påkalla uppförande av en särskild anstalt, har det emellertid synt mig angeläget att denna fråga först av alla gjordes till föremål för utredning. Därest frågan vinner sin lösning vid innevarande års riksdag och anslag samtidigt beviljas till anordnande av ny anstalt, skulle den nya lagstiftningen dock ej kunna träda i tillämpning förrän efter två eller tre år, då anstalten kan förväntas vara färdig att tagas i bruk. Under denna tid bör utredning kunna verkställas i de nyss omnämnda och andra närliggande, på fångvårdsutredningens program upptagna frågor, och såvitt på mig ankommer vill jag ock söka tillse, att förslag till erforderliga lagändringar i de frågor som beröra ungdomliga förbrytare utarbetas så skyndsamt att de kunna träda i kraft senast vid samma tid som lagstiftningen om ungdomsfängelse. Det måste emellertid framhållas att, enligt den åsikt som delas av den överväldigande majoriteten av de hörda myndigheterna och sammanlutningarna, de reformer som kunna komma till stånd i anslutning till de nuvarande frihetsstraffen ingalunda kunna åstadkomma det resultat man vill vinna med den föreslagna nya straffarten. I själva verket ha sådana institut som villkorlig åtalseftergift och villkorlig dom avseende på andra kategorier av brottslingar än dem som böra tillrättas genom ungdomsfängelse. De sakkunniga ha framhållit, att ungdomsfängelse skall förbehållas brottslingar som för sin fostran till arbete och laglydnad äro i behov av omhändertagande på en särskild för dylik fostran inrättad anstalt och som vidare äro mottagliga för den påverkan som anstalten avser att åstadkomma. Villkorlig åtalseftergift och villkorlig dom kunna uppenbarligen ej ifrågakomma i sådant fall då behov av dylikt omhändertagande föreligger. För min del är jag av den upp-

fattningen att ett ej ringa antal ungdomliga brottslingar skola, därest möjlighet införes att eftergiva åtal, kunna undandragas straffbehandling. Jag tror också att villkorlig dom bör kunna komma till användning i större utsträckning än nu sker. Men ingen lärer våga hoppas att dessa båda institut skola kunna leda till att varje anstaltsbehandling av unga brottslingar blir onödig. Beträffande de unga brottslingar — antalet må vara större eller mindre — vilka icke kunna erhålla vare sig åttalseftergift eller villkorlig dom och vilka samhället alltså är nödsakat omhändertaga uppkommer ju med nödvändighet frågan hur anstaltsbehandlingen skall ordnas. Valet kommer därvid att stå mellan de nuvarande tidsbestämda frihetsstraffen och en behandling som möjliggör såväl en bättre anpassning till förhållandena i det enskilda fallet som ett hänsynstagande till den dömdes uppförande under anstaltsvistelsen och utsikterna att han skall förhålla sig väl utom anstalten. Med hänsyn till de vanliga frihetsstraffens allmänt erkända ineffektivitet såsom korrektionsmedel mot sådana unga brottslingar som äro i behov av fostran och yrkesutbildning tvekar jag icke att föreslå, att möjlighet beredes att, i fall då så finnes lämpligt, tillgripa en fostrande behandling i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag.

En del av dem som anslutit sig till de sakkunnigas åsikt att en särbehandling är nödvändig för unga brottslingar över 18 år ha uttalat den meningen att denna särbehandling bör anordnas, icke i enlighet med det framlagda förslaget såsom en särskild straffart, utan i direkt anslutning till det tvångsuppfostningsförfarande som för närvarande finnes för åldersklasserna 15—17 år. Enligt denna mening skulle alltså gränsen för tvångsuppfostningsinstitutets tillämpningsområde höjas från 18 till 21 år.

Till stöd för den konstruktion de sakkunniga givit den föreslagna särbehandlingen har åberopats, att de senare årsklasserna otvivelaktigt måste förvaras på annan anstalt och erhålla annan behandling än de yngre årsklasserna, att man inom vida kretsar reagerar mot att de senare årsklasserna dömas till 'uppfostran' samt att 18-årsåldern betecknar gräns för den fulla straffmyndigheten. I anslutning till vad de sakkunniga sålunda uttalat vill jag erinra om att 1934 års riksdag, med bifall till ett av första lagutskottet avgivet utlåtande över en väckt motion, motsatt sig tvångsuppfostningsinstitutets tillämpning beträffande brottslingar i åldern 18—20 år. Vidare vill jag framhålla att, såsom de sakkunniga jämväl omnämnt, i fråga om brott vilka kunna vara förenade med iterationsverkan — framför allt tjuvnadsbrott — sådan verkan inträder då brottet förövats efter fyllda 18 år. Därest särbehandlingen för 18—20-åringar konstruerades såsom tvångsuppfostran, skulle den olikhet uppkomma mellan den brottsling som erhöle och avtjänade vanligt straff och den som bleve föremål för särbehandling att, om nytt brott förövades, den förre drabbades av iterationsstraff medan den senare endast skulle dömas för första resan. Med hänsyn till frekvensen av tjuvnadsbrott i dessa åldrar skulle denna skillnad — för vilken uppenbarligen saknas reell grund — bliva av stor praktisk betydelse. Naturligtvis vore det möjligt att komma ifrån den angivna skillnaden i behandling av olika brottslingar genom en bestämmelse, att itera-

tionsstraff skulle följa jämväl på undergången tvångsuppfostran, men därmed skulle tvångsuppfostran också på en avgörande punkt ha jämförts med straff; och en sådan utveckling torde i varje fall icke önskas av dem som förordat tvångsuppfostran i stället för ungdomsfängelse.

Bakom yrkandet att den föreslagna särbehandlingen skall konstrueras såsom tvångsuppfostran och icke såsom straff torde ligga — jämte annat vartill jag senare kommer — den åsikten, att den som undergått tvångsuppfostran icke är på samma sätt 'märkt' som den vilken undergått straff. Ehuru måhända kan ifrågasättas om i det allmänna föreställningssättet någon större skillnad i förevarande hänseende skulle komma att göras mellan den som undergått tvångsuppfostran och den som varit dömd till ungdomsfängelse, har denna åsikt kanske likväl ett visst fog. Det må emellertid framhållas att, såsom framgår av de sakkunnigas betänkande, åldersklasserna 18—20 år i förhållande till sin storlek uppvisat större antal sakfälda än övriga åldrar, och det torde ingiva vissa betänkligheter om beträffande de åldersgrupper bland vilka brottsligheten har den största utbredningen straff skulle kunna utbytas mot tvångsuppfostran. Det torde vidare föreligga en viss risk att tvångsuppfostringsinstitutet, därest det utsträcktes till dessa åldersklasser, komme att i det allmänna medvetandet erhålla annan karaktär än det nu har. — I ett av yttrandena över sakkunnigförslaget har till stöd för yrkandet om tvångsuppfostringsinstitutets tillämpning beträffande lagöverträdare över 18 år hänvisats till de s. k. Borstalanstalterna i England. Med anledning härav vill jag framhålla, att behandlingen enligt Borstalsystemet är ordnad i straffets form, ehuru behandlingsmetoderna i betydelsefulla punkter avvika från den vanliga straffverkställigheten. I fråga om särbehandlingens karaktär av straff ansluter sig alltså de sakkunnigas förslag till det engelska systemet.

Från de håll där den föreslagna särbehandlingen ansetts böra utformas såsom tvångsuppfostran har emot de sakkunnigas förslag anmärkts, att ett genomförande av detta förslag skulle omöjliggöra kommunikation mellan anstalterna för yngre och äldre lagöverträdare samt mellan den för äldre lagöverträdare inrättade anstalten och skyddshemmen; utvecklingen skulle låsas fast och en eljest möjlig lämpligare fördelning av ifrågavarande ungdomar på olika anstalter förhindras, i varje fall skulle ett genomförande av en sådan fördelning onödigtvis försvåras.

Den möjlighet till kommunikation mellan olika anstalter som här uppställs såsom ett önskemål torde anses påkallad framför allt med hänsyn till sådana fall då behov föreligger att flytta en på viss anstalt intagen mycket svårbehandlad elev — vilken genom sin närvaro å anstalten hotar att förstöra arbetet med det normala klientelet — till en anstalt med strängare disciplin. Att för skyddshemmens och tvångsuppfostringsanstalternas del behov kan föreligga av en sådan överflyttningsmöjlighet är sannolikt. Uppenbart lär emellertid också vara att ett sådant behov icke får tillgodoses på det sätt att de värsta elementen från nämnda hem och anstalter överflyttas till en anstalt som är avsedd för normalt utrustade ungdomsbrottslingar från de högre åldersklasserna. Jag vill, lika med de sakkunniga, med skärpa framhålla vikten av att abnormal

element hållas borta från den föreslagna ungdomsanstalten, och detta gäller oavsett om behandlingen betecknas såsom tvångsuppfostran eller såsom ungdomsfängelse. På vad sätt de vanliga skyddshemmen och tvångsuppfostringsanstalterna skola kunna befrias från sådana element, som med hänsyn till sin sinnesart och det fördärliga inflytande de utöva på omgivningen endast försvåra arbetet med de förbättringsbara eleverna, är en fråga varå jag nu ej skall närmare ingå; den torde vara föremål för behandling hos de år 1934 tillkallade skyddshemssakkunniga. Men jag kan icke finna att lösningen av denna fråga skulle försvåras genom anordnandet i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag av en anstalt för mera normalt utrustade brottslingar i årsklasserna 18—20 år. Det må för övrigt här framhållas, att det naturligen även inom fångvården föreligger behov av att kunna avskilja abnorma element. Jämväl denna fråga kräver sin lösning, och tänkbart är måhända att samarbete därvid kan anordnas med anstalter utanför fångvården. Ett är emellertid säkert: från den föreslagna anstalten för ungdomliga brottslingar böra abnorma element, varthän de än höra, hållas borta.

Då det talas om att möjlighet bör finnas till kommunikation mellan den för äldre lagöverträdare inrättade anstalten och andra anstalter för brottslig eller vanartig ungdom, torde möjligen avses — utöver det nyss sagda — att elev i vissa fall med hänsyn till ålder och utveckling eller lämplighet för visst yrke bör kunna flyttas från en anstalt till en annan. Då skyddshemmen och uppfostringsanstalterna tillhoppa utgöra närmare ett fyrtiotal samt äro försedda med verkstäder av olika slag och erbjuda möjligheter till utbildning inom jordbruk och trädgårdsskötsel, synes en fördelning av hithörande elever med hänsyn till ålder, utveckling och yrkesutbildningens krav kunna ordnas utan att den anstalt som inrättas för brottslingar i åldern 18—20 år behöver tagas i anspråk. Därest praktiskt behov skulle visa sig föreligga av möjlighet till flyttning från den nu föreslagna anstalten till andra anstalter, så kan enligt lagförslaget dylik flyttning komma till stånd. I förslaget stadgas, att ungdomsfängelse skall verkställas i särskild för sådant straff inrättad anstalt eller avdelning av anstalt. Genom bestämmelsen att ungdomsfängelse må verkställas i särskild för sådant straff inrättad avdelning av anstalt hålles möjlighet öppen att använda en avdelning inom annan vårdanstalt för förvaring av sådana till ungdomsfängelse dömda som av någon anledning icke passa på den nu ifrågavarande anstalten.

Av det anförda framgår, att jag ansluter mig till de sakkunnigas förslag i vad därigenom särbehandlingen för årsklasserna 18—20 år konstruerats såsom en särskild straffart. Mot benämningen 'ungdomsfängelse' ha framställts vissa erinringar, men jag har ej ansett dessa äga sådant fog att jag funnit anledning föreslå annan benämning. Angeläget synes mig emellertid vara att den anstalt, i vilken de som dömts till ungdomsfängelse intagas för fostran och yrkesutbildning, icke kallas fängelse. Anstalten kommer till det yttre sakna varje likhet med ett traditionellt fängelse. Den kommer med hänsyn till behandlingsformerna att vara en verklig utbildningsanstalt, och så synes den också lämpligen böra benämnas. Härigenom bör det bland annat bliva lättare för dem som lämna anstalten att skaffa sig arbete utom denna.

Såsom i en del yttranden anmärkts synes den nya straffarten böra omnämnas i allmänna strafflagen. Detta torde kunna ske på det sätt att i 2 kap. strafflagen införes en bestämmelse, innehållande att, i stället för de i 1 § samma kapitel angivna straff, i vissa fall må dömas till ungdomsfängelse samt att därom stadgas i särskild lag. Ett liknande stadgande torde böra upptagas i strafflagen för krigsmakten.

Därest den föreslagna särbehandlingen konstrueras såsom straff, lär anledning icke finnas att, på sätt påyrkas i några yttranden, stadga en sådan ordning att domstolen, om den finner ungdomsfängelse böra användas, först skulle döma till vanligt straff och sedan förordna om utbyte av detta straff mot ungdomsfängelse. Liksom de sakkunniga anser jag således, att domen bör lyda omedelbart å ungdomsfängelse.

För den nya straffartens tillämpningsområde finnes icke i det av de sakkunniga framlagda lagförslaget någon övre gräns med hänsyn till det begångna brottets svårhetsgrad. I betänkandet framhålles emellertid, att ungdomsfängelse icke bör komma till användning vid mycket svåra brott. Under åberopande bland annat att en övre gräns för straffartens tillämpningsområde påkallas av allmänpreventiva skäl, föreslås i flera av yttrandena att en dylik gräns upptages i lagen. Jämväl jag finner lämpligt att lagens tillämpningsområde avgränsas uppåt på sådant sätt att mycket svåra brott uteslutas. Vid behandlingen av 1 § i lagförslaget återkommer jag till spörsmålet om den ifrågavarande gränsen och skall då angiva var denna enligt min mening lämpligen bör gå.

För behandling av vissa frågor som angivas i sakkunnigförslaget har föreslagits inrättande av en särskild nämnd bestående av fem ledamöter vilka utses av Kungl. Maj:t. Nämnden skulle huvudsakligen behandla frågorna om ådömande av ungdomsfängelse, om behandling å anstalten och om utskrivning jämte vad därmed sammanhänger. Vid prövning av frågor om ådömande av ungdomsfängelse skulle nämnden fungera såsom ett huvudsakligen rådgivande organ vid sidan av domstolarna. I övrigt skulle nämnden vara beslutande myndighet. Enligt yttrandena över förslaget råder i stort sett enighet därom att en nämnd är nödvändig för avgörande av frågor om behandlingen å anstalten och om utskrivning m. m. Däremot ha i flera yttranden ur skilda synpunkter erinringar framställts mot att nämnden skulle taga befattning med frågor om ådömande av ungdomsfängelse.

Såsom de sakkunniga framhållit är det förvisso angeläget, såväl att de som äro i behov av fostrande behandling verkligen dömas till ungdomsfängelse och ej erhålla vanligt frihetsstraff, som ock att sådana för vilka ungdomsfängelse är meningslöst eller eljest olämpligt icke erhålla detta straff. Och det är naturligen av vikt att tillämpningen av bestämmelserna om ådömande av ungdomsfängelse blir enhetlig. Emellertid synes mig att tillfredsställande resultat i dessa hänseenden bör kunna vinnas utan den omgång och den onekligen ganska vidlyftiga apparat som en medverkan av nämnden vid prövning av frågor om ådömande av ungdomsfängelse skulle innebära. Det synes ej osannolikt att nämnden, om den skulle taga befattning med dessa frågor, finge

en arbetsbörda av sådan omfattning att den skulle bli svår att bemästra. Emot den av de sakkunniga föreslagna anordningen kan vidare riktas den invändningen att nämnden — som skulle ha tillgång allenast till handlingarna i målet — säkerligen ej sällan finge svårigheter att bilda sig en riktig uppfattning om den tilltalade. I sådana mål där det gäller att välja den rätta åtgärden mot en ungdomlig brottsling torde mer än eljest det direkta intrycket av den tilltalades person och hans omgivning vara av värde; och detta intryck kan endast ofullkomligt återgivas i ett protokoll, även om detta är än så fullständigt och omsorgsfullt avfattat.

Av skäl som nu angivits anser jag mig icke böra biträda förslaget att nämnden — vilken även enligt min mening är erforderlig för handläggning av frågor om de dömdas behandling på anstalten och utskrivning därifrån — skulle medverka jämväl vid prövning av frågor om ådömande av ungdomsfängelse. För uppnående av enhetlighet vid tillämpningen av bestämmelserna om ungdomsfängelses ådömande får det tillses att tvivelaktiga fall dragas under högre rätts prövning. Sålunda bör tydligtvis åklagare äga fullfölja talan mot underrätts utslag, icke blott för att få ådömt fängelse eller straffarbete ändrat till ungdomsfängelse utan även tvärtom. Inrättas, såsom meningen är, nya överåklagartjänster för varje län, bör det åligga dessas innehavare att noggrant följa tillämpningen av lagstiftningen om ungdomsfängelse och på lämpligt sätt även hålla justitiekanslern underrättad därom.

I sakkunnigförslaget har angivits, att ungdomsfängelse skall verkställas i särskild anstalt eller avdelning av anstalt, varjämte i förslaget upptagits bestämmelser om tiden för anstaltsvistelsen, om utskrivning och om tillsyn efter utskrivning på prov. De särskilda föreskrifter som kunna anses erforderliga angående behandlingen å anstalten skulle däremot enligt de sakkunnigas mening meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning. Såsom anmärkts i flera yttranden lära emellertid de huvudsakliga principerna för behandlingen böra angivas i lagen. Härtill torde jag senare få återkomma. I detta sammanhang vill jag allenast beröra frågan om användning av behandling i enrum. Lika med de sakkunniga är jag av den åsikten, att behandlingen å anstalten i första hand bör inriktas på att vänja de dömda vid lämpligt arbete. Arbetsdriften bör vara så anordnad att den lämnar största möjliga tillfälle att placera var och en i sådant arbete som passar honom med tanke jämväl på hans försörjning sedan han lämnat anstalten. Det ligger i sakens natur att arbetet i regel kommer att utföras i gemensamhet inom lämpliga grupper. Jämväl under tid på dagen då arbetet icke pågår torde de intagna i stor utsträckning komma att vistas i gemensamhet, sålunda under måltiderna, vid undervisning samt under gymnastik- och idrottsövningar o. s. v. Vad nu sagts gäller den större delen av klientelet och avser den ljusa delen av dygnet; självfallet skola de intagna nattetid förvaras isolerade i särskilda rum. Otvivelaktigt kommer emellertid behov av behandling i enrum att finnas för en del av de intagna. Sålunda är att märka att de intagna vid ankomsten till anstalten böra någon tid placeras relativt isolerade å en särskild mottagningsavdelning. Erfarenheter från anstalter jämförliga med den nu förutsatta ha

nämligen ådagalagt lämpligheten av att den nyintagne icke omedelbart placeras på en gemensamhetsavdelning. På mottagningsavdelningen kan den nykomne göras till föremål för observation från anstaltens ledning och undersökning kan verkställas angående lämpligt arbete åt honom; han får där tillfälle att utan inflytelse från andra intagna sätta sig in i sin belägenhet, och han kan erhålla kännedom om de för anstalten gällande föreskrifter. Tiden för vistelsen å mottagningsavdelningen bör givetvis icke bestämmas en gång för alla utan lämpas efter förhållandena i det enskilda fallet. Övervägas kan huruvida i administrativ ordning en maximitid bör bestämmas. Uppenbart är att vid anordnandet av vistelsen å mottagningsavdelningen hänsyn skall tagas till sådana fall då en isolering innebär olägenheter ur hälsosynpunkt eller befinnes av andra skäl icke vara påkallad. Behandling i enrum bör vidare kunna tillgripas när det kräves med hänsyn till ordningen och säkerheten inom anstalten. För sådana fall bör finnas en särskild isoleringsavdelning med tillgång jämväl till straffceller. Ehuru, såsom följer av de i lagförslaget angivna förutsättningarna för ådömande av ungdomsfängelse och de sakkunniga med skärpa betonat, element som icke passa på anstalten skola hållas borta därifrån, torde man likväl få räkna med att i undantagsfall till anstalten kunna komma brottslingar som av hänsyn till det övriga klientelet måste mera varaktigt avskiljas genom placering på isoleringsavdelningen. Att, såsom i ett av yttrandena föreslagits, för dylika — man får hoppas sällsynta — undantagsfall införa möjlighet för domstolen att på anstaltens begäran återupptaga målet och ådöma vederbörande annat straff anser jag icke böra ifrågakomma bland annat med hänsyn därtill att det kan befaras att en del intagna, därest en sådan möjlighet funnes, skulle komma att göra sig skyldiga till dåligt uppförande i syfte att få vistelsen i anstalten på obestämd tid utbytt mot ett kortvarigt tidsbestämt straff. Tänkbart är att förvaring i enrum någon gång kan komma till stånd på den intagnes egen begäran.

Till spörsmålet om den tilltänkta anstaltens närmare anordnande torde jag få återkomma i sammanhang med behandling av frågan om anslag för ändamålet. Jag vill emellertid redan nu nämna att jag funnit att anstalten lämpligen kan planeras för det i betänkandet angivna antalet av 150 intagna. Vid anstaltens anordnande bör tydligen beaktas att fråga framdeles kan uppkomma om anstaltens utbyggande för större antal.

Såsom förut uttalats bör inom den närmaste tiden utredning verkställas om införande av möjlighet till åtalsetergift beträffande ungdomliga förbrytare och om utsträckt användning av villkorlig dom. Förr än utredning i dessa frågor verkställts och de förslag som utredningen kan giva till resultat blivit föremål för statsmakternas prövning, läser någon närmare uppskattning ej kunna göras av det genomsnittliga antalet ungdomliga förbrytare som komma att dömas till vanligt tidsbestämt frihetsstraff. Jag saknar därför anledning att nu ingå på frågan hur förvaringen av dessa framdeles skall ordnas. Tills vidare får för förvaringen av dem såsom nu sker användas de befintliga fångvårdsanstalterna.

Såsom framgår av det sagda bör enligt min mening en lagstiftning om särbehandling för brottslingar i ålder mellan 18 och 21 år komma till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag. Det vid betänkandet fogade förslaget till lag om ungdomsfängelse har inom departementet varit föremål för överarbetning. Därvid har förslaget kompletterats med vissa bestämmelser angående verkställigheten, varjämte i förslaget vidtagits dels några sakliga ändringar — de viktigare ha omnämnts i det föregående — och dels redaktionella jämkningar.

De särskilda bestämmelserna om ungdomsfängelse.

Vid behandlingen av de särskilda paragraferna i det inom departementet utarbetade förslaget till lag om ungdomsfängelse kommer erforderlig redogörelse att lämnas för de uttalanden som de avgivna yttrandena innehålla angående detaljerna i sakkunnigförslaget. Beträffande motiveringen för stadgandena i sistnämnda förslag hänvisas till betänkandet.

Under varje paragraf anmärkes dess motsvarighet i sakkunnigförslaget samt den sida i betänkandet där motiveringen återfinnes.

1 §.

Paragrafen motsvarar 1 § i sakkunnigförslaget (sid. 38).

Mot sakkunnigförslaget har, såsom förut omnämnts, från en del håll riktats den anmärkningen, att det icke för den särskilda straffartens tillämpningsområde innehåller någon övre gräns med hänsyn till det begångna brottets svårhetsgrad.

Enligt stadgandet i 1 § första stycket i sakkunnigförslaget är det en förutsättning för ådömande av ungdomsfängelse att det begångna brottet — jag antar här att fråga är om endast *ett* brott — förövats sedan den brottslige fyllt 18 men innan han fyllt 21 år. Andra stycket i samma paragraf möjliggör användning i visst fall av ungdomsfängelse för brott som förövats före uppnådd ålder av 18 år. Huvudregeln i paragrafens första stycke har föranlett erinran i några yttranden. *Fängvårdsstyrelsen* anser att det kan ifrågasättas huruvida det icke vore principiellt riktigare att låta den tilltalades ålder vid avdömandet vara avgörande beträffande frågan huruvida ungdomsfängelse må användas. *Länsstyrelsen i Uppsala län* finner det nödvändigt att 21-årsåldern får beteckna gräns för tillämpningen av ungdomsfängelse. Länsstyrelsen anför att resultatet av förslaget skulle kunna bliva, att en medlem i en tjuvliga, vilken vid brottets begående fyllt 21 år, erhöle ett kortvarigt frihetsstraff, under det att deltagare, som då vore yngre men före domen överskridit sagda ålder, finge ett till tiden obestämt men i alla händelser väsentligt längre frihetsstraff. *Rådhusrätten i Västerås* omnämner att de sakkunniga — ehuru i motiveringen angivits att ungdomsfängelse ej borde ådömas då den tilltalade vid tiden för domens avkunnande väsentligt överskridit 21 års ålder — ansett det överflödigt att i lagtexten införa någon före-

skrift därom. För undvikande av otydlighet och onödig omgång syntes det vara önskvärt att i lagen upptoges bestämmelse i detta avseende, vilken bestämmelse lämpligen kunde innehålla, att ungdomsfängelse ej finge ådömas efter det den tilltalade uppnått 23 års ålder. Även i annat avseende anser rådhusrätten förslagets nyssnämnda huvudregel mindre tillfredsställande. Rådhusrätten yttrar därom följande.

Det föreslagna stadgandet komme att innebära att en person, som stode under åtal för ett före 21 års ålder begånget svårare tjuvnadsbrott, men samtidigt åtalades för en obetydlig förseelse mot t. ex. vägtrafikstadgan eller för fylleri, som inträffat efter fyllda 21 år, icke kunde dömas till ungdomsfängelse. På detta sätt kunde en tilltalad, som fyllt 21 år, men hade anledning befara att han skulle dömas till ungdomsfängelse, ointetgöra detta genom att före målets avgörande begå någon mindre förseelse, vilken åklagaren enligt gällande lagstiftning vore pliktig att åtala. Dylika resultat måste anses allt annat än tillfredsställande och det syntes nödvändigt att söka förhindra detta. Möjligen kunde detta ske genom en bestämmelse, att ådömande av bötesstraff för förseelse, begången efter fyllda 21 år, ej skulle utgöra hinder för att döma till ungdomsfängelse för brott, som begåtts tidigare.

Departement-
chefen.

På sätt jag tidigare anfört synes i paragrafen böra införas ett stadgande som begränsar den nya straffartens tillämpningsområde med hänsyn till det begångna brottets svårhetsgrad. Bestämmelsen härom torde kunna givas det innehåll att till ungdomsfängelse ej må dömas, där enligt lag lägsta straff för brottet eller något av brotten överstiger straffarbete i fyra år.

Vad angår den övre åldersgränsen för användningen av ungdomsfängelse äro alla ense om att denna bör sättas vid 21 år, men olika meningar ha uttalats därom huruvida åldern vid tiden för brottets förövande eller åldern vid domens meddelande skall vara avgörande. Skäl kunna anföras för såväl den ena som den andra lösningen av spörsmålet. Otivvelaktigt är emellertid att de sakkunnigas förslag giver domstolen möjlighet att taga hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet på sätt som icke bleve möjligt därest åldern vid avdömandet skulle vara avgörande. Att, såsom rådhusrätten i Västerås förordat, stadga en absolut maximigräns vid exempelvis 23 år, lärer ej vara erforderligt. Man torde ej behöva befara att domstolarna komma att använda sig av möjligheten att tillgripa ungdomsfängelse för en tilltalad, som fyllt 21 år när målet avgöres, i annat fall än då det kan anses motiverat med hänsyn till hans utveckling.

Om i ett mål finnas flera tilltalade, kan det naturligtvis inträffa att det är möjligt att använda ungdomsfängelse för en eller flera av dem men ej för de övriga. Är ålderskillnaden mellan de tilltalade obetydlig och förhållandena i övrigt ensartade, framstår det nog vid första påseende såsom egenomligt att inte påföljden för de tilltalade kan bli densamma. Men dylika situationer måste städse uppkomma när gränsfall sammanträffa, oberoende av huruvida gränsen bestämmes på det ena eller andra sättet.

Den som står under tilltal, förutom för ett brott som han begått innan han fyllt 21 år, jämväl för ett brott som han begått därefter kan, såsom i betänkandet framhålles, icke dömas till ungdomsfängelse. Ungdomsfängelse kan ej

användas vid brott som föröfvats efter det den brottslige fyllt 21 år, och efter-
som jämte ungdomsfängelse ej får ådömas annat straff, är det i det antagna
fallet på grund av det senare brottet jämväl uteslutet att använda ungdoms-
fängelse för det tidigare. Att för sådant fall meddela en undantagsbestäm-
melse, som möjliggjorde användning av ungdomsfängelse om det senare
föröfvade brottet vore ringa, synes ej böra ifrågakomma. Den tilltalade har
ju fyllt 21 år innan han dömes, och ungdomsfängelse bör då, såsom jag nyss
antytt, ej komma till användning annat än i undantagsfall. Med hänsyn här-
till och av andra skäl läser praktiskt behov av den ifrågasatta undantagsbestäm-
melsen knappast föreligga.

I departementsförslaget ha de båda styckena i sakkunnigförslaget — utan
annan förändring av det sakliga innehållet än nyss omförmäلتs — samman-
förts i en bestämmelse.

2 och 3 §§.

Paragraferna motsvara 2 § (sid. 40) och 3 § (sid. 42) i sakkunnigförslaget.

Under hänvisning till den regel som enligt 2 § i sakkunnigförslaget är given
för det fall att den som genom villkorlig dom erhållit anstånd med straff,
efter domens meddelande men före prövotidens slut, innan han fyllt 21 år, begår
nytt brott, ifrågasätter *överståthållarämbetet* om icke 3 § borde underkastas
jämkning därutinnan att den eller de åtgärder, vilka föranleda anståndets för-
verkande, böra ha infallit i tiden före uppnådd ålder av 21 år.

I de fall som angivas i dessa paragrafer skulle, med den avfattning para-
graferna ha i sakkunnigförslaget, finnas möjlighet att använda ungdomsfän-
gelse ej blott om det straff, varmed anstånd beviljats, utgjorts av fängelse
eller straffarbete utan även om det stannat vid böter. Vad angår det fall
som avses i 1 § följer av förslagets allmänna grunder att ungdomsfängelse ej
bör användas, om brottsligheten är så ringa att den finnes kunna sonas med
böter. Vid sådant förhållande läser anledning saknas att i 2 och 3 §§ hålla
möjlighet öppen att tillgripa ungdomsfängelse då den villkorliga domen avser
allenast böter. I departementsförslaget ha paragraferna därför givits det
innehåll, att ungdomsfängelse må användas om någon genom villkorlig dom
fått anstånd med fängelse eller straffarbete.

För den av överståthållarämbetet ifrågasatta jämkningen i 3 § kunna må-
hända anföras principiella skäl. Emellertid läser det mången gång knappast
vara möjligt att hänföra det förfarande från den dömdes sida, varigenom
han förverkat anståndet, till någon viss bestämd tidpunkt under prövotiden.
I regel torde förverkandet bero på den dömdes uppförande under en längre
tid. Jag har därför icke funnit anledning frångå vad sakkunnigförslaget i
denna del innehåller.

Då en bestämmelse av det innehåll som upptagits i 3 § andra stycket i sak-
kunnigförslaget skulle bliva av ringa praktisk betydelse, har detta stycke ute-
slutits i departementsförslaget.

*Departement-
chefen.*

4 §.

Paragrafen motsvarar 4 § i sakkunnigförslaget (sid. 42).

Departement-
chefen.

Då enligt departementsförslaget domstolarna skola ha att utan medverkan från den centrala nämnden ensamma avgöra huruvida ungdomsfängelse skall användas, vill jag betona angelägenheten av att de synpunkter som anförts av de sakkunniga behörigen beaktas vid prövningen. Av synnerlig vikt är sålunda, att de sinnessjuka och imbecilla utsorteras samt att ungdomsfängelse ej heller kommer till användning beträffande sådana abnorma eller oförbät-
terliga, vilka genom sin närvaro å anstalten skulle hota att förstöra det resultat man kan nå med de förbättringsbara.

5 §.

Paragrafen motsvarar 7 § i sakkunnigförslaget (sid. 46).

Departement-
chefen.

Såsom i den allmänna motiveringen angivits skall enligt departementsförslaget nämnden icke medverka vid prövning av frågor om ådömande av ungdomsfängelse. Med anledning härav påkallas jämkning av 7 § i sakkunnigförslaget. Den förundersökning, som enligt detta förslag skulle äga rum innan domstol beslutade inhämta yttrande från nämnden huruvida enligt dess åsikt ungdomsfängelse borde ådömas, skall enligt departementsförslaget äga rum när domstolen eller dess ordförande finner dylik förundersökning erforderlig.

6 §.

Paragrafen motsvarar 9 § i sakkunnigförslaget (sid. 48).

Länsstyrelsen i Malmöhus län anför beträffande 9 § i sakkunnigförslaget, att länsstyrelsen icke har något att i och för sig erinra mot att där så befinnes erforderligt beslutet om ungdomsfängelse bringas till omedelbar verkställighet, men dock finner lämpligare om bestämmelsen erhöles den avfattningen att då synnerliga skäl därför talade domstolen medgäves rätt att förordna om beslutets verkställande utan hinder av att det ej vunnit laga kraft. *Överståthållarämbetet* förmenar att man genom sammanställning av stadgandena i förevarande paragraf och 22 § i förslaget närmast föranledes till den uppfattningen, att den som dömts till ungdomsfängelse skall tagas i förvar i avbidan på intagandet i anstalt — ett intagande som, i den mån plats i anstalt för tillfället saknas, kan komma att väsentligt draga ut på tiden. Ämbetet anser att därest den dömde omedelbart skall tagas i förvar, detta bör komma till klart uttryck i lagtexten.

Departement-
chefen.

Enligt sakkunnigförslaget skall beslut om ungdomsfängelse, därest domstolen ej annorlunda förordnar, gå i verkställighet omedelbart. Goda skäl synas föreligga för denna ståndpunkt även efter det man avstått från att fordra samtycke av nämnden som villkor för den brottsliges dömmande till ungdomsfängelse. Tydligt är det av vikt att den dömde icke får tillfälle att genom undanhållande förhåla verkställigheten. En följd av bestämmelsen om omedelbar verkställighet är, att den dömde så snart ske kan efter domens

meddelande måste tagas i förvar för att översändas till anstalten. Några närmare bestämmelser härom ha icke synts mig vara erforderliga i denna lag. Huru förfaras skall, om plats i anstalten för tillfället saknas, lära bora regleras i annan ordning.

7 §.

Paragrafen motsvarar 5 § i sakkunnigförslaget (sid. 44).

I några av yttrandena beröres frågan om nämndens sammansättning. *Fångvårdsstyrelsen* finner med hänsyn till det intima samarbete som måste äga rum mellan styrelsen och nämnden önskvärt att styrelsen får en representant i nämnden. Emellertid anmärker styrelsen att en dylik anordning lära kunna vidtagas utan uttrycklig lagbestämmelse. *Socialstyrelsen* ifrågasätter hurvida ej föreskrift bör meddelas därom att den i nämnden ingående representanten för medicinsk sakkunskap skall besitta psykiatrisk sakkunskap. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* förmenar att, så som förslaget är avfattat, någon garanti icke finnes att de särskilda uppfostringsynpunkter, som må vara att anlägga när det gäller kvinnlig ungdom, tillbörligen tillgodoses inom nämnden. Länsstyrelsen föreslår därför att en bestämmelse införes enligt vilken nämnden, där i densamma icke eljest finnes kvinnlig ledamot, skall vid behandling av fråga rörande kvinnlig brottsling förstärkas med en i uppfostringsfrågor erfaren kvinna som för ändamålet utsetts av Konungen.

Svenska kriminalistföreningens styrelse har ifrågasatt om icke den nuvarande interneringsnämnden, eventuellt förstärkt med sakkunskap i uppfostringsfrågor, lämpligen skulle kunna fungera såsom centralorgan för tillämpningen även av lagen om ungdomsfängelse. Skulle denna lösning av något skäl befinnas praktiskt olämplig, kunde nödig gemenskap mellan de båda nämnderna åstadkommas på annat sätt.

De bestämmelser sakkunnigförslaget innehåller angående nämnden torde möjliggöra, att denna erhåller sådan sammansättning att alla anspråk på erfarenhet och sakkunskap bliva tillgodosedda. Jag föreslår allenast den jämkning i förslaget, att i stället för en innehavare av domarämbete en förutvarande innehavare av sådant ämbete skall kunna sitta i nämnden, varigenom kretsen av dem som kunna ifrågakomma till denna viktiga post i nämnden något vidgas.

I anledning av uttalandet att nämnden vid behandling av kvinnliga brottslingar borde förstärkas med kvinnlig ledamot, må framhållas att de föreslagna bestämmelserna icke innefatta hinder för Kungl. Maj:t att förordna kvinna till ledamot eller suppleant i nämnden. Det synes fastmera ur skilda synpunkter lämpligt att så sker. Däremot lära det knappast vara erforderligt att föreskriva särskild sammansättning av nämnden allt eftersom denna handlägger ärenden angående manliga eller ärenden angående kvinnliga brottslingar. En sådan föreskrift skulle dessutom kunna föranleda praktiska olägenheter.

Det synes mig icke vara tillrådligt — åtminstone icke för närvarande — att förlägga ärenden angående ungdomsfängelse till interneringsnämnden. Bortsett från att det i dessa ärenden är fråga om brottslingar av annan kategori än de som tillhöra interneringsnämndens hittillsvarande arbetsområde, kan mot

*Departement-
chefen.*

en sådan anordning åberopas att arbetet med nämnda ärenden torde bliva ganska omfattande. Innan erfarenhet vunnits rörande arbetets omfattning, torde ett sammanförande av de olika uppgifterna på en hand ej böra ske. Anmärkas må att Kungl. Maj:t har möjlighet att utse en eller flera personer till ledamöter i båda nämnderna samt att något hinder ej finnes att låta de olika nämnderna få gemensam expedition. En anordning med gemensam expedition torde i själva verket kunna innebära beaktansvärda fördelar, icke minst ur kostnadsynpunkt, och lärer därför förtjäna att övervägas under frågans fortsatta beredning.

Enligt sakkunnigförslaget skulle för varje ledamot utses en suppleant. Då svårigheter yppats att under semestertid på sommaren få samlat fullt antal ledamöter eller suppleanter i interneringsnämnden — beträffande vilken gäller enahanda stadgande — har i departementsförslaget Kungl. Maj:t medgivits att för varje ledamot utse en eller flera suppleanter. Kungl. Maj:t torde böra bestämma i vilken ordning suppleanterna skola inträda i tjänstgöring för ledamoten.

8 §.

Paragrafen motsvarar 10 § i sakkunnigförslaget (sid. 48), vilken endast undergått en redaktionell jämkning.

Departements-
chefen.

Till frågan om den förutsatta anstaltens anordnande torde jag såsom redan nämnts få återkomma vid behandling av spørsmålet om erforderligt anslag för uppförande av anstalten.

9—12 §§.

Paragraferna sakna motsvarighet i sakkunnigförslaget.

Tidigare har omnämnts, att i en del yttranden anmärkts mot sakkunnigförslaget, att det saknar verkställighetsföreskrifter. Vidare ha omnämnts vissa önskemål, som uttalats beträffande själva verkställighetsförfarandet.

Ett särskilt spørsmål har berörts av *socialstyrelsen*, i det styrelsen till behandling upptagit möjligheten att införa *permissionsinstitutet* vid ungdomsfängelse. Styrelsen anför därom huvudsakligen följande.

Från sin befattning med den organiserade alkoholistvården hade styrelsen kunnat hämta vissa erfarenheter angående betydelsen av ifrågavarande institut. En sådan möjlighet till tillfälligt avbrott i vistelsen å ungdomsfängelse kunde tänkas påkallad för att den intagne, där han komme från ett gott föräldrahem, skulle kunna upprätthålla en närmare kontakt med hemmet. Vid familjehögtider, sjukdomsfall och dödsfall inom familjen kunde *permission* sålunda tänkas förekomma. Minst lika betydelsefullt syntes vara, att den intagne genom *permission* kunde beredas möjlighet att personligen söka en arbetsanställning, eventuellt fullgöra en kortare tids provtjänstgöring och över huvud träffa erforderliga förberedelser för övergången till eller återinträdet å arbetsmarknaden efter frigivningen. Styrelsen föreställde sig, att åtskilliga fördelar skulle vara förenade med ett *permissionsinstitut* vid ungdomsfängelse och att detsamma skulle vara ägnat befästa förtroendet för den fostrande behandling, som ungdomsfängelset avsåge. Påpekas finge också, att *permissionsinstitutet* ägde en ej ringa betydelse för anstaltsledningens möjligheter att uppmuntra och sporra de intagna i deras dagliga arbete under strafftiden liksom i disciplinärt avseende.

I den allmänna motiveringen har jag redan omnämnt, att de huvudsakliga principerna för anstaltsbehandlingen torde böra angivas i lagen. Bestämmelser i detta hänseende ha nu utarbetats och fått sin plats i förevarande paragrafer.

Syftet med ungdomsfängelse ha de sakkunniga angivit sålunda, att de dömda skola fostras till arbetsamhet och laglydnad. Beträffande många, kanske de flesta unga brottslingar gäller, att brottsligheten bottnar i att de ej i tid fått vänja sig vid ordnat arbete. Ofta har den unge kastats från ett arbete till ett annat; han har ej fått lära sig något yrke och har så i en tid av arbetslöshet blivit utan sysselsättning. Att vänja honom vid ordentligt arbete, att uppfostra honom till arbetsamhet och att väcka hans arbetsglädje måste i främsta rummet vara det mål som vid behandlingen skall eftersträvas. Valet av arbete bör tydligen ske så att den unge får gagn därav för sin framtida utkomst. Det ligger i sakens natur att utbildningsmöjligheterna i anstalten måste bli begränsade. Tillfälle bör emellertid finnas till utbildning i de vanliga hantverksgrenarna samt i lantbruk och trädgårdsskötsel.

Även om huvudvikten vid verkställighetsförfarandet skall läggas vid den unges hållande till nyttigt arbete, böra emellertid såsom betydelsefulla led i behandlingen ingå skolundervisning för dem som äro i behov därav samt gymnastik och idrott.

Att i lagen reglera hur verkställighetsförfarandet i detalj skall vara gestaltat kan enligt min mening ej ifrågakomma. Man måste nöja sig med allmänna anvisningar i lagen och överlämna åt Kungl. Maj:t att under beaktande av de lokala förhållandena meddela de föreskrifter i övrigt som finnas erforderliga.

I 9 § har upptagits en bestämmelse om att den till ungdomsfängelse dömda skall sysselsättas med sådant arbete som kan vara till gagn för hans framtida utkomst. Vidare har föreskrift meddelats om att de å anstalten intagna må tilldelas arbetspremier för flit och välförhållande.

För att säkrast få till stånd en sådan uppdelning av de intagna på olika avdelningar och i olika yrkesgrupper som bäst motsvarar de vid varje tillfälle föreliggande förhållandena har i 10 § fördelningen anförtrots åt anstaltens styresman. Enligt samma paragraf har vidare överlämnats åt styresmannen att beträffande envar intagen bestämma, huruvida han skall förvaras avskild eller i gemensamhet med andra. Frågan om behandling i enrum har tidigare berörts i den allmänna motiveringen.

I 11 § har angivits att progressivsystemet bör — i den mån det finnes ändamålsenligt — komma till användning. Genom att den intagne har möjlighet att erhålla ökade förmåner sporras han att iakttaga ett gott uppförande samt att lägga sig vinn om att tillvarataga de möjligheter till yrkesutbildning som stå honom till buds.

I 12 § har slutligen meddelats föreskrift att, därest den som undergår ungdomsfängelse bryter mot anbefalld ordning, han må underkastas bestraffning i enlighet med därom utfärdade föreskrifter.

Utöver vad stadgandena i nu nämnda paragrafer innehålla har det icke

ansetts erforderligt att i lagförslaget intaga föreskrifter beträffande verkställigheten. Särskilt må anmärkas att någon reglering av rätten att mottaga besök och att mottaga eller avsända brev icke vidtagits. Bestämmelser härutinnan böra lämpligen inflyta i de tillämpningsföreskrifter Kungl. Maj:t kommer att utfärda.

Den av socialstyrelsen berörda frågan om införande för särskilda undantagsfall av möjlighet till kortare permission för de intagna torde vara förtjänt av uppmärksamhet. Med hänsyn till att strafftiden är obestämd lär emellertid bestämmelse i ämnet icke behöva upptagas i förevarande lag utan kunna utfärdas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning. Mot en bestämmelse som möjliggör för anstaltens styresman eller för nämnden att, när särskilda skäl därtill föreligga, bevilja en å anstalten intagen permission för kortare tid synas betänkligheter icke möta.

13—16 §§.

Paragraferna motsvara 11—13 §§ i sakkunnigförslaget (sid. 50 och 51).

Bestämmelsen att utskrivning ej må ske tidigare än efter ett år med mindre särskilda skäl därtill äro har föranlett *barnavårdsnämnden i Göteborg* till följande uttalande.

Förslaget hade sört för att det i ungdomsfängelset komme att bliva ett verkligt urval av sådana brottslingar, av vilka det kunde med all sannolikhet förväntas, att de genom den föreslagna särbehandlingen skulle få avsett gagn, så att de för framtiden komme att bliva nyttiga samhällsmedlemmar. Under sådana förhållanden syntes det därför nämnden ingalunda nödvändigt, att en viss minimitid av ett år såsom regel skulle bestämmas för deras vistande i ungdomsfängelse, innan villkorlig utskrivning borde komma ifråga. Visserligen stadgades det, att utskrivning förrän ett år förflutit ej finge ske 'med mindre särskilda skäl därtill äro' och i motiveringen sades det, att 'utskrivning skall givetvis ske när den dömde vunnit sådan stadga i sinnesriktning och uppförande, att man kan hysa grundad förhoppning om att han skall förhålla sig väl utom anstalten'. Att en minimitid såsom regel borde i lagen upptagas, dock med möjlighet till i motiveringen närmare angivna undantag, torde måhända sammanhånga med principen om straff eller bero på den säkert riktiga iakttagelsen att de för närvarande tillämpade korta frihetsstraffet just på grund av sin kortvarighet icke förmått varken meddela den yrkesduglighet, som för den frigivne vore behöflig för att han skulle kunna erhålla lämpligt arbete, eller så påverka hans sinnesriktning, att han efter frigivningen kunde framgångsrikt upptaga kampen mot de dåliga inflytelser och svåra påfrestningar, som mötte honom. Under förutsättning att anförda uttalande ur betänkandet angående villkoret för utskrivning komme att tillämpas i praktiken, hade nämnden ingen anmärkning att göra mot lagförslaget i denna del men ville kraftigt framhålla önskvärdheten av att, där förutsättningar därför förefunnos, vistelsetiden vid ungdomsfängelset nedbringades under den angivna minimitiden.

Under hänvisning till att nämnden enligt 12 § i sakkunnigförslaget har att besluta om utskrivning anför *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, att det måhända är önskvärt att redan i lagtexten anges, huruvida nämnden har att av egen drift upptaga utskrivningsfrågor eller om härför

bör förutsättas ansökning från den straffade själv eller initiativ från anstaltsföreståndare eller anhörig. I allt fall anser länsstyrelsen ungdomsfängelses föreståndares rätt och skyldighet att angående utskrivning hos nämnden väcka förslag böra klart uttalas.

Hur förhållandena under tillsynstiden skola ordnas för dem som bliva utskrivna framgår enligt *barnavårdsnämnden i Göteborg* icke med full klarhet av betänkanudet. Nämnden anför härom.

Det finge väl antagas att vistelse under tillsynstiden skulle ordnas i privat hem, där tillgång till lämpligt arbete ävensom god tillsyn kunde beredas. Det syntes därför nämnden böra övervägas, huruvida icke en dylik åtgärd att i goda privata hem, där lämplig yrkesutbildning och god fostran kunde lämnas, eller eventuellt i lämpliga mindre kolonat placera sådana unga brottslingar, vilkas brottslighet mera vore beroende av miljöförhållandena och dålig fostran än av karaktärslyte, skulle kunna företagas icke blott före utgången av den föreslagna minimitiden utan t. o. m. utan någon som helst föregående vistelse i ungdomsfängelse. Därest man ginge in för en sådan behandlings- och uppfostringsmetod skulle också, förutom utsikten att bättre kunna lyckas med de brottsligas tillrättaförande, den fördelen kunna vinnas, att den föreslagna anstalten icke behöfde tilltagas i så stor skala, som förslaget innebure.

Betydelsen av en lagligt reglerad eftervård betonas av *länsstyrelsen i Värmlands län*. Härom yttrar länsstyrelsen.

Det låge mycket sanning i det ofta hörda påståendet, att för den frigivne fången, som saknade hem och anförvanter, vägen tillbaka till fängelset ofta bleve kort, även om han vid frigivningen haft de bästa föresatser. De i 12 och 13 §§ av förslaget till lag om ungdomsfängelse meddelade föreskrifterna om tillsyn syntes knappast vara tillräckligt effektiva. Även om behandlingen av och omvårdnaden om den ungdom, varom här vore fråga, å vederbörlig anstalt ordnades så att den beredde största möjliga utrymme åt fostrings- och utbildningssyftet — och detta vore givetvis den nödvändiga förutsättningen för att ändamålet med den nya straffarten skulle vinnas — syntes det länsstyrelsen önskvärt, att samverkan komme till stånd mellan den i lagen omfördälda nämnden samt de sociala myndigheterna och institutionerna i brottslingens hemort och att om möjligt på frivillighetens väg å olika orter upprättades hem för frigivna fångar, där sådana fångar, som stode ensamma och utan sysselsättning, finge en tillflyktsort i avbidan på att de kunde beredas lämpligt arbete.

Mot bestämmelsen i sakkunnigförslaget att tiden för anstaltsvistelsen jämte provotiden ej får överstiga fyra år ha anmärkningar framställt av *fångvårdsstyrelsen* och *länsstyrelsen i Blekinge län*. *Fångvårdsstyrelsen* anför att förslagets ståndpunkt att inräkna provotiden i den för behandlingen längsta tiden understundom synes kunna vara till men för den beträffande ifrågavarande brottslingar synnerligen betydelsefulla eftervårdande verksamheten. Vid utskrivning efter tre år kunde enligt förslaget ej åläggas mer än ett års tillsynstid, även om maximitiden två år skulle anses behöfelig. Enligt danska strafflagen kunde vid motsvarande straff tillsynstiden utsträckas till ett år utöver den längsta tiden för anstaltsvistelsen och vid återintagning i anstalten ytterligare ett år. *Länsstyrelsen i Blekinge län* finner det vara en brist att enligt förslaget tillsynen helt bort-

faller eller inskränker sig till ett minimum för de unga, som förvarats å anstalten maximitiden eller närmast därintill, eller sålunda just beträffande dem, som finge anses vara bäst i behov av övervakning efter frigivningen.

Departement-
chefen.

Med anledning av uttalandet av barnavårdsnämnden i Göteborg att utskrivning bör ske innan den dömde vistats ett år på anstalten, därest vidare anstaltsvistelse är onödig, vill jag framhålla att enligt förslaget utskrivning före ett års anstaltsvistelse är möjlig så snart 'särskilda skäl därtill äro'.

Vad angår det av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län uttalade önskemålet om närmare bestämmelser angående initiativet till utskrivning må anmärkas, att jag förutsätter att såväl nämnden som styresmannen äger icke endast rätt utan också skyldighet att upptaga frågan om utskrivning. Bestämmelser härom synas ej böra införas i förevarande lag utan i de administrativa föreskrifter som komma att utfärdas för nämnden och anstaltens personal. Däremot förefaller det mig önskvärt att genom bestämmelse i lag garanteras att frågan om den dömdes utskrivning med regelbundna mellanrum, förslagsvis minst var sjätte månad med början då den dömde vistats å anstalten ett år (jfr alkoholistlagen 37 § andra stycket), av nämnden upptages till prövning. I samband därmed torde böra föreskrivas att, senast när två år förflutit från intagandet å anstalten, den dömde skall utskrivas på prov, såframt ej särskilda skäl däremot äro. Bestämmelser härom ha införts såsom ett tredje stycke i departementsförslaget 14 §.

Tredje stycket i sakkunnigförslaget 12 § utgör i departementsförslaget en särskild paragraf (15 §).

Från skilda håll har vitsordats att det föreligger ett verkligt behov av att en lagligt reglerad eftervård kommer till stånd. Närmare bestämmelser i ämnet lära emellertid böra meddelas av Kungl. Maj:t.

I ett par yttranden har anmärkts att tillsynstiden i vissa fall blir för kort. Visserligen kunna unga brottslingar, såsom i yttrandena anföres, ibland behöva en lång tillsynstid med noggrann övervakning. Men denna synpunkt får icke vara ensam avgörande. Har den utskrivne redan vistats en avsevärd tid i anstalten, skulle det för honom innebära en betydande skärpning att ytterligare under en längre tid få vidkännas de inskränkningar i rörelsefriheten som en övervakning alltid måste medföra. Det kan ej bortses ifrån att en dom å ungdomsfängelse medför ett allvarligt ingrepp i den enskildes frihet. Att ytterligare skärpa detta ingrepp genom en utsträckning av tillsynstiden utöver den i sakkunnigförslaget angivna maximitiden finner jag mig ej kunna förorda.

17—19 §§.

¹¹⁰ Paragraferna motsvara 14—16 §§ i sakkunnigförslaget (sid. 52 och 53).

Mot bestämmelsen i sakkunnigförslaget 15 § att ungdomsfängelse skall anses till fullo verkställt, därest vid tillsynstidens utgång fråga ej väckts om återintagning, har *fångvårdsstyrelsen* erinrat att det understundom kan bliva svårt att avgöra vad som avses med att fråga väckts.

Det torde vara angeläget att erhålla en regel som icke i något fall vid tillämpningen kan föranleda tvekan. I 18 § i departementsförslaget har därför stadgats att ungdomsfängelse skall anses till fullo verkställt då tillsynstiden gått till ända utan att beslut meddelats om återintagning.

De sakkunniga framhålla att 16 § i sakkunnigförslaget avfattats i överensstämmelse med det utkast till lag om ändrad lydelse av 7 § lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran, vilket framlagts i ett under förra året avgivet betänkande angående omorganisation av landsfogdetjänsterna.

Frågan om nämnda omorganisation lär komma att bliva föremål för behandling vid innevarande års riksdag. Då emellertid remiss till lagrådet av lagförslag i ämnet ännu ej ägt rum, torde ordet 'landsfogden' i sakkunnigförslaget tills vidare böra utbytas mot 'länsstyrelsen'. Vid propositions avlåtande torde slutligt val kunna träffas, huruvida det bör ankomma på landsfogden eller länsstyrelsen att fatta det beslut varom fråga är.

20—23 §§.

Paragraferna motsvara 17—20 §§ i sakkunnigförslaget (sid. 53).

Beträffande 18 § i sakkunnigförslaget har *länsstyrelsen i Uppsala län* anfört att, därest av vederbörande verkställighetsmyndighet meddelats det beslut att ungdomsfängelse skulle träda i stället för det 'andra straffet', men domen å ungdomsfängelse sedermera bleve upphävd, från lagens utgångspunkter torde förutsättas att nytt verkställighetsbeslut meddelades. Möjlighet därtill syntes dock icke finnas.

Med anledning av vad sålunda anförts vill jag framhålla, att ungdomsfängelse ej träder i stället för annat straff förrän domen å ungdomsfängelse vunnit laga kraft. Under tiden dessförinnan är frågan, huruvida det 'andra straffet' skall verkställas eller ej svävande. Sådant beslut som av länsstyrelsen avses bör alltså ej meddelas förrän laga kraft ägande dom å ungdomsfängelse föreligger.

Den bestämmelse som finnes intagen i 20 § i sakkunnigförslaget och i 23 § i departementsförslaget har i sistnämnda förslag erhållit sådan avfattning att det klart framgår att domstolen ej efter tillsynstidens utgång äger förordna om återintagning.

24 §.

Paragrafen motsvarar 21 § i sakkunnigförslaget (sid. 57).

Överståthållarämbetet anmärker att den föreslagna preskriptionsbestämmelsen innebär ett avsteg från hittills tillämpade principer. Ämbetet anför därom.

Nuvarande preskriptionsregler vore bestämda med hänsyn till brottets objektiva och subjektiva svårhetsgrad, sådan densamma uppskattats vid straffmätningen. Vid ungdomsfängelses ådömande vore emellertid en annan synpunkt — behovet och lämpligheten av uppfostran — i första hand avgörande, och följaktligen kunde, ehuru enligt vanliga regler ett straff skolat ådömas som icke medgivit en preskriptionstid av fem år, ungdomsfängelse komma att i stället ådömas. Detta innebure således, att vid grövre brott ungdomsfängelses ådömande medförde förmånen av kortare preskriptionstid för den brottslige än som enligt

Bihang till riksdagens protokoll 1935. 1 saml. Nr 200.

Departements-
chefen.

Departements-
chefen.

den till grund för 5 kap. 20 § strafflagen liggande uppfattningen borde följa. Denna inadvartens skulle undvikas, om domstolen först ådömde vanligt straff och sedan förordnade om dess utbyte med ungdomsfängelse.

Departement-
chefen.

Då ungdomsfängelse, där domstolen ej annorlunda förordnar, skall gå i verkställighet omedelbart, torde ifrågavarande preskriptionsbestämmelse kunna anses vara av mycket ringa praktisk betydelse. Om domen, såsom enligt min mening bör vara fallet, skall lyda direkt å ungdomsfängelse, lärer — bortsett från tidslängden — annan preskriptionsbestämmelse än den föreslagna knappast kunna ifrågakomma.

25 §.

Paragrafen motsvarar 22 § i sakkunnigförslaget (sid. 57).

Departement-
chefen.

Bestämmelse torde böra meddelas därom att den som dömts till ungdomsfängelse skall erhålla sådant biträde med besvärsv affattande och insändande som angives i 12 § promulgationslagen till 1901 års lag om ändring i vissa delar av rättegångsbalken. En sådan bestämmelse lärer emellertid vara av den natur att den kan meddelas i administrativ ordning.

26 §.

Paragrafen motsvarar andra stycket av slutstadgandet i sakkunnigförslaget (sid. 58).

Överståthållarämbetet erinrar om att bestämmelserna om vad som gäller för det fall att någon dömes till fängelse äro synnerligen talrika och ofta av svårtolkad beskaffenhet. Det syntes med hänsyn därtill önskvärt för att icke säga oundgängligt att blivande föreskrift i ämnet måtte tydligare än vad i förslaget skett angiva vilka av omförmälda bestämmelser som i nu berörda hänseende skulle vara tillämpliga. Länsstyrelsen i Blekinge län finner innebörden av stadgandet vara svår att överblicka. Det förefölle som om, så som stadgandet vore formulerat, Kungl. Maj:t skulle kunna på administrativ väg ensam bestämma, vilka av de för vanligt fängelse i lag bestämda stadgandena skulle undantagas från att gälla även ungdomsfängelse. Detta torde få ej blott från lagteknisk utan även från saklig synpunkt betraktas som en oegentlighet.

Departement-
chefen.

Med beaktande av vad i nämnda två yttranden anförts torde den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen — vilken tydligen icke har avseende å föreskrifter som reglera verkställigheten av fängelsestraff — kunna givas det innehåll, att vad enligt lag eller särskild författning finnes stadgat angående särskild verkan därav att någon dömes till fängelse skall, där ej annat följer av innehållet i denna lag, äga motsvarande tillämpning där någon dömes till ungdomsfängelse.

27 §.

Paragrafen motsvarar 23 § i sakkunnigförslaget (sid. 58).

Departement-
chefen.

Till sakkunnigförslaget har gjorts det tillägg att nämnden inom ramen av de tillämpningsföreskrifter som utfärdas av Kungl. Maj:t må meddela före-

skrifter i frågor som avses i 9—12 §§. Nämnden äger ej allenast giva allmänna anvisningar för behandlingen. Den må jämväl taga under omprövning de anordningar som i enskilda fall vidtagits eller finnas erforderliga för uppnående av ett gott resultat. Nämnden kan således förordna om ändring beträffande åtgärder som företagits av styresmannen i sådana ärenden som avses i 9—12 §§. Exempelvis kan nämnden vidtaga ändring i styresmannens beslut om cellbehandling. Men uppenbarligen bör samarbetet mellan nämnden och styresmannen ordnas utan tyngande former.

Lagens ikraftträdande.

Bestämmelsen om ikraftträdandet har avfattats i enlighet med motsvarande stadgande i sakkunnigförslaget (sid. 58).

Övriga lagförslag.

Såsom jag tidigare omnämnt torde bestämmelser om ungdomsfängelse bära upptagas i 2 kap. strafflagen och i strafflagen för krigsmakten. I strafflagen har det avsedda stadgandet införts i 2 kap. under beteckning 2 §. I strafflagen för krigsmakten har en motsvarande bestämmelse intagits såsom ett särskilt stycke i 15 §.

Då enligt departementsförslaget nämnden icke skall taga befattning med frågor om ådömande av ungdomsfängelse, förfaller därmed frågan om ändring i 1 § lagen den 26 mars 1909 angående verkställighet i vissa fall av straff ådömt genom icke laga kraft ägande utslag.

Vad slutligen angår den av de sakkunniga föreslagna ändringen i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister är att märka, att denna lag blivit ändrad genom lagen den 16 februari 1934 (nr 17). Denna ändring, som står i samband med antagandet av lagen om upphävande av 17 kap. 32 § första punkten rättegångsbalken, skall träda i kraft å tid som Konungen förordnar. Förutsättning för ikraftträdandet är att vissa för upphävandet av sistnämnda lagrum erforderliga grundlagsändringar bliva vidtagna. Jämväl den av de sakkunniga föreslagna ändringen i straffregisterlagen skulle träda i kraft den dag Konungen förordnar. Det torde vara lämpligt att frågan om denna ändring får anstå till dess den redan antagna ändringen i straffregisterlagen trätt i kraft. Det lär kunna antagas att detta skett innan lagen om ungdomsfängelse träder i tillämpning.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om ungdomsfängelse;
- 2) lag om ändring i 2 kap. strafflagen;
- 3) lag om ändrad lydelse av 15 § strafflagen för krigsmakten.»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87

regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Förslag
till
Lag
om ungdomsfängelse.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Har någon innan han fyllt tjuguet år begått brott och kan enligt lag å brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem följa fängelse eller straffarbete, må domstolen, om den brottslige vid domens meddelande fyllt aderton år, i stället för det eller de straff som eljest skolat följa, ådöma honom ungdomsfängelse. Till sådant straff må dock ej dömas, där enligt lag lägsta straff för brottet eller något av brotten överstiger straffarbete i fyra år.

2 §.

Har den, som genom villkorlig dom fått anstånd med fängelse eller straffarbete, efter domens meddelande men före prøvotidens slut, innan han fyllt tjuguet år, begått nytt brott, må domstolen, om han vid den nya domens meddelande fyllt aderton år, döma honom till ungdomsfängelse, ändå att å det nya brottet enligt lag ej kan följa fängelse eller straffarbete.

3 §.

Har den, som genom villkorlig dom fått anstånd med fängelse eller straffarbete för brott vilket blivit begånget innan han fyllt tjuguet år, utan att göra sig skyldig till nytt brott förverkat anståndet, må domstolen, om han vid den nya domens meddelande fyllt aderton år, döma honom till ungdomsfängelse att träda i stället för det villkorligt ådömda straffet.

4 §.

I de fall som förut angivits skall till ungdomsfängelse dömas, där brottets beskaffenhet samt den brottsliges personliga utveckling,andel och levnadsomständigheter i övrigt giva skäligen anledning antaga, att omhändertagande enligt denna lag för fostran och utbildning är för hans rättande lämpligare än annat straff.

5 §.

Prövas, i fall då ungdomsfängelse må användas, särskild förundersökning erforderlig för vinnande av utredning rörande den tilltalades personliga förhållanden samt angående de åtgärder som med hänsyn därtill må anses lämpligast för hans rättande, skall domstolen eller dess ordförande föranstalta där-om. Beträffande förundersökningen skall, ändå att villkorlig dom ej må användas, i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som är stadgat om förundersökning som avses i lagen angående villkorlig straffdom.

6 §.

Där domstolen ej annorlunda förordnar, skall beslut om ungdomsfängelse gå i verkställighet utan hinder därav att det ej äger laga kraft.

7 §.

I de fall som nedan angivas skola frågor enligt denna lag behandlas av en nämnd bestående av fem ledamöter. Av ledamöterna skall minst en vara eller hava varit innehavare av domarämbete och minst en vara behörig att inom riket utöva läkarkonsten samt minst en äga särskild erfarenhet i uppfostringsfrågor. Ledamöterna utses av Konungen för en tid av fem år. Konungen utser ock en eller flera suppleanter för varje ledamot samt förordnar en av ledamöterna att vara ordförande i nämnden och en annan att vid förfall för honom tjänstgöra i hans ställe.

Har ledamot i nämnden ej förut avlagt domared, skall han gå sådan ed innan han tager säte i nämnden.

Beträffande beslut av nämnden skall vad angående omröstning till dom i 23 kap. rättegångsbalken är stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Mot ledamot i nämnden gälla samma jäv som i rättegångsbalken stadgas i fråga om domare.

Mot beslut som av nämnden meddelas enligt denna lag må talan ej föras.

8 §.

Ungdomsfängelse skall verkställas i härför inrättad särskild anstalt eller avdelning av anstalt.

9 §.

Den som undergår ungdomsfängelse skall hållas till arbete som av anstaltens styresman bestämmes. Arbetet skall vara av beskaffenhet att bereda den dömda tillfälle till sådan teoretisk och praktisk utbildning i hantverk eller annat yrke, som kan främja utsikterna för honom att efter utskrivningen försörja sig. Vid valet av arbete skall hänsyn tagas till hans håg och fal-lenhet.

Å anstalten intagen må såsom uppmuntran och belöning för flit och välförhållande kunna tilldelas arbetspremie.

10 §.

De å anstalt intagna skola av styresmannen fördelas på sätt som finnes lämpligt med hänsyn till den behandling vilken bör komma var och en av dem till del. Styresmannen äger beträffande envar intagen bestämma, huruvida han skall förvaras avskild eller i gemensamhet med andra.

11 §.

Å anstalt intagen skall åtnjuta den frihet som är förenlig med god ordning och säkerhet inom anstalten; dock skall härvid tillses att dylik förmån, där så finnes ändamålsenligt, beredes honom gradvis, i den mån han under anstalts-tidens fortgång visar sig därav förtjänt.

12 §.

Bryter å anstalt intagen mot anbefalld ordning, må han underkastas bestraffning i enlighet med därom utfärdade föreskrifter.

13 §.

Den som dömts till ungdomsfängelse må kvarhållas å anstalt under en tid av högst fyra år.

Förrän ett år förflutit sedan den dömde intagits å anstalt, må utskrivning ej ske med mindre särskilda skäl därtill äro.

14 §.

Om utskrivning av den som undergår ungdomsfängelse beslutar nämnden.

Utskrivning är antingen slutlig (frigivning) eller villkorlig (utskrivning på prov).

Sedan ett år förflutit från det den dömde intagits å anstalt och därefter minst var sjätte månad, skall fråga om hans utskrivning av nämnden upptagas till prövning. Senast när två år förflutit från den dömdes intagande å anstalt, skall utskrivning på prov äga rum, såframt ej särskilda skäl däremot äro.

15 §.

Den som utskrivits på prov skall stå under tillsyn och därunder vara underkastad av nämnden meddelade eller eljest för honom gällande föreskrifter.

16 §.

Tillsynen över den som utskrivits på prov skall fortfara under tid som nämnden bestämmer, dock ej utöver den tid som vid utskrivningen återstod av den i 13 § angivna längsta strafftiden, och ej i något fall längre än två år.

17 §.

Bryter den som utskrivits på prov mot de för honom gällande föreskrifter, äger nämnden besluta att han skall ånyo intagas i anstalten. Begår han under tillsynstiden brott och varder han därför åtalad, gälle vad i 23 § är stadgat.

Föreligger fråga om återintagning av den som utskrivits på prov, äger nämnden förordna att han skall tagas i förvar till dess nämnden meddelat beslut i ärendet.

Varder den som utskrivits på prov återintagen, skall den tid under vilken han vistats utom anstalten icke medräknas vid bestämmande av den tid han längst må kvarhållas.

18 §.

Då frigivning skett eller, efter utskrivning på prov, tillsynstiden gått till ända utan att beslut meddelats om återintagning, skall ådömt ungdomsfängelse anses till fullo verkställt.

19 §.

Misstänkes den som ådömts ungdomsfängelse att hava före domen begått brott, för vilket han icke undergått rannsaking, eller misstänkes han att hava begått brott efter domen men före frigivningen eller tillsynstidens utgång, må, ändå att brottet hörer under allmänt åtal eller det av målsäganden angivits till åtal, allmän åklagare ej därå tala utan att, där brottet är begånget i Stockholm, överståthållarämbetet och eljest länsstyrelsen i det län där brottet är begånget efter nämndens hörande beslutat att åtal skall anställas.

20 §.

Där den som blivit till straff för ett brott dömd därefter ådömes ungdomsfängelse, skall vad i strafflagen för vissa fall finnes stadgat angående avräkning av utståndet straff ej äga tillämpning.

Är i fall som i första stycket avses det föregående straffet ej till fullo verkställt och ej heller förfallet, skall ungdomsfängelse träda i stället för vad som därav återstår.

21 §.

Förekomma till verkställighet på en gång beslut varigenom någon blivit dömd till ungdomsfängelse och annat beslut varigenom han för brott som förövats innan verkställigheten av ungdomsfängelse tog sin början blivit dömd till annat straff, skall ungdomsfängelse träda i stället för det andra straffet.

22 §.

Varder den som dömts till ungdomsfängelse övertygad att hava innan han utskrivits förövat annat brott, skall domstolen förordna att det ådömda straffet skall avse jämväl detta brott. Är det nya brottet av grov beskaffenhet eller begånget efter det straffverkställigheten påbörjats, må dock domstolen efter nämndens hörande förklara beslutet om ungdomsfängelse förfallet och med tillämpning av de i strafflagen för sammanträffande av brott givna regler utmäta annat straff. Där annat straff sålunda ådömes, må domstolen förordna att straffet skall anses till viss del verkställt genom att den dömde undergått

ungdomsfängelse. Vid prövning härav skall domstolen taga hänsyn såväl till tiden för anstaltsvistelsen som till den dömdes uppförande under denna.

23 §.

Varder den som utskrivits på prov övertygad att hava under tillsynstiden begått brott, må domstolen, om vid domens meddelande nämnda tid ej gått till ända, efter nämndens hörande, i stället för att döma honom till nytt straff, förordna att han skall återintagas för att undergå fortsatt ungdomsfängelse. Dömer domstolen för brott som här avses till nytt straff, skall vad i 4 kap. 10 § strafflagen finnes stadgat ej äga tillämpning.

24 §.

Ådömt ungdomsfängelse vare förfallet, där domen ej börjat verkställas inom fem år från det den vann laga kraft.

25 §.

Har någon som ådömts ungdomsfängelse intagits i anstalt för att undergå straffet eller i avbidan därå tagits i förvar, skall beträffande dennes besvär över domstolens beslut i målet gälla vad som är stadgat angående besvär av häktad.

26 §.

Vad enligt lag eller författning finnes stadgat angående särskild verkan därav att någon dömes till fängelse skall, där ej annat följer av innehållet i denna lag, äga motsvarande tillämpning där någon dömes till ungdomsfängelse.

27 §.

Konungen äger meddela erforderliga bestämmelser angående tillämpningen av denna lag. I de frågor som avses i 9—12 §§ äger nämnden härutöver meddela erforderliga föreskrifter.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar men äger tillämpning allenast i mål, däri fråga är om ansvar för brott begånget efter sagda dag.

Förslag
till
Lag
om ändring i 2 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas, att i 2 kap. strafflagen skall införas en ny paragraf, betecknad 2 §, av följande lydelse:

2 §.

I vissa fall må, i stället för de i 1 § angivna straff, dömas till ungdomsfängelse. Därom stadgas i särskild lag.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 15 § strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att till 15 § strafflagen för krigsmakten skall fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

Att i vissa fall ungdomsfängelse må brukas såsom straff för brott efter denna lag, därom gäller vad i allmän lag är stadgat.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 9 mars 1935.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet MOLIN,
regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GEIJER,
BAGGE.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 15 februari 1935, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om ungdomsfängelse;
- 2) lag om ändring i 2 kap. strafflagen; samt
- 3) lag om ändrad lydelse av 15 § strafflagen för krigsmakten.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet G. A. Eriksson.

I anledning av förslagen avgåvos följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

Justitierådet Molin, regeringsrådet Kellberg och justitierådet Geijer:

Mot grundtanken i de framlagda lagförslagen, att i viss utsträckning öppna möjlighet till en särskild på lämpligt sätt, med fostran och förbättring såsom en huvudsynpunkt, avpassad straffrättslig behandling av dem, som begått brott i åldern 18—20 år, är ingen erinran att göra.

Lösningen av denna fråga kan sökas på olika vägar. I den mån ett enligt vanliga regler ådömt frihetsstraff är tillräckligt långt för att medgiva en effektiv behandling av den dömd, synes det ligga närmast till hands att taga sikte på ett reformerande av själva verkställighetsreglerna, däri inbegripna bestämmelserna om villkorlig frigivning. För sådana fall, där ett enligt vanliga regler ådömt straff skulle stanna vid kortare tids frihetsförlust eller böter och sålunda, om dylikt straff ådömes, tillfälle till en fostrande behandling ej erbjuder sig, torde, om man vill vinna det avsedda ändamålet, annat medel icke stå till buds än att vidtaga någon anordning som innebär att den dömd, i stället för att undergå detta straff, på annat sätt under erforderlig tid göres till föremål för påverkan i fostrande riktning. Såvitt angår brottslingar i åldern 15—17 år användes i sådant syfte det år 1902 i vår lagstiftning införda institutet tvångsuppfostran, som träder i stället för ådömt straff.

De nu ifrågavarande lagförslagen åter avse — och detta även beträffande förbrytelser som eljest medföra jämförelsevis långvariga frihetsstraff — att för åldersklasserna 18—20 år införa en helt ny straffart, kallad ungdomsfängelse.

Utmärkande för detta nya frihetsstraff såsom straff betraktat är framför allt att det är till tiden relativt obestämt — inom en maximitid av fyra år — och i samtliga fall då det kommer till användning ådömes utan någon som helst variation med hänsyn till det särskilda brottets svårhetsgrad; domstolen inlåter sig över huvud icke på något närmare bedömande i detta avseende av det brott, varom fråga är. Icke heller torde det överensstämman med grunderna för den ifrågasatta lagstiftningen att, vid sedermera företagen prövning när utskrivning skall äga rum, avseende direkt fästes vid det begångna brottets mer eller mindre grova beskaffenhet. Likafullt är det en synnerligen vidsträckt skala av brottslighet som skall falla under den nya straffarten. Visserligen äro gränser för tillämpningsområdet föreslagna såväl nedåt som uppåt. Men dessa gränser äro så rymliga att både den som enligt vanliga regler förskyllt endast böter och den vars brott skulle föranlett mångårigt frihetsstraff, vida överstigande fyra år, skola under i lagen angivna förutsättningar kunna ådömas ungdomsfängelse. Samma straff *kan* sålunda exempelvis komma till användning å ena sidan beträffande den som begått ett misshandelsbrott av sådant slag, att det jämlikt 14 kap. 13 § strafflagen skulle kunna sonas med ett ringa bötesstraff, men å andra sidan också beträffande den som med berått mod uppsåtligen misshandlat annan med påföljd att döden följt, ehuru detta icke ingick i gärningsmannens uppsåt (14 kap. 4 § strafflagen). Visserligen torde avsikten icke vara att ungdomsfängelse verkligen skall komma till användning för vare sig så ringa eller så grova brott. Men därutinnan bör uppmärksammas att, då vissa gränser uttryckligen föreskrivas, vanliga tolkningsregler närmast bjuda — man märke orden »skall till ungdomsfängelse dömas» i 4 § i förslaget till lag om ungdomsfängelse — att ungdomsfängelse också ådömes vid brott som falla innanför dessa gränser, så framt förutsättningarna för straffartens användning i övrigt äro för handen. Det är emellertid icke blott inom själva området för tillämpningen av ungdomsfängelse som för rättskänslan stötande resultat kunna och enligt sakens natur måste uppkomma. Även i förhållande till andra åldersklasser blir detta fallet. Om t. ex. två personer i ålder 20 respektive 21 år tillsammans begå ett jämförelsevis grovt brott, skall det lätt kunna inträffa att den förre ådömes ungdomsfängelse och efter ett par år frigives under det att den senare får sona brottet med ett mångårigt frihetsstraff, ehuru fränsett den ringa åldersskillnaden hans personliga förutsättningar i själva verket kanske gjort honom minst lika lämpad som den förre för den fostrande och samtidigt så mycket lindrigare behandlingen.

Med den grundåskådning varpå den nya straffarten i de remitterade förslagen är uppbyggd, nämligen att ungdomsfängelse är ett verkligt straff, överensstämmer föga en sådan ordning som den nyss berörda. Det måste betvivlas att det allmänna rättsmedvetandet skulle känna sig tillfredsställt här-

med, och ur allmänpreventiva synpunkter är dylikt utmätande av straff icke tillrådligt. Syftet med den föreslagna nya straffarten är visserligen att bereda större möjlighet för de unga förbrytarnas fostran och bättring. Men detta förhållande kan knappast antagas komma att i avsevärd grad motverka och utplåna det intryck av godtycke och orättvisa som den i så hög grad bristande differentieringen är ägnad att åstadkomma. Det är vidare med största sannolikhet ett misstag om man förväntar att omdömet skall bli gynnsammare av den anledningen att missförhållandet mellan brott och straff kommer att framträda mindre tydligt, emedan brottets svårhetsgrad icke direkt framgår av domstolens beslut. Allmänhetens intresse för och kännedom om det ungefärliga förhållandet mellan brott och straff torde nämligen vara alltför ingående för att en dylik utveckling skall vara tänkbar. Fastmera torde man få räkna med att just frånvaron i domstolarnas utslag av de särskilda brotternas värdering kan bidra att skapa misstro mot den föreslagna straffformen. Allmänheten har säkerligen lättare att förstå t. ex. att ett ringa brott väl i och för sig förskyller blott en eller annan månads fängelse men att den dömda ändock av hänsyn till hans eget bästa intages å *förbättringsanstalt* än den med sitt rättsmedvetande kan förlika att brott som i anseende till svårhetsgraden äro väsentligen olikartade föranleda fullkomligt enahanda *bestraffningsåtgärder*. Tveksamheten inför en sådan bestraffningsprincip blir i nu berörda avseende desto större om man beaktar att ungdomsfängelse avses skola komma till användning allenast för de så att säga mer välartade brottslingarna, om vilka förhoppningar kunna hysas att de genom fostran och utbildning skola låta sig rättas, under det att andra endast på den grund att de icke tillhöra denna bättre kategori undslippa med vad som, i allt fall i deras egna ögon, framstår såsom en lindrigare påföljd, nämligen böter eller kortvarigare frihetsförlust.

Om sålunda betänkligheter möta mot ett sådant fängelsestraff på obestämd tid som det föreslagna, måste, såsom ovan antytts, undersökas lämpligheten av att till högre åldersklasser utsträcka tillämplighetsområdet för tvångsuppfostran. Anledning föreligger ej att här ingå på en sådan undersökning eller att härutinnan göra något bestämt uttalande. Dock torde uppmärksamheten få fästas vid följande synpunkter. Uppenbart är att, ehuru brottslingar inom åldersklasserna 15—17 år för närvarande kunna göras till föremål för tvångsuppfostran, det möter vissa betänkligheter att beträffande högre åldersklasser på liknande sätt ingripa i den enskildes frihet med anledning av ringare brott. Frihetsförlusten är för den äldre mera kännbar och nyttan av en anstaltsvistelse, som aldrig kan erbjuda så rika utvecklingsmöjligheter som det levande livet själv, mera tvivelaktig. Emellertid hava statsmakterna under år 1934 funnit lämpligt att för personer i åldern mellan 18 och 21 år låta skyddsuppfostran träda i stället för tvångsarbete enligt lösdrivarlagen. Därmed har tagits ett steg som i viss mån kan åberopas såsom ett skäl för en motsvarande åtgärd på det straffrättsliga området. Om en sådan konsekvens skall dragas av berörda lagändring, synes det sannolikt att bättre resultat skulle vinnas genom en utbyggnad av institutet tvångsuppfostran än

genom införande av en ny straffart av den föreslagna typen. Skulle förstnämnda utväg väljas, böra dock sådana garantier eftersträvas som förebygga att brottslingar tillhörande de äldre åldersklasserna för lång tid berövas friheten på grunder som med hänsyn till deras förhållanden äro alltför lösliga. I lag torde såvitt möjligt böra angivas de skärpta förutsättningar som måste anses erforderliga. Det synes sålunda böra i någon form komma till uttryck att, förutom det brott varom fråga är, andra omständigheter beträffande den tilltaladesandel skola hava påvisats vilka tillsammans med brottet ådagalägga en situation jämförlig med den som enligt barnavårdslagen kan inom de ifrågavarande åldersklasserna föranleda skyddsuffostran. Klart är att sålunda skulle komma att kvarstå ett icke ringa antal ungdomliga brottslingar beträffande vilka kortvarigt frihetsstraff icke kunde undvikas. Men förhållandet torde bliva enahanda enligt det framlagda förslaget till lag om ungdomsfängelse. Och den frågan synes alltså i allt fall tarva övervägande, huru straffverkställigheten beträffande denna brottslingskategori lämpligast bör anordnas, särskilt med beaktande av att de unga brottslingarna såvitt möjligt hållas avskilda från äldre förbrytare. Med berörda kategori äro jämställda unga personer, som undergå förvandlingsstraff för böter.

Beträffande därefter sådana yngre brottslingar, som gjort sig skyldiga till svårare förbrytelser och för vilka enligt förslaget till lag om ungdomsfängelse denna straffart — eller, om ungdomsfängelse utbytes mot en anordning vilken står tvångsupfostran närmare, denna behandling — med hänsyn till tiden för anstaltsvistelsen skulle komma att innebära en mera påtaglig strafflindring, synes i jämförelse såväl med ungdomsfängelse som med tvångsupfostran en vida lämpligare utväg vara att i stället, såsom ovan antytts, överväga ett reformerande av själva fängelsebehandlingen samt reglerna om villkorlig frigivning.

Det torde således böra närmare undersökas, huruvida icke genom en sådan reformering — jämväl innefattande byggande av ett eller flera nya fängelser av för ändamålet lämplig typ — kan beredas tillfredsställande vård av ungdomliga brottslingar *dels* i det fall att de dömts till långvariga frihetsstraff *dels* i det fall att frihetsstraffet är kortare och en lagändring, varigenom detsamma ersättes med omhändertagande motsvarande tvångsupfostran, icke anses böra vidtagas och *dels*, om sådan lagändring sker, för det fall att kortvarigt frihetsstraff ändock måste anlitas.

Den våda med hänsyn till den brottsliges egen förståelse för straffets rättvisa och till allmän rättsuppfattning, som är förbunden med att straffets ådömande icke innefattar någon närmare uppskattning av det särskilda brottets svårhetsgrad, har redan i det föregående framhållits. Även ur andra synpunkter är sistberörda anordning förenad med olägenheter. Då det gällt att med hänsyn till brottens beskaffenhet begränsa det område inom vilket ungdomsfängelse skall kunna ådömas, har anordningen föranlett att man valt en annan måttstock än just det straff som brottet eller brotten i det särskilda fallet förskyllt. I stället har frågan gjorts beroende av strafflatitudens maximum och minimum. Denna lösning, som på grund av latitu-

dernas växlande utsträckning kan medföra ojämnheter i rättstillämpningen, synes föga tillfredsställande. Vidare medför den ifrågavarande anordningen att, även om — t. ex. på grund av fördröjd verkställighet — ett undergående av ungdomsfängelse måste framstå såsom olämpligt emedan den dömde redan vid påbörjande av detta straff har de egentliga ungdomsåren bakom sig, intet vanligt tidsbestämt straff finnes som kan träda i stället. Konsekvensen härav har också dragits i förslaget till lag om ungdomsfängelse, då däri stadgats att ådömt ungdomsfängelse skall vara förfallet, där domen ej börjat verkställas inom fem år från det den vann laga kraft. Sammanställer man denna regel därmed att dom å ungdomsfängelse, om blott brottet begåtts innan brottslingen fyllt 21 år, skall kunna meddelas även efter det han uppnått nämnda ålder utan annan tidsbegränsning än den som följer av allmänna regler om åtalspreskription, så finner man att den dömde kan komma att bli underkastad denna straffbehandling vid rätt hög ålder. Det kan ingalunda antagas bliva sällsynt att personer i åldern 23—24 år och sannolikt i många fall betydligt äldre komma att förvaras å anstalt för undergående av ungdomsfängelse. Att detta mindre väl överensstämmer med förslagets allmänna grunder synes ofrånkomligt. Den anordning som i detta avseende gäller i fråga om tvångsuppfostran skulle beträffande de ifrågavarande åldersgrupperna vara betydligt ändamålsenligare. Densamma innebär att vanligt straff alltid ådömes samt att, om verkställighet av tvångsuppfostringsförfarandet ej börjat innan den dömde uppnått viss ålder, denne får i vanlig ordning undergå det ådömda straffet.

De erinringar som i det föregående framställts emot förslagets allmänna grunder föranleda att deras antagande icke kan av oss tillstyrkas. På de genomgripande förändringar i förslagen, som ett beaktande av nämnda erinringar kan tänkas medföra, anse vi oss i förevarande sammanhang icke böra närmare ingå, och detta så mycket mindre som den möjligheten ingalunda är utesluten att för undvikande av ojämnheter och inkonsekvens i lagstiftningen en dylik omarbetning måste ingripa även på andra områden än dem som direkt beröras av de remitterade förslagen, såsom reglerna om tvångsuppfostran, verkställighet av frihetsstraff och villkorlig frigivning. Av det sagda följer att detaljgranskningen av förslagen har avseende endast å sådant som, därest de till sina huvudgrunder vidhållas, ändock synes böra iakttagas. I visst avseende har granskningen därvidlag försvärats därigenom att varken fängvårdsstyrelsen eller andra i ärendet hörda myndigheter haft tillfälle att yttra sig över de särskilda föreskrifterna angående behandling å anstalt (9—12 §§ i förslaget till lag om ungdomsfängelse), vilka tillkommit först efter det myndigheternas yttranden avgivits.

Justitierådet Bagge:

Den till grund för det remitterade förslaget liggande uppfattningen att en särbehandling för brottslingar i åldern 18—20 år är av behovet påkallad synes mig riktig. Den nuvarande behandlingsmetoden är icke tillfredsställande och det behov av ändring som därvidlag gör sig gällande torde icke kunna i

tillfredsställande utsträckning tillgodoses inom ramen av nu gällande bestämmelser.

Därvid är främst att beakta att, såsom ofta påpekats, de kortvariga frihetsstraffen äro förenade med stora olägenheter. Den korta strafftiden medger icke att genom personlig inverkan och karaktärsstadgande åtgärder i övrigt åstadkomma den unges rättande. Den första bekantskapen med straffanstalten under ett kort frihetsstraff blir för mången icke tillräckligt avskräckande och denna erfarenhet avtrubbar för honom straffhotet efter frigivandet, under det att samtidigt den omständigheten att han undergått frihetsstraff minskar hans möjligheter att försörja sig på ärligt sätt. Ej ens från allmänpreventiv synpunkt hålla dessa straff måttet, i den mån den fortskridande bättre behandlingen av fångarna i allmänhet och särskilt av de unga betager det kortvariga frihetsberövandet en del av dess avskräckande verkan. Bättre motsvara även kortvariga frihetsstraff vedergällningssynpunktens krav, då vid utmätandet av desamma möjlighet ju alltid finnes att inom det i lagen uppställda latitudsystemet avpassa strafflängden och därmed lidandet efter den begångna gärningens svårhet i objektivt och subjektivt avseende. Men vedergällningskravet har — trots folkuppfattningens fasthållande vid att statens ingripande mot en ur dess synpunkter förkastlig gärning är icke blott en samhällets skyddsåtgärd utan även en vedergällning för det förkastliga i gärningen — i senare tids lagstiftning icke kunnat göra sig gällande i vidare mån än att nämnda krav i förening med den allmänpreventiva synpunkten verkat modifierande och återhållande särskilt på tendensen att framför allt tillgodose behovet av en individualpreventiv behandling. Att grunda de kortvariga frihetsstraffens berättigande enbart på vedergällningssynpunkten synes icke möjligt.

Vad nu är sagt om de olägenheter som åtfölja de kortvariga frihetsstraffen gäller ej om de långvariga, under förutsättning att verkställigheten kan ordnas på ett tillfredsställande sätt. Särskilt ur uppfostringssynpunkten, som ju är av största betydelse just i fråga om de unga förbrytarna, har mot de nuvarande frihetsstraffen anmärkts att straffet merendels är kortvarigt, alltid tidsbestämt och i regel icke förenat med eftervård. De sakkunniga ha härutinnan erinrat att för karaktärsdaningen erfordras under alla förhållanden tid, att då straffen för unga förbrytare vanligen äro kortvariga villkorlig frigivning ifrågakommer endast i ett fåtal fall och att eftervård icke förekommer annat än vid villkorlig frigivning, enär fängelsemyndigheterna eljest icke äga befogenhet att genom återtagningsrisk binda den frigivne. Tydligt är alltså att vad de långvariga frihetsstraffen beträffar, vilka bereda möjlighet till såväl tid för karaktärsdaning som villkorlig frigivning och därav beroende eftervårdande behandling, det icke beror av straffsystemet utan snarare av bristfälligheter i verkställigheten av straff och eftervård om förhållandena ej kunna anses tillfredsställande.

Vid bedömande av frågan var gränsen går för möjligheten att vid de båda nu berörda grupperna av frihetsstraff på ett tillfredsställande sätt tillgodose det krav på uppfostrande behandling som vad angår de unga förbrytarna

främst gör sig gällande, är att beakta att den tid som erfordras för den karaktärsdanande behandlingen självfallet växlar efter fångens läggning. Ett brott som på grund av sin objektivt svåra beskaffenhet medför ett mycket långvarigt straff behöver ingalunda innebära att brottslingen är i behov av en mera tidskrävande uppfostran än den vars brott medfört ett kortare straff. I vad mån inom ramen för de nuvarande frihetsstraffen denna olikhet kan tillräckligt beaktas beror av den tidpunkt utöver vilken vidare fängelsevistelse från uppfostringssynpunkten sett får anses i regel gagnlös eller i varje fall icke motsvara de olägenheter för fången och de kostnader för staten som följa av hans kvarstannande i fängelset. Om denna tidpunkt sättes till omkring ett och ett halvt eller två år efter straffets början, och därefter vid villkorlig frigivning måste av det ådömda straffet kvarstå oavtjänad så lång tid att hotet om återintagande blir tillräckligt verksamt, synes följden bli att de frihetsstraff, som från ovan angivna synpunkter böra med hänsyn till deras längd anses tillfredsställande, ej kunna understiga omkring två och ett halvt år. Att något hinder ej föreligger att låta prøvotiden förlängas utöver den kvarstående oavtjänade strafftiden synes uppenbart.

Av tillgängliga tabeller över i första instans till fängelse eller straffarbete icke villkorligt dömda, som vid brottets begående fyllt 18 men ej 21 år, framgår att endast ett försvinnande fåtal dömts till frihetsstraff över två år och endast ett mycket ringa antal till frihetsstraff över ett år. Under sådana omständigheter torde, oaktat, såsom ovan påvisats, en tillfredsställande behandling även av unga förbrytare låter sig ordnas vid tidsbestämda långvariga frihetsstraff, detta förhållande vad ungdomsbrottsligheten beträffar vara av tämligen underordnad betydelse.

Frågan blir alltså i stort sett huru med de unga förbrytarna skall förfaras då de frihetsstraff deras brott förskylla, såsom nästan alltid är fallet, äro kortvariga i den meningen att tillfredsställande behandling icke kan åstadkommas inom deras tidsram.

En betydande del av de unga förbrytare, vilkas straff ej överstiger sex månaders straffarbete eller ett års fängelse, erhålla villkorlig eftergift av det ådömda straffet. Med denna villkorliga dom förenas i regel en övervakning under tre år, som kan, vad de unga förbrytarna beträffar, förbindas med skyldighet att foga sig i anordning, som övervakaren finner erforderlig för den dömdes rättelse, vid äventyr att anståndet med verkställigheten kan förklaras förverkat.

Även en del av dem som av olika anledningar icke kunna få villkorlig dom kunna, om de vid brottets begående ej fyllt 18 år och ej ådömts strängare straff än straffarbete i två år, erhålla befrielse från det ådömda straffet, under förutsättning att i stället träder en annan behandling, uppfostran i allmän uppfostringsanstalt.

För återstoden av de unga förbrytarna — de vilkas sinnesbeskaffenhet göra dem endast i ringa mån mottagliga för uppfostran, de som på grund av det ådömda straffets höjd eller av allmänpreventiva skäl ej kunna få villkorlig dom och slutligen de som äro i behov av andra åtgärder än villkorlig dom med

övervakning och äro mottagliga för uppfostran men som på grund av det ådömda straffets höjd eller sin ålder ej kunna få straffet utbytt mot tvångsuppfostran — för dessa finnes för närvarande, för såvitt de anses tillräkneliga, endast de s. k. ungdomsfängelserna i Uppsala och Gävle.

Vad de sist nämnda unga förbrytarna beträffar kan den behandling dessa förbrytare kunna erhålla inom det nuvarande straffsystemets ram, såsom ovan anförts, ej göras tillfredsställande, enär de i regel dömas till kortvariga frihetsstraff. De största svårigheterna för att även med ändringar i straffsystemet åstadkomma ett bättre sakernas tillstånd föreligga emellertid i fråga om dem som antagas icke vara för sin rättelse i behov av straffets verkställande men dock ej kunna erhålla villkorlig dom samt dem som äro oemottagliga för uppfostran, vare sig på grund av abnorm sinnesbeskaffenhet eller av annan orsak. Även om en del av dessa kunna bli föremål för en ändamålsenlig behandling genom att den villkorliga domens tillämplighetsområde utvidgas och att psykopaterna avskiljas till särskild vård, kvarstår dock ett antal unga förbrytare vilkas brott av allmänpreventiva hänsyn måste beivras genom frihetsberövande, oaktat på grund av brottslingens sinnesbeskaffenhet den uppfostrande synpunkten får mycket liten betydelse. Vad dessa beträffar torde åtminstone för närvarande önskemålen knappast kunna sträcka sig längre än att såvitt möjligt är förebygga de nackdelar för den unge brottslingen som fängelsevistelsen kan tänkas medföra i karaktärsavseende samt att genom åtgärder under fängelsevistelsen och efter frigivandet underlätta för honom försörjning genom ärligt arbete.

Kvar stå härefter de ovan omförmälda, till kortvariga frihetsstraff dömda unga förbrytare som äro i behov av och få anses mottagliga för uppfostran men på grund av sin ålder icke enligt nu gällande lag kunna få sitt straff utbytt mot tvångsuppfostran.

Det är för denna kategori det föreslagna ungdomsfängelset är avsett. Vid övervägande av frågan huruvida det sålunda föreslagna nya institutet erbjuder den lämpligaste formen för behandlingen av de för detsamma avsedda unga förbrytarna bör till en början en jämförelse göras med det redan existerande institutet tvångsuppfostran. Vid en sådan jämförelse visar det sig att de båda behandlingsformerna erbjuda mycket stora likheter. Syfte och behandlingssätt äro i båda fallen ungefär desamma.

Den närmast tillhands liggande frågan synes då vara om det ej är lämpligast att lösa spörsmålet om de ifrågavarande unga förbrytarnas behandling genom att uppåt utsträcka åldersgränsen för dem beträffande vilka samhället ansett sig kunna avstå från det utdömda straffets utkrävande under förutsättning att de i stället undergå en uppfostrande behandling på allmän uppfostringsanstalt. Denna tanke förefaller så mycket naturligare som med dess förverkligande skulle vinnas betydande praktiska fördelar.

Förslag om en utsträckning av åldersgränsen vid tvångsuppfostran framlades också redan år 1922 av sakkunniga som inom justitiedepartementet tillkallats för utredning av frågan om ungdomsbrottsligheten. Tvångsuppfostran skulle kunna komma till användning jämväl för brottslingar som vid tiden för

straffets ådömande fyllt aderton men icke tjuuguett år och gränsen för det straff som finge utbytas mot tvångsuppfostran föreslogs höjd till fängelse i fyra år och straffarbete i två år. Förslaget genomfördes emellertid endast i sistnämnda del. Departementschefen, som med hänsyn till dåvarande statsfinansiella läge fann sig icke kunna tillstyrka att förslaget i hela dess vidd underställdes riksdagens prövning, ansåg att frågan om en reform av behandlingen av unga brottslingar i åldern över aderton år borde tills vidare lämnas öppen.

1922 års sakkunniga upptogo till dryftande såsom ett möjligt alternativ jämväl frihetsstraff på relativt obestämd tid, men kommo, särskilt med hänsyn till svårigheterna vid sammanläggning av obestämt straff med vanligt frihetsstraff samt vid avräkning av utståndet obestämt straff från ett på bestämd tid ådömt frihetsstraff, till det resultatet att varje form av obestämd straffdom vore förbunden med hart när oöverkomliga svårigheter då det gällde att i fråga om allenast vissa åldersgrupper inpassa densamma i ett straffsystem som i övrigt blott kände bestämda straffdomar. De sakkunniga förklarade därför att de, utan att ingå på de invändningar av principiell natur, vilka framställts mot varje form av obestämd straffdom, ansågo sådan straffdom icke böra komma i fråga att införas i vår rätt och stannade därför vid förslaget om straffets utbytande mot uppfostringsåtgärder.

Vad angår de ovan antydda fördelar som en utsträckning av den övre åldersgränsen för tvångsuppfostran skulle medföra framför den föreslagna nya straffarten märkes till en början att i förra fallet man bygger på ett i strafflagssystemet redan infogat institut, som i praktiken slagit väl ut. Härtill kommer en synpunkt som på olika håll av dem som äro förtrogna med behandlingen av ungdom med brottslig läggning tillerkännes stor betydelse. Erfarenheten har visat att då fråga är om den brottsliges andliga utveckling adertonårsåldern är ett föga tillförlitligt kriterium. Även om den fulla straffmyndigheten av allmänpreventiva skäl bör inträda redan vid 18 år bör detta ej hindra att, av hänsyn till specialpreventiva syftemål, denna åldersgräns ej blir avgörande för arten av den behandling som skall komma den unge brottslingen till del. Efterblivenheten hos den som fyllt aderton år kan ofta vara av den art att den uppfostringsmetod som är lämplig för ännu yngre brottslingar är den för honom mest verksamma, under det att å andra sidan unga brottslingar som kommit längre i utveckling än som för deras ålder är vanligt, lämpligen böra sammanföras med dem som tillhöra äldre åldersklasser. Likaså föreligger i stor utsträckning lämpligheten att vid den friare samvaro som är oskiljaktig från det syfte som kännetecknar både tvångsuppfostran och det föreslagna ungdomsfängelset, skilja de godartade men lättleda från de sämre, ej blott så att en uppdelning sker inom anstalten, en åtgärd som kan vara mindre effektiv, utan genom fördelning på olika anstalter. En sådan uppdelning kan ofta ej ske förrän närmare erfarenhet rörande den unges karaktär vunnits under hans vistelse i anstalten. Förflyttning av den unge förbrytaren från en anstalt till en annan bör därför kunna äga rum. Självfallet är att ett sådant förfarande i hög grad underlättas om de unga för-

brytare, som skola underkastas särbehandling, icke redan genom lagen på grund av åldersskillnaden inordnas under olika straffrättsliga institut som endast med svårighet kunna bringas i erforderlig samverkan.

Vid upprepade tillfällen har emellertid under behandlingen av förevarande lagstiftningsfråga erinrats om ett uttalande av första lagutskottet vid 1934 års riksdag — i anledning av att motionsvägen upptagits frågan om tvångsuppfostran jämväl för brottslingar i åldern mellan 18 och 21 år — av innehåll att det vore uppenbart att i fråga om nämnda personer, vilka befunno sig i en ålder då de i allmänhet försörjde sig själva, ett förordnande om intagande på uppfostringsanstalt på längre tid framåt skulle uppfattas såsom ett synnerligen allvarligt frihetsberövande samt att vid sådant förhållande det måste innebära en straffskärpning, som knappast skulle överensstämma med den allmänna rättsuppfattningen, att låta en långvarig tvångsuppfostran träda i stället för ett kortvarigt frihetsstraff. Utskottet fann därför icke lämpligt att utvidga användningen av tvångsuppfostran jämväl till unga förbrytare som fyllt 18 men ej 21 år, och utskottets utlåtande godkändes av riksdagen.

Vid samma riksdag framlades en kungl. proposition innebärande dels att personer under tjuguet år ej finge behandlas såsom lösdrivare och dels att person mellan 18 och 21 år, som befunnes vara hemfallen åt ett oordentligt, lättjefullt eller lastbart levnadssätt och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävdes för hans tillrättaförande, skulle kunna omhändertagas av barnavårdsnämnden för intagande i skyddshem eller i allmän uppfostringsanstalt med utskrivning senast två eller, när särskilda förhållanden det föranledde, senast tre år från omhändertagandet.

Andra lagutskottet, som erinrade att förslaget stod i överensstämmelse med den uppfattning som riksdagen tidigare uttalat rörande det lämpligaste sättet för ingripande genom lagstiftning mot vanartad ungdom i åldern 18—21 år, tillstyrkte detsamma och riksdagen godkände utskottets utlåtande.

Härav synes framgå att riksdagen åtminstone vad angår vanartad ungdom icke hyser betänkligheter mot att å personer mellan 18 och 21 år tillämpa ett rent uppfostringsförfarande. De invändningar första lagutskottet gav uttryck åt i sitt ovannämnda utlåtande voro också grundade på en annan omständighet, missförhållandet mellan det långvariga frihetsberövande, som förordnande om tvångsuppfostran skulle medföra, samt det kortvariga frihetsstraff som, om tvångsuppfostran ej ifrågakomme, skulle ådömas vid lindrigare brott, ett missförhållande som ansågs mera kännbart då fråga är om nu nämnda åldersklasser än beträffande brottslingar under 18 år.

Detta är självfallet en allvarlig invändning som kan göras mot varje på begånget brott grundat frihetsberövande på relativt obestämd tid. Men invändningens betydelse minskas i samma mån som den obestämda tidsperioden ej alltför långt avlägsnar sig från längden av det tidsbestämda frihetsstraff som eljest skolat ådömas; och framför allt måste, då det gäller unga förbrytare, där uppfostringssynpunkten bör träda i förgrunden framför både generalprevention och vedergällning, beaktas att, såsom tidigare påpekats, de eljest inträdande kortvariga frihetsstraffen ofta äro från förstnämnda synpunkt

gagnlösa och ej sällan kunna vara även från allmänpreventiv synpunkt otillfredsställande. Anser man att ungdom upptill 21 år, den må vara vanartig eller av annan anledning i behov av rättelse genom statens tvångsingripande, kan med fördel göras till föremål för karaktärsdanande behandling i en allmän uppfostringsanstalt, synes den omständigheten att förbättringsarbetet kräver ett avsevärt längre frihetsberövande än det tidsbestämda straffet skulle medföra, icke böra få stå hindrande i vägen för åtgärder som antagas kunna, genom att träna de ungas vilja och vanemässigt leda dem in på bättre vägar, motverka återfall och därmed i någon mån avstänga källan för en god del av brottsligheten i allmänhet.

De sakkunniga hava förklarat sig »i sakens nuvarande läge» ej vilja förorda en utsträckning av tvångsuppfostringsförfarandet till åldersklasserna 18—20 år. Vad de sakkunniga till stöd härför anfört synes dock knappast övertygande. De sakkunniga medgiva att behovet av en viss skillnad i behandlingen av olika åldersgrupper — ett behov som föranlett 1922 års sakkunniga att föreslå olika anstalter för åldersklasserna 15—17 år och för åldersklasserna 18—20 år — icke innefattar något absolut hinder mot att använda samma beteckning på behandlingen i ena som i andra fallet. Men de sakkunniga anse att den omständigheten att för en stor del av allmänheten måhända en tjuguarings dömande till »uppfostran» synes olämpligt och att möjligen den dömd genom dömandet till tvångsuppfostran anser sig nedflyttad till barnets nivå — även om dylika åskådningar knappast kunna anses äga något rationellt underlag — likväl förtjänar så mycket avseende att den särskilda behandlingen för brottslingar i åldern över aderton år bör konstrueras på annat sätt än tvångsuppfostringsförfarandet. Vad sålunda av de sakkunniga anförts synes riktigt om hänsyn till nämnda åskådningar kunde tagas utan att avsevärda värden därvid offrades men torde icke kunna godtagas för det fall att, såsom ovan påpekats, avgjorda fördelar, som eljest icke stå till buds, äro att vinna genom behandlingens anordnande såsom tvångsuppfostran. Ej heller synes avgörande vad de sakkunniga yttra därom att gränsen för tvångsuppfostringsförfarandet borde sammanfalla med gränsen i vissa hänseenden beträffande individernas straffrättsliga ansvarighet — 5 kap. 2 och 4 §§ strafflagen — och att de sakkunniga vid sådant förhållande saknat anledning att närmare än som skett ingå på frågan huruvida reella skäl tala för just denna åldersgräns. Åldersgränsen uppåt för straffnedsättningsmöjligheten i 5 kap. 2 § strafflagen har säkerligen i hög grad rönt inverkan av allmänpreventiva synpunkter och dessa torde, även om på grund av individualpreventiva syftemål straffet för de närmaste åldersklasserna över 18 år utbytes mot tvångsuppfostran, tillräckligt tillgodoses genom hotet med en lång anstaltsvistelse och efterföljande behandling. Ej heller torde den omständigheten att området för iterationsstraffen inskränkes äga avgörande betydelse. Om förordnandet om tvångsuppfostran icke förfaller, har det ådömda straffet eftergivits och det finnes ej någon plats för iterationsstraff. Att detta skulle vara så mycket betänkligare i förevarande fall, där det dock är fråga endast om unga förbrytare, än vid villkorlig straffdom, som i stor utsträckning kommer till användning vid första resan stöld, kan ifråga-

sättas. Om emellertid iterationsstraff synas böra inträda även i nu förevarande fall föreligger möjlighet att på sätt 1922 års sakkunniga föreslagit låta iterationsstraff följa även på verkställd tvångsuppfostran.

Departementschefen har påpekat att genom bestämmelsen i förslaget att ungdomsfängelse må verkställas i särskild för sådant straff inrättad avdelning av anstalt möjlighet hålles öppen att använda en avdelning inom annan vårdanstalt för förvaring av sådana till ungdomsfängelse dömda som av någon anledning icke passa på den nu ifrågavarande anstalten. En sådan anordning synes dock knappast i erforderlig mån tillgodose det behov av förflyttning anstalterna emellan av unga förbrytare som ovan påvisats. Det kan ock ifrågasättas om den av departementschefen föreslagna utvägen, som torde förutsätta att en avdelning inom t. ex. anstalten å Bona skulle falla under lagen om ungdomsfängelse med påföljd bl. a. att å denna avdelning skulle komma att tillämpas de bestämmelser om vidsträckta befogenheter för nämnden som finnas i 27 § i förslaget — om nu dessa befogenheter emot vad lagrådet nedan förordar bliva bibehållna — skulle i praktiken slå väl ut.

Den särbehandling, som på sätt ovan anförts synes nödvändig i fråga om dem som begå brott i åldern 18—20 år, bör alltså enligt min mening givas formen av tvångsuppfostran i huvudsaklig överensstämmelse med gällande lags bestämmelser. Att en del jämkningar i dessa bestämmelser lämpligen böra äga rum av hänsyn till att desamma skulle avse även äldre åldersklasser av brottslig ungdom framgår av det av 1922 års sakkunniga avgivna betänkandet.

Skulle den uppfattning varåt jag sålunda givit uttryck icke vinna beaktande, hemställer jag — då jag, med hänsyn till angelägenheten av att de kortvariga frihetsstraffen för unga förbrytare i största möjliga utsträckning ersättas av en behandling i uppfostrande syfte, icke anser mig böra utan vidare avstyrka att det framlagda förslaget lägges till grund för lagstiftning —, att erforderlig omarbetning av förslaget äger rum särskilt i syfte att bättre tillgodose den även av de sakkunniga godkända synpunkten att en viss relation kräves mellan begånget brott och straffet för detsamma.

Det förhållandet att även den uppfostrande behandling som enligt förslaget skall ersätta det tidsbestämda straffet fått formen av straff medför emellertid vissa svårigheter vid genomförande av anordningar som avse att förebygga en alltför stor spänning i förhållandet mellan det begångna brottet och längden av det frihetsberövande vartill brottet är den närmaste och mest framträdande anledningen. Det synes nämligen så som förslaget lagts knappast lämpligt att först ådöma det enligt nu gällande bestämmelser förskyllda tidsbestämda straffet och därefter utbyta detta mot en annan åtgärd, ungdomsfängelse. Därmed förfaller också möjligheten att, såsom skett i 5 kap. 3 § strafflagen, bestämma de fall, där det ifrågavarande relativt obestämda frihetsberövandet får ifrågakomma, genom att angiva gränsen uppåt och nedåt för storleken av de ådömda straff som kunna utbytas mot en sådan åtgärd — en anordning som är i hög grad att föredraga framför förslagets latitudsystem med dess långt gående utsträckning i båda riktningarna. Man synes därför få nöja sig med att, i stället för att använda ett ådömt tids-

bestämt straff såsom avgörande för frågan huruvida brottet faller inom det straffbarhetsområde, för vilket ungdomsfängelset är avsett, låta detta avgörande bero av det tidsbestämda straff brottet enligt domstolens uppfattning skolat förskylla för den händelse ungdomsfängelse ej ådömes. Det ifrågasvarande straffbarhetsområdet torde ej böra sträcka sig nedåt längre än till lägsta fängelsestraff och uppåt längre än till straffarbete ej överstigande två år eller möjligen något längre tid, dock ej över tre år. Visserligen uteslutas genom denna begränsning nedåt ej blott, såsom i det remitterade förslaget, de fall av bötesådömande, där fängelse eller straffarbete ej ingår i straffattituden, utan även andra fall där enligt nu gällande bestämmelser böter kunna och böra ådömas, med påföljd att i dessa fall unga brottslingar alltjämt kunna utsättas för de kortvariga förvandlingsstraff som från uppfostringssynpunkten sett äro ännu sämre än de direkt ådöma kortvariga straffen. Men frågan om förvandlingsstraffen, som för de unga brottslingarna i stor utsträckning kvarstå även enligt det remitterade förslaget, kräver sin lösning efter andra linjer än de nu ifrågasvarande, och det synes av stor vikt att icke sätta minimigränsen för det straff i vars ställe ungdomsfängelse kan inträda så låg att ådömandet av ungdomsfängelse uppfattas såsom en oproportionerligt sträng åtgärd.

Vidare synes den tid under vilken den dömda enligt förslaget kan kvarhållas å anstalten böra nedsättas till en tid som kan anses bättre än vad fallet är med de föreslagna fyra åren stå i skälig proportion till även de mycket korta frihetsstraff som jämväl enligt den av mig förordade regleringen falla inom ovannämnda straffbarhetsområde. En sådan nedsättning torde böra föranleda att prövotiden skall kunna förlängas utöver den kvarstående avtjänade strafftid, som bör finnas att tillgå såsom ett verksamt hot om återintagande i händelse av dåligt uppförande under prövotiden, en anordning som för övrigt synes i och för sig av behovet påkallad.

Förslaget till lag om ungdomsfängelse.

1 §.

Justitierådet Molin och regeringsrådet Kellberg:

Liksom det tydligen — ehuru lagtexten ej innehåller något härom — icke är avsett att ungdomsfängelse skall komma till användning om det fall skulle föreligga att den brottslige förut ådömts längre tids icke avtjänat frihetsstraff för annat brott, är det icke heller avsett att denna straffart skall användas om det brott, som är föremål för domstolens prövning, eller, där flera brott förövats, något av dem är av svårare beskaffenhet. Gränsen har dragits så, att till ungdomsfängelse ej får dömas om det lägsta tillåtna straffet för brottet eller något av brotten överstiger straffarbete i fyra år. Den nya straffarten är således utesluten allenast i de fall då straffet, även vid förmildrande omständigheter, icke kan gå ned till fyra års straffarbete. Nu upptager strafflagen för åtskilliga brott straffskalor som börja med straffarbete i fyra år. Så är exempelvis fallet vid det förut omnämnda brott som avses i 14 kap.

4 § strafflagen, vid försök till våldtäkt, om kvinnan fick svår kroppsskada av våldet (15 kap. 14 § strafflagen), och vid rån under sådana omständigheter som omförmälas i 21 kap. 2 § strafflagen. Det synes kunna ifrågasättas huruvida vid brott av dylik grov beskaffenhet ungdomsfängelse bör komma till användning och huruvida det icke fördensskull vore överensstämmande med lagförslaget allmänna syftning att den nya straffarten finge användas endast i händelse brottet eller, om flera brott föreligga, intet av dem är svårare än att lägga straff än straffarbete i fyra år kan ådömas.

I 1 § upptagas vissa förutsättningar för ådömande av ungdomsfängelse, i 4 § andra. Lagen skulle vinna i tydlighet om bestämmelserna i 4 § uppflyttades till ett andra stycke i 1 §. Om förslaget 2 och 3 §§ därefter upptagas oförändrade, blir det fullt tydligt att därigenom meddelats undantag från och tillägg till bestämmelserna i 1 §, i det att till ungdomsfängelse kan i angivna fall dömas utan hinder därav att det brott, för vilket straff ådömes, ej kan medföra vanligt frihetsstraff (2 §), eller att domstolsbeslutet efter vanliga regler ej skulle avse ådömande av straff för brott utan endast förklarande att anstånd med villkorligt ådömt straff är förverkat (3 §).

Slutligen anmärkes, att ungdomsfängelse uppenbarligen icke bör få träda i stället för avsättning. Tillika kan ifrågasättas huruvida icke för tydlighets skull borde i lagen angivas att jämte ungdomsfängelse, som ålägges i stället för böter, fängelse eller straffarbete, också skall ådömas avsättning eller annan straffpåföljd, i fall då stadganden i allmänna strafflagen eller särskilda författningar därtill föranleda. Undantag härifrån måste dock göras för påföljd, varom förmäles i 2 kap. 19 § strafflagen. Sådan påföljd bör icke och kan enligt lagrummets lydelse icke förenas med dom å ungdomsfängelsestraff. I detta avseende hänvisas ytterligare till vad härom vid 20 § yttras. — Det spörsmål som nu berörts måste även uppmärksammas vid 20—23 §§.

Justitierådet Geijer:

Enligt min uppfattning äro, såsom i det föregående närmare utvecklats, även från förslaget egna utgångspunkter de gränser för tillämpningen av ungdomsfängelse, som med hänsyn till brottslighetens svårhetsgrad uppdragits i förevarande paragraf, alltför vidsträckta. Detta gäller begränsningen såväl uppåt som nedåt. Avgörande bör vara icke strafflatituden utan det straff brottet förskyllt enligt vanliga regler.

En brist i förslaget måste vidare anses vara att detsamma icke i förevarande sammanhang på något sätt i begränsande riktning reglerar det fall att den brottslige, innan han ånyo förbrutit sig, ådömts frihetsstraff som han ännu ej avtjänat. Uppenbarligen föreligga de starkaste skäl att hänsyn bör tagas också till ett sådant förhållande; och det synes icke riktigt att i en strafflag förbigå denna möjlighet allenast på den grund att fallet måhända kan förväntas skola inträffa mera sällan eller i förlitande på att nyssnämnda synpunkt ändå kommer att av domstolarna beaktas.

I förarbetena till förslaget hava på det hela taget med tystnad förbigåtts sådana fall då för brott, varom fråga är, i lag stadgas utom frihetsstraff tillika sådana straff och andra påföljder som avsättning, suspension, ovär-

dighet att i rikets tjänst vidare nyttjas eller att inför rätta föra andras talan, mistning av näringsrätt, förverkande av gåva från främmande makt o. s. v. Att avsättning bör kunna ådömas jämte ungdomsfängelse synes utan vidare uppenbart. Med hänsyn därjämte till frågans outredda skick och i betraktande av att nämnda straff och påföljder åtminstone till stor del äro tämligen ojämförbara med frihetsstraffet och stundom tjäna också andra syften än det egentliga straffändamålet anser jag mig åtminstone för närvarande böra avråda från att andra straff och påföljder än böter och frihetsstraff ävensom påföljd jämlikt 2 kap. 19 § strafflagen få röna inverkan av domen å ungdomsfängelse. Vad sistnämnda påföljd beträffar synes dess bortfallande, då ungdomsfängelse ådömes, hava vunnit allmän tillslutning, och detsamma ter sig ganska naturligt även ur den synpunkten att dylik påföljd enligt strafflagen ej må ådömas med mindre det dömes till viss längre tids straffarbete, varför påföljden automatiskt faller utom räkningen, om sådant straff ej ådömes.

Enligt vad tidigare framhållits, är förslaget icke tillfredsställande därutinnan att de till ungdomsfängelse dömda kunna komma att undergå sådant straff vid en alltför hög ålder. Denna olägenhet synes, utan att någon mera genomgripande förändring i förslagets allmänna läggning därav föranledes, kunna till väsentlig del undanröjas genom en bestämmelse att ungdomsfängelse icke må ådömas, om den tilltalade, då dom å ungdomsfängelse i målet först meddelas, uppnått viss ålder. Visserligen är denna lösning icke lika effektiv som den vilken kommit till uttryck i 9 § i lagen om tvångsuppfostran, men den lär dock för de flesta fall råda bot på ifrågavarande olägenhet.

Vid en jämförelse mellan, å ena sidan, förevarande paragraf samt 2 och 3 §§ och, å andra sidan, 4 § finner man att i de tre första paragraferna använts ordet »må» men i 4 § ordet »skall». Uppenbarligen är förslagets mening att domstolen, om förslagets förutsättningar äro för handen, skall hava både möjlighet och skyldighet att använda den nya straffarten. Genom den anmärkta formuleringen av de särskilda paragraferna sammanställd med det förhållandet att endast 4 § innehåller ett fullständigt omnämnande, bland annat genom hänvisning till de föregående paragraferna, av förutsättningarna för ådömande av ungdomsfängelse — utan att dessa paragrafer på något sätt hänvisa till 4 § — har emellertid förslagets ståndpunkt i berörda hänseende fått ett mindre tillfredsställande uttryck. Detta synes böra avhjälpas genom lämplig omgruppering av bestämmelserna i nu nämnda paragrafer eller på annat sätt.

Enligt min mening skulle förslaget i viss mån förbättras om de nu framställda erinringarna, såvitt förevarande paragraf angår, beaktades därigenom att åt densamma gäves exempelvis den innebörden att om någon innan han fyllt 21 år begått ett eller flera brott och domstolen finner honom enligt annan lag än den förevarande hava förskyllt fängelse eller straffarbete, som ensamt eller, i fall som avses i 4 kap. 10 § strafflagen, sammanlagt med vad som återstår av tidigare ådömt frihetsstraff understiger straffarbete i fyra år, domstolen, där den brottslige då dom å ungdomsfängelse i målet först meddelas fyllt 18 men icke 22 år samt de förutsättningar i övrigt som angivas i förslaget äro för handen, skall i stället för det frihetsstraff — till sådant

straff är ju ock att hänföra disciplinstraff enligt strafflagen för krigsmakten — eller det frihetsstraff jämte böter, som eljest skolat ådömas, döma honom till ungdomsfängelse.

De synpunkter, som ovan framförts rörande förhållandet mellan å ena sidan ungdomsfängelse och å andra sidan avsättning med mera torde böra beaktas även vid 20—23 §§.

Justitierådet Bagge:

Jag instämmer i vad justitierådet Geijer nu yttrat; dock anser jag att övre gränsen för det straffbarhetsområde inom vilket ungdomsfängelse enligt de sålunda förordade reglerna skulle vara tillämpligt bör stanna vid straffarbete ej överstigande två år sex månader. Antalet brottslingar i åldern 18—20 år vilkas brott anses förskylla straffarbete överstigande sistnämnda tid torde få antagas även i framtiden bli ytterst ringa och för de få unga brottslingar för vilka strafftiden överstiger detta tidsmätt synes inom det tidsbestämda straffets ram kunna anordnas en tillfredsställande behandling.

Lagrådet hänvisade beträffande förhållandet mellan ungdomsfängelse och andra straffarter, till vad därom ytterligare anföres vid 26 § i förevarande lagförslag och vid de övriga lagförslagen.

2 och 3 §§.

Lagrådet:

Stadgandet i 2 § innebär att om ungdomsfängelse ådömes för det nya brottet detta straff skall träda i stället för det villkorligt ådömda straffet. Att så blir fallet framgår visserligen av 20 § andra stycket i den föreslagna lagen. Emellertid stadgas i 11 § lagen om villkorlig straffdom att om för det nya brottet dömes till annat straff än straffarbete eller fängelse — och ungdomsfängelse är ett sådant annat straff — anståndet *må* kunna förklaras förverkat. Det kan därför ifrågasättas, huruvida icke för tydlighetens skull antingen bör i förstnämnda paragraf tilläggas att, där ungdomsfängelse ådömes för det nya brottet, anståndet med straffet för det äldre brottet skall förklaras förverkat och ungdomsfängelset träda i stället för detta straff eller ock fallet uppmärksammas vid den slutliga redigeringen av 20 § andra stycket.

Justitieråden Geijer och Bagge:

Reglerna i dessa paragrafer innefatta endast modifikationer av vad som stadgas i 1 § och torde därför icke böra hava en lydelse, som kan giva anledning till den uppfattningen att de på ett uttömmande sätt angiva förutsättningarna för ådömande i vissa fall av ungdomsfängelse.

Åt 2 § synes lämpligen — om vad vi sammanstämmande anmärkt vid 1 § angående gränsdragningen tillika beaktas — kunna givas det innehåll att i det fall, som i 2 § angives, den omständigheten att den brottslige för det nya brottet ej förskyllt fängelse eller straffarbete icke skall utgöra hinder för ådömande av ungdomsfängelse.

Iakttages vad vi ovan anfört, torde regeln i 3 § kunna uttryckas ungefär så

att om den, som genom villkorlig dom fått anstånd med fängelse eller straffarbete för brott vilket blivit begånget innan han fyllt 21 år, förverkat anståndet, domstolen skall, ändå att han icke efter den förra domen begått nytt brott, döma honom till ungdomsfängelse, såframt övriga förutsättningar därför äro för handen.

6 §.

Lagrådet:

Med anledning av stadgandet i denna paragraf torde böra framhållas angelägenheten av att, då ungdomsfängelse ådömts och den tilltalade eller åklagaren däröver anför besvär, besvären i överrätterna behandlas med samma skyndsamhet som den vilken i gällande instruktioner är föreskriven i fråga om mål, däri någon är häktad. Det är nämligen för den dömde betydelsefullt att tidsutdräkt undvikes, särskilt med hänsyn därtill att förslaget icke innehåller någon bestämmelse om att, därest domen ändras, den tid han undergått ungdomsfängelse må avräknas å det straff som kan komma att ådömas honom i stället för ungdomsfängelse. Det kan för övrigt starkt ifrågasättas om icke något stadgande av sistberörda innehåll bör införas i lagen, i vilket hänseende må erinras om att i 22 § i förslaget för ett annat fall det lagts i domstolens hand att efter skälighetsgrund förklara annat straff till viss del verkställt genom att den dömde undergått ungdomsfängelse.

7 §.

Lagrådet:

Det synes erforderligt att chefen för fångvårdsstyrelsen eller möjligen någon annan representant för styrelsen erhåller plats i nämnden. Den blivande anstalten skall ju liksom andra fångvårdsanstalter lyda under fångvårdsstyrelsen och det måste då anses naturligt och lämpligt att styrelsen blir representerad i nämnden.

Bestämmelsen att talan ej får föras mot beslut, som av nämnden meddelas enligt denna lag, har sina förebilder i lagarna om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och om internering av återfallsförbrytare. Om stadgandet i andra punkten av 27 § — såsom lagrådet kommer att förorda — uteslutes, så att nämnden lika litet som den enligt sagda lagar inrättade nämnden blir befogad att ingripa i den inre ordningen på anstalten och i fråga om de intagnas behandling, är intet att erinra mot denna bestämmelse. Men bibehålles berörda stadgande, så att nämnden exempelvis kan komma att meddela beslut, som strider mot av fångvårdsstyrelsen givet direktiv, kan bestämmelsen ej anses tillråddlig.

13 §.

Lagrådet:

Lämpligt synes vara att stadgande införas av innebörd att vid beräkning av tid, som i denna paragraf ävensom i 14 § sägs, i tillämpliga delar skola gälla motsvarande föreskrifter som i fråga om straffarbete och fängelse.

Justitierådet Bagge:

Av anledning som jag ovan berört synas — i händelse den av mig vid 1 § förordade regleringen av det straffbarhetsområde inom vilket ungdomsfängelse är tillämpligt blir genomförd — de fyra åren böra nedsättas till en tid som står i bättre proportion till även de ringare straff som kunna ådömas för brott inom det sålunda bestämda området. En nedsättning till tre år synes utan olägenhet kunna äga rum, i synnerhet om prövotiden förlänges på sätt jag vid 16 § kommer att föreslå.

14 §.

Lagrådet:

Det måste enligt lagrådets mening betecknas såsom en brist i förslaget att lagtexten icke anger de ledande principer som skola ligga till grund för beslut i fråga om utskrivning. De sakkunniga hava betecknat dessa principer såsom tämligen självklara och på den grund funnit ett upptagande i lagen av desamma icke erforderligt. Om man emellertid betänker att enligt förslaget ungdomsfängelse skall betraktas såsom straff samtidigt som en grundläggande vikt lagts vid fostran och utbildning, är det svårt att helt instämma i vad de sakkunniga sålunda anfört. Det sammanförande som skett av nämnda två syften hade enligt lagrådets mening bort utgöra en särskild anledning att i lagtexten klargöra eller åtminstone antyda vilka huvudsakliga synpunkter som skola komma i betraktande vid bestämmande av tidpunkten för utskrivning och särskilt huruvida hänsyn får tagas till det begångna brottets mer eller mindre svåra beskaffenhet.

16 §.

Justitierådet Molin, regeringsrådet Kellberg och justitierådet Geijer:

Enligt 17 § tredje stycket skall, om den som utskrivits på prov återintages, den tid varunder han vistats utom anstalten icke medräknas vid bestämmande av den tid han längst må kvarhållas. Med hänsyn härtill är den i 16 § upptagna hänvisningen till 13 § ej fullt exakt. Stadgandet synes kunna avfattas ungefär så, att tillsynen över den utskrivne ej får fortfara längre än han kunnat kvarhållas å anstalten eller — om man vill hänvisa till de därom givna föreskrifterna — längre än han enligt bestämmelserna i 13 och 17 §§ kunnat kvarhållas å anstalten.

Emellertid kan det ifrågasättas, huruvida det är välbetänkt att icke i fråga om tillsynstiden medgiva nämnden större frihet än vad som sålunda föreslagits. Då man torde kunna förvänta att nämnden iakttaga nödig försiktighet, synes betänklighet ej böra hysas mot att utöka maximitiden för tillsynen — ej för kvarhållandet — med ett år.

Justitierådet Bagge:

Förkortas på sätt jag förordat vid 13 § den tid, varunder den som dömts till ungdomsfängelse må kvarhållas, från fyra till tre år, torde i anslutning till vad jag ovan anfört prövotidens maximum böra så angivas att tillsynen ej må

fortfara mer än viss tid utöver vad vid utskrivningen återstod av den tid som den dömda kunnat kvarhållas å anstalten. Detta maximum synes lämpligen böra sättas till två år och den tid som övervakningen ej i något fall må överstiga till tre år.

20 §.

Lagrådet:

I stadgandet i andra stycket av denna paragraf läres böra inläggas att *domstolen*, där sådant fall är för handen som omförmäles i 4 kap. 10 § strafflagen, skall i stället för att verkställa straffsammanläggning *förordna* att ungdomsfängelsestraffet skall träda i stället för det föregående straffet eller återstoden därav, så att det blir fullt klart att det tidigare ådömda straffet icke förfallit utan ersatts med ungdomsfängelse, något som är av vikt i fråga om brott där särskilda straffbestämmelser gälla vid återfall. Detta synes böra komma till tydligare uttryck i lagtexten.

Om ungdomsfängelse sålunda träder i stället för annat straff och därmed är förenad påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen — vilket knappast kan, såsom de sakkunniga yttra, betecknas såsom ett mycket opraktiskt fall — skall påföljden bortfalla. De sakkunniga hava betraktat detta såsom en självklar sak. Med avseende å den ståndpunkt som vid övervägande av enahanda spörsmål intogs under förarbetena till lagen om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare (se departementschefsansförandet vid 16 § i nämnda lag) kan dock ifrågasättas, huruvida icke uttryckligt stadgande härom lämpligen bör meddelas.

21 §.

Lagrådet:

I anledning av en anmärkning mot 18 § i sakkunnigförslaget har departementschefen anfört att ungdomsfängelse ej träder i stället för annat straff förrän domen å ungdomsfängelse vunnit laga kraft. Detta synes riktigt. Verkställigheten av ungdomsfängelsestraffet bör dock omedelbart påbörjas och beslut om verkställighet av det andra straffet bör icke meddelas förrän det visat sig om domen å ungdomsfängelse vinner laga kraft eller efter besvär fastställles. Uttryckligt stadgande härom synes erforderligt. Blir domen ändrad så att ungdomsfängelsestraffet bortfaller, skall tydligen straffet för det andra brottet, sammanlagt med det straff som eventuellt kan hava satts i stället för ungdomsfängelsestraffet, bringas till verkställighet. Billigheten kräver i sådant fall att möjlighet beredes till någon avräkning för den tid den dömda avtjänat ungdomsfängelse. Detta är samma spörsmål som berörts här ovan vid 6 § och som lagförslaget uppmärksammat i 22 §.

Erinras må att vad vid 20 § anförts i fråga om påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen äger lika tillämplighet i avseende å stadgandet i nu förevarande paragraf.

Justitieråden Molin, Geijer och Bagge:

Anmärkas må, att om det andra straffet i något undantagsfall är ett långt frihetsstraff, om vilket kännedom saknats då ungdomsfängelse ådömts

eller som ådömts efter domen å ungdomsfängelse utan att denna då var känd, regeln i förevarande paragraf icke är lämplig. Visserligen äro sådana fall knappast tänkbara utan att något missöde med avseende å straffuppgifter eller dylikt inträffar; men det torde dock vara på sin plats att giva förevarande stadgande ett innehåll som icke alldeles förbiser dylika extraordinära händelser. Detta synes kunna ske genom ett tillägg att om det andra straffet utgör straffarbete av viss längd domen å ungdomsfängelse skall anses förfallen och målet upptagas till ny handläggning för utmätande av annat straff i dess ställe.

22 §.

Lagrådet:

Enligt denna paragraf har det lagts i domstolens hand att verkställa en fri prövning huruvida det »nya» brottet är så grovt att beslutet om ungdomsfängelse skall förfalla. Därtill må endast anmärkas att det torde ligga i öppen dag att domstolen bör verkställa denna prövning med hänsyn till de förutsättningar för ådömande av ungdomsfängelse som stadgas i 1 §.

23 §.

Lagrådet:

Vid tillämpning av 22 § första punkten förordnar domstolen att ådömt ungdomsfängelse skall avse även ett annat brott än det för vilket ungdomsfängelse ådömes. Den brottslige blir således, såsom riktigt är, dömd till straff även för det andra brottet, en omständighet som kan vara av betydelse t. ex. för frågan om iterationsstraff. I analogi härmed torde i fall som avhandlas i 23 § domstolens förordnande, om domstolen icke dömer den brottslige till särskilt straff för det nya brottet, böra innefatta att det ådömda ungdomsfängelsestraffet skall avse även det nya brottet samt att han skall återintagas för att undergå fortsatt ungdomsfängelse.

25 §.

Lagrådet:

Vad man här velat stadga kommer måhända tydligare till uttryck genom bestämmelse av det innehåll att vad i 27 och 30 kap. rättegångsbalken samt 12 § lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av rättegångsbalken ävensom i 11 och 12 kap. lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes finnes stadgat för det fall att part hålles i målet häktad också skall gälla där någon som ådömts ungdomsfängelse intagits i anstalt för att undergå straffet eller i avbidan därå tagits i förvar.

26 §.

Lagrådet:

Förevarande stadgande likställer i vissa avseenden det förhållandet att någon dömts till ungdomsfängelse med att fängelse blivit honom ådömt. Där-

vid åsyftas enligt de sakkunnigas motivering — som därutinnan ej synes stå i god överensstämmelse med deras och det remitterade förslagets avfattning av 1 § — bland annat tillämpning av 25 kap. 20 § andra stycket strafflagen. Det ifrågavarande lagförslaget giver emellertid anledning att ur liknande synpunkt beakta första stycket i sist berörda lagrum. Om innehavare av befattning som avses i nämnda kapitel begått brott, varå enligt vanliga regler skolat följa straffarbete, men han dömes till ungdomsfängelse, kan han icke tillika dömas till avsättning eller suspension, enär förutsättning härför enligt ifrågavarande lagrum är att straffarbete ådömts. Tydligt är dock att förhållandena kunna vara sådana att ungdomsfängelse är synnerligen lämpligt men att det samtidigt är i hög grad olämpligt att avsättning icke skall komma till användning. Från förslagets egna utgångspunkter, som i fråga om det förhållande i vilket olika straffarter skola stå till ungdomsfängelse dock äro långt ifrån klara och tydliga — lagrådet hänvisar därutinnan till vad lagrådets ledamöter anfört vid 1 § och beträffande de övriga lagförslagen — vore måhända mest följdriktigt att möjlighet öppnas att i sådana fall som det berörda döma till såväl ungdomsfängelse som avsättning. Med den nuvarande avfattningen av 4 § synes det icke vara förenligt att hänvisa till möjlighet för domstolen att undvika dömande till ungdomsfängelse. Ett klargörande av denna fråga synes nödvändigt.

Justitieråden Molin och Geijer:

Det förtjänar att uppmärksammas att särskild verkan jämlikt lag kan vara förbunden därmed att någon dömes till ansvar enligt ett visst lagrum, även oavsett vilket straff som ådömes. Så är t. ex. fallet enligt 25 kap. 20 § andra stycket strafflagen. Att domstolarna, då ungdomsfängelse ådömes, i allmänhet komma att jämte lagen om ungdomsfängelse åberopa vederbörliga lagrum i strafflagen och andra lagar torde väl kunna tagas för givet. Det synes under alla förhållanden vara riktigt att så sker. Ifrågasätts kan emellertid huruvida icke lagen lämpligen bör påbjuda detta på det att tvekan icke må i något fall kunna råda om efter vilket eller vilka lagrum ansvar skall anses vara ådömt. Detta skulle i så fall lätt kunna ske genom att såsom ett första stycke i förevarande paragraf införa ett stadgande att ungdomsfängelse skall ådömas jämlikt det eller de lagrum, däri straff för brottet är utsatt, jämfört med den nu förevarande lagen.

Regeringsrådet Kellberg och justitierådet Bagge funno väl att utslag, varigenom ungdomsfängelse ådömes, bör så avfattas som justitieråden Molin och Geijer förordat men ansågo särskild föreskrift därom ej erforderlig.

27 §.

Lagrådet:

Med det i andra punkten av denna paragraf upptagna stadgandet — som departementschefen låtit i förslaget införa efter det att myndigheterna afgivit sina yttranden och utan att något sådant tillägg ifrågasatts i dessa yttranden — avses, enligt vad i motiveringen anföres, ej blott att nämnden må

giva allmänna anvisningar för behandlingen av de å anstalten intagna, utan även att nämnden äger taga under omprövning de anordningar som i enskilda fall vidtagits eller finnas erforderliga för uppnående av ett gott resultat av anstaltsbehandlingen. Stadgandet innebär således bland annat — ehuru detta ej kan anses klart framgå av ordalydelsen — att nämnden skall kunna förordna om ändring beträffande åtgärder vilka styresmannen vid anstalten företagit t. ex. i fråga om valet av arbete varmed å anstalten intagen skall sysselsättas, om sättet för hans förvaring eller om disciplinär bestraffning.

Ett stadgande av denna innebörd kan icke tillrådas. Liksom fallet är beträffande annan fångvårdsanstalt måste ansvaret för den blivande anstalts skötsel och förvaltning samt vården av däri intagna i första hand ankomma på fångvårdsstyrelsen och närmast under styrelsen åvila anstalts styresman, vilken har att med tillämpning av utfärdade verkställighetsföreskrifter besluta rörande behandlingen av de intagna. Mot styresmannens beslut kan, på sätt i allmänhet gäller, talan föras hos fångvårdsstyrelsen och, i sista hand, hos Kungl. Maj:t. Den nämnden enligt förslaget tillägga rätten att pröva befogenheten och lämpligheten av styresmannens åtgärder i fråga om de å anstalten intagnas behandling skulle således kunna medföra att beträffande viss åtgärd av angiven beskaffenhet komme, då nämndens beslut enligt förslaget icke skulle få överklagas (jfr vad ovan anförts vid 7 §), att föreligga mot varandra stridande, slutgiltiga avgöranden, något som uppenbarligen icke kan anses tillfredsställande. Även för den underlydande personalen å anstalten skulle ställningen lätt kunna bli brydsam, då personalen vid fullgörande av sina åligganden vore pliktig rätta sig efter föreskrifter som meddelats av olika myndigheter. Olägenheterna bli särskilt framträdande om en avdelning av annan fångvårdsanstalt eller av en vårdanstalt tages i anspråk för verkställande av ungdomsfängelse.

Visserligen torde om, såsom lagrådet i det föregående förordat, chefen för fångvårdsstyrelsen eller annan representant för styrelsen bleve självskriven ledamot av nämnden, risken för konflikter av nu angiven art i någon mån förminskas, men utesluten vore den därmed ingalunda. Lagrådet hemställer på grund av det anförda, att förevarande stadgande — vilket saknar motsvarighet i fråga om den i lagarna om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och om internering av återfallsförbrytare omförmälda nämnden — måtte uteslutas.

Övriga lagförslag.

Lagrådet:

I 1 § i förslaget till lag om ungdomsfängelse stadgas utan någon begränsning till vissa straffarter att detta nya straff, då det kommer till användning, skall ådömas i stället för det eller de straff som eljest skolat följa. Beträffande nämnda förslag i denna del hava lagrådets ledamöter i det föregående avgivit särskilda yttranden. De nu ifrågavarande lagförslagen, som icke hava någon motsvarighet i de sakkunnigas betänkande, hava enligt vad

departementschefen anfört tillkommit för att tillgodose den synpunkten att den nya straffarten ansetts böra omnämnas i allmänna strafflagen och strafflagen för krigsmakten. Vad allmänna strafflagen angår har detta utförts på ett sätt som angiver att ungdomsfängelse må »ådömas» endast i stället för straffarbete, fängelse och böter. Motsvarande förslag angående strafflagen för krigsmakten åter angiver att ungdomsfängelse må »brukas» i allmänhet såsom straff för brott efter nämnda lag utan att någon begränsning till vissa straffarter är antydd, ett förhållande som närmast föranleder den tolkningen att ungdomsfängelse må användas i stället för icke blott böter och frihetsstraff, inklusive disciplinstraff, utan också bland annat avsättning med eller utan ovärdighet att i rikets tjänst vidare nyttjas samt suspension. En jämförelse mellan nu berörda stadganden i de remitterade förslagen lämnar sålunda föga vägledning vid bedömande av vilken princip som i förevarande avseende skall anses ligga till grund för den föreslagna lagstiftningen. Tydligen är det nödvändigt att denna fråga tages under förnyat övervägande så att ifrågavarande bestämmelser bibringas otvetydighet och enhetlighet.

Vidare synes det, såvitt angår allmänna strafflagen, böra beaktas att ungdomsfängelse avses skola kunna träda i stället för annat straff även då ungdomsfängelse icke »ådömes» i stället för sådant straff.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1935.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, lagrådets den 9 mars 1935 avgivna utlåtande över de den 15 februari 1935 till lagrådet remitterade förslagen till *lag om ungdomsfängelse, lag om ändring i 2 kap. strafflagen* och *lag om ändrad lydelse av 15 § strafflagen för krigsmakten*.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

»Själva grundtanken i förslagen, att öppna möjlighet till en särskild behandling av dem som begått brott i åldern mellan 18 och 21 år, har vunnit gillande av lagrådets samtliga ledamöter.

I fråga om behandlingens anordnande ha tre av ledamöterna funnit betänkligheter möta mot ett sådant fängelsestraff på obestämd tid som det föreslagna. Utan att göra något bestämt uttalande angående lämpligheten att till åldersklasserna över 18 år utsträcka tillämplighetsområdet för tvångsuppfostringsinstitutet ha ifrågavarande ledamöter anført, att det syntes sannolikt att bättre resultat skulle vinnas genom en utbyggnad av detta institut än genom införande av en ny straffart av den föreslagna typen. Samma ledamöter ha vidare anført att de erinringar som av dem framställts emot förslagets allmänna grunder föranledde att deras antagande icke kunde tillstyrkas. Lagrådets återstående ledamot har uttalat den uppfattningen, att den särbehandling som syntes nödvändig i fråga om dem som begått brott i åldern mellan 18 och 21 år borde givas formen av tvångsuppfostran i huvudsaklig överensstämmelse med gällande lags bestämmelser. Skulle denna uppfattning icke vinna beaktande, hemställde denne ledamot — då han, med hänsyn till angelägenheten av att de kortvariga frihetsstraffen för unga förbrytare i största möjliga utsträckning ersattes av en behandling i uppfostrande syfte, icke ansåge sig böra utan vidare avstyrka att det framlagda förslaget till lag om ungdomsfängelse lades till grund för lagstiftning — att viss närmare angiven omarbetning av förslaget ägde rum.

Förstnämnda tre ledamöter ha anført bland annat att, med hänsyn till den brottsliges egen förståelse för straffets rättvisa och till allmän rättsuppfatt-

ning våda vore förbunden med att straffets ådömande icke innefattade någon närmare uppskattning av det särskilda brottets svårhetsgrad, och den sålunda uttalade åsikten synes ha varit av väsentlig betydelse vid dessa ledamöters ställningstagande till förslaget.

Med anledning av vad härutinnan anförts vill jag erinra om att vid olika tillfällen av dem som besitta praktisk erfarenhet beträffande tvångsuppfostningsverksamheten framhållits de olägenheter som äro förbundna med att de i uppfostringsanstalt intagna först ådömts vanligt tidsbestämt frihetsstraff. De dömda ha härigenom bibringats den uppfattningen att de skola återfå friheten, då den i domen angivna tiden för frihetsstraffet gått till ända. Att de efter denna tids utgång, ehuru de kanske å anstalten uppfört sig klanderfritt, utan vidare kvarhållas uppfattas såsom en orättvisa och såsom utslag av godtycke. Vad som för de dömda och allmänheten är det väsentliga är tiden för frihetsberövandet, och det synes mig icke stå i överensstämmelse med erfarenhetens rön att antaga att det skulle underlätta förståelsen av det långvariga, relativt obestämda frihetsberövandet, om den dömdes av domstolen, i samband med att förordnande meddelas om hans omhändertagande på relativt obestämd tid, erhåller det besked att han därest vanliga regler tillämpades skulle undergå allenast ett kortvarigt tidsbestämt frihetsstraff.

Ifrågavarande ledamöter av lagrådet ha vidare uttalat, att frånvaron i domstolarnas utslag av de särskilda brotternas värdering kan bidra att skapa misstro mot den föreslagna straffformen. Måhända skulle så bliva händelsen därest för brottslingar i allmänhet oavsett åldern skulle öppnas möjlighet till obestämda straff. Då, såsom här är fallet, den föreslagna särbehandlingen begränsas till brottslingar beträffande vilka fostringssynpunkten träder i förgrunden, synes emellertid farhåga i angivna hänseende knappast behöva hysas.

Under denna lagstiftningsfrågas behandling har enstämmigt vitsordats att genom en särbehandling på relativt obestämd tid för nu ifrågavarande åldersklasser fördelar ur preventiv synpunkt stå att vinna, och så gott som alla som uttalat sig över förslaget ha funnit att en tillfredsställande ordning icke kan åstadkommas allenast genom vissa reformer inom de nuvarande frihetsstraffens ram. Emot det frihetsberövande som en sådan särbehandling innebär har i princip allenast från ett par håll invänts att frihetsberövandet under en tidrymd som överstiger tidslängden för det fängelsestraff eller straffarbete som eljest skolat följa skulle i och för sig innebära något för rättsmedvetandet stötande. Jag vill framhålla, att frihetsberövandet för längre tid icke blir i någon mån mindre 'stötande' därigenom att domstolen i sin dom — så att säga på papperet — först utmäter ett kort frihetsstraff, vilket icke är avsett att bringas till verkställighet.

Enligt min mening kräves således icke ur nu berörda synpunkter att, i fall då behandling för relativt obestämd tid finnes böra komma till användning, i domen tillika utmätas ett tidsbestämt straff. Tvärtom finnas starka skäl som tala emot ett sådant förfaringsätt.

Återstår frågan huruvida ett ådömande — på papperet — av vanligt tidsbestämt straff är nödvändigt av skäl som kunna betecknas såsom mera lag-

tekniska. I sådant avseende ha lagrådets tre nyssnämnda ledamöter riktat uppmärksamheten i första hand på den metod som kommit till användning, då det gällt att med hänsyn till brottens beskaffenhet begränsa det område inom vilket ungdomsfängelse skulle kunna ådömas. Eftersom vanligt straff icke skulle ådömas hade man föranletts att välja en annan måttstock än just det straff som brottet eller brotten i det särskilda fallet förskyllt. I stället hade frågan gjorts beroende av strafflatitudens maximum och minimum. Denna lösning kunde enligt vad dessa ledamöter uttalat medföra ojämnheter i rättstillämpningen och syntes föga tillfredsställande.

Det synes mig att vad dessa ledamöter härutinnan anfört egentligen riktar sig mot användningen överhuvud av en behandling på obestämd tid. Med denna behandlings syfte följer att den bör, därest de allmänna förutsättningarna (4 § i remissförslaget) föreligga, kunna komma till användning vid brott av olika svårhetsgrad. Var gränserna för tillämpningsområdet skola sättas kan naturligtvis vara föremål för delade meningar. Senare skall jag återkomma härtill. Det lärer emellertid få beaktas att området ej bör bestämmas för snävt. Då det emot förslaget anföres att för rättskänslan stötande resultat kunna och enligt sakens natur måste uppkomma, synes i viss mån en underskattning ske av domstolarnas förutsättningar att på avsett sätt tillämpa förslagets bestämmelser. Vad angår det omnämnda fallet då två personer i ålder 20 respektive 21 år tillsammans begått brott vill jag särskilt framhålla, att enahanda möjlighet till olikhet i behandlingen som skulle finnas enligt förslaget skulle uppkomma även vid en utsträckning av tvångsuppfostringsinstitutets tillämpningsområde och för övrigt redan föreligger enligt nu gällande rätt därest brott förövats av två personer som äro 17 respektive 18 år gamla.

Vid remissen till lagrådet har jag redogjort för de skäl på grund varav jag förordade att särbehandlingen finge formen av en särskild straffart och icke av tvångsuppfostran. Vad som i denna fråga anförts inom lagrådet har icke givit mig anledning att frångå den ståndpunkt, varåt jag sålunda givit uttryck.

I fråga om huvudgrunderna för den nya lagstiftningen vidhåller jag alltså vad jag vid remissen till lagrådet uttalat.

Beträffande vissa *särskilda bestämmelser* i förslaget till lag om ungdomsfängelse ha med anledning av erinringar av lagrådet eller särskilda dess ledamöter jämkningar vidtagits. Härom får jag anföra följande.

I enlighet med vad som anförts av två av lagrådets ledamöter och i viss anslutning till övriga ledamöters uttalande angående behovet av en begränsning av tillämplighetsområdet för ungdomsfängelse har i 1 § övre gränsen för detta område sänkts sålunda att ungdomsfängelse ej må ådömas, där enligt lag å brottet eller något av brotten lägst kan följa straffarbete i fyra år eller däröver.

För att tillgodose det inom lagrådet uttalade önskemålet om större tydlighet beträffande förhållandet mellan 1 och 4 §§ samt mellan å ena sidan dessa paragrafer och å andra sidan 2 och 3 §§ har 4 § uppflyttats till ett andra stycke i 1 §. Härav har föranletts omnumrering av 5—14 §§.

Vad angår frågan huruvida jämte ungdomsfängelse skall kunna förekomma förlust av ämbete eller annan särskild straffpåföljd får förslaget innebörd anses vara den att — bortsett från påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen — sådan påföljd skall i förekommande fall ådömas eller bestå vid sidan av ungdomsfängelse. Såsom inom lagrådet erinrats synes emellertid en uttrycklig bestämmelse härom vara erforderlig. Ett stadgande vilket angiver den princip som skall gälla beträffande förhållandet mellan å ena sidan ungdomsfängelse och å andra sidan förlust av ämbete samt straff eller straffpåföljd i övrigt har upptagits i förslaget i en ny 27 §.

Vid remissen till lagrådet har jag uttalat, att jag icke funne erforderligt med en bestämmelse av innehåll att ungdomsfängelse icke skulle få ådömas om den tilltalade vid tiden för domen överskridit viss ålder. Vad från två av lagrådets ledamöter anförts om lämpligheten av en sådan gräns har icke för- anlett mig att frånga min tidigare uttalade åsikt.

Lagrådet har ifrågasatt behovet av ett uttalande i lag varav otvetydigt framgår att, om ungdomsfängelse i fall som avses i 2 § ådömes för det nya brottet, detta straff skall träda i stället för det villkorligt ådömda straffet. Såsom lagrådet omnämnt framgår det av 20 § andra stycket att så blir fallet, men för att ingen tvekan må kunna råda har nu till sistnämnda lagrum fogats det förtydligande tillägget att vad där stadgas gäller jämväl i det fall att genom villkorlig dom beviljats anstånd med det föregående straffet.

Såsom lagrådet vid 6 § framhållit böra givetvis besvär i överrätterna över ådömande av ungdomsfängelse behandlas med samma skyndsamhet som är stadgad i fråga om mål däri någon är häktad. Föreskrifter i detta hän- seende lära böra meddelas i administrativ ordning.

Lagrådet har funnit det kunna starkt ifrågasättas huruvida icke i lagen borde införas stadgande om att, därest dom å ungdomsfängelse ändras, den tid den dömde undergått ungdomsfängelse må avräknas å det straff som kan komma att ådömas honom i stället för ungdomsfängelse. Med anledning av vad sålunda anförts må erinras, att någon bestämmelse om avräkning icke ansetts erforderlig för den sakligt sett enahanda händelsen att beslut om tvångsuppfostran upphäves eller förfaller — förordnande om insättande i allmän uppfostringsanstalt kan förfalla långt efter det den dömde insatts i anstalten (8 § i 1902 års lag angående verkställighet av tvångsuppfostran). Då i sådant fall det ådömda straffet alltså verkställs utan avdrag för den tid den dömde vistats på uppfostringsanstalt, synes anledning icke föreligga att när fråga är om ungdomsfängelse stadga rätt till avräkning. Att märka är ock att här skulle bliva fråga om avräkning av endast helt kort tid.

I anslutning till vad lagrådet vid 7 § uttalat i fråga om den föreslagna nämndens sammansättning vill jag framhålla, att det synes även mig lämp- ligt att representant för fängvårdsstyrelsen erhåller plats i nämnden. En så- dan anordning kan emellertid, såsom fängvårdsstyrelsen själv påpekat, komma till stånd utan uttrycklig lagbestämmelse.

Med anledning av de betänkligheter lagrådet uttalat mot stadgandet i andra punkten i 27 § har detta stadgande fått utgå. Vid sådant förhållande har

bestämmelsen att talan ej får föras mot beslut som av nämnden meddelas enligt ifrågavarande lag bibehållits.

Det av lagrådet förordade stadgandet om beräkning av de i 13 och 14 §§ i det remitterade förslaget angivna tiderna har upptagits i en ny paragraf 14.

Vad en av lagrådets ledamöter yttrat beträffande maximitiden för anstaltsvistelsen har ej föränlett ändring i förslaget. Ändring har ej heller vidtagits beträffande tillsynstiden. Vidkommande dessa frågor hänvisar jag till vad jag tidigare anfört.

Lagrådet har ansett att i lagtexten bort klargöras eller åtminstone antydas vilka huvudsakliga synpunkter som skola komma i betraktande vid bestämmande av tidpunkten för utskrivning och särskilt huruvida hänsyn får tagas till det begångna brottets mer eller mindre svåra beskaffenhet. I betänkandet har uttalats att utskrivning givetvis skall ske när den dömde vunnit sådan stadga i sinnesriktning och uppförande, att man kan hysa grundad förhoppning om att han skall förhålla sig väl utom anstalten, samt att utskrivning dessutom bör kunna ske i sådant fall som det, att vidare vistelse på anstalten är utesluten av den anledning att den dömde för svårartad obotlig sjukdom intagits på sjukvårdsinrättning. Till det begångna brottets beskaffenhet må enligt min mening hänsyn tagas så till vida, att ett grovt brott kan utgöra ett symptom på en mera brottslig sinnesriktning. Att i en kort bestämmelse sammanfatta alla de synpunkter som äro att anlägga i utskrivningsfrågor torde vara hart när omöjligt. Då man kan och måste förutsätta att nämnden erhåller en sådan sammansättning att alla krav på omdöme och oväld äro uppfyllda, synes en sådan bestämmelse ej heller vara erforderlig.

Av tre av ledamöterna i lagrådet föreslagen jämkning i avfattningen av 16 § har vidtagits.

Enligt lagrådets hemställan har 20 § andra stycket erhållit sådan avfattning att domstolen har att förordna, att ungdomsfängelsestraffet skall träda i stället för vad som återstår av det föregående straffet. Det till detta lagrum gjorda förtydligande tillägget har redan omnämnts.

Med anledning av vad lagrådet vid 20 och 21 §§ yttrat beträffande det fall att ungdomsfängelse träder i stället för annat straff som är förenat med påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen har i förslaget upptagits en särskild bestämmelse — 27 § andra stycket — av innehåll att påföljden i sådan händelse förfaller.

Lagrådet har vid 21 § uttalat sin anslutning till vad jag tidigare anfört därom att ungdomsfängelse ej träder i stället för annat straff förrän domen å ungdomsfängelse vunnit laga kraft. Därjämte har lagrådet framhållit att beslut i fråga om verkställigheten av det andra straffet icke bör meddelas förrän det visat sig om domen å ungdomsfängelse vinner laga kraft eller efter besvär fastställles. Att så skall förfaras finner jag vara klart. Då lagrådet ansett uttryckligt stadgande härom erforderligt, har emellertid sådant införts såsom en andra punkt i 21 §.

I anledning av vad tre av lagrådets ledamöter uttalat om behovet av ett

stadgande för vissa angivna undantagsfall har till 21 § gjorts ett tillägg enligt vilket beslutet om ungdomsfängelse i visst fall skall anses förfallet.

Vad lagrådet anfört beträffande 23 och 25 §§ har beaktats.

Vid 26 § har lagrådet anmärkt att om innehavare av befattning som avses i 25 kap. strafflagen begått brott, varå enligt vanliga regler skolat följa straffarbete, men han dömes till ungdomsfängelse, han icke kan tillika dömas till avsättning eller suspension, enär förutsättning härför enligt nämnda kapitel 20 § första stycket är att straffarbete ådömts. I anledning av denna anmärkning må framhållas att det ytterligt sällan lärer komma att inträffa att en ämbetsman eller med honom enligt 25 kap. strafflagen jämställd befattningshavare erhåller ungdomsfängelse. Att för dessa undantagsfall avstå från den särskilda påföljden synes mig icke vara oegentligt. Ådömandet av ungdomsfängelse skulle i detta hänseende alltså likställas med de fall då en befattningshavare dömes till vanligt fängelse.

Lika med lagrådets ledamöter är jag av den åsikten att ungdomsfängelse skall ådömas jämlikt det eller de lagrum, däri straff för brottet är utsatt, jämfört med den nu förevarande lagen. Jag finner emellertid icke erforderligt att, såsom två av ledamöterna ifrågasatt, särskild föreskrift därom meddelas.

Utöver vad nu angivits ha i förslaget till lag om ungdomsfängelse vidtagits några redaktionella jämkningar.

Sedan genom den nya 27 § i förslaget meddelats en särskild bestämmelse som — vid jämförelse med 1 § — angiver i vilken utsträckning ungdomsfängelse utesluter annat straff eller särskild påföljd, ha de nya bestämmelserna i 2 kap. 2 § strafflagen och 15 § strafflagen för krigsmakten givits sådan avfattning att de allenast innefatta ett omnämnande av att i vissa fall må användas ungdomsfängelse samt en hänvisning till den särskilda lagen därom.»

Föredraganden hemställer att de i enlighet med vad nu angivits ändrade lagförslagen måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.